

QUADERNS DE PASTORAL

L'ESGLÉSIA EN LA REPRESA DE CATALUNYA

**Jornades de
Quaderns de Pastoral**

Febrer 1978

52

PÒRTIC

TOT PENSANT

EN LA DATA JUBILAR

JOSEP PONT I GOL, Arquebisbe de Tarragona

«Quaderns de Pastoral» ha assolit els seus cinquanta números. És una quantitat d'aquelles que en diem «números rodons»; i quan una cosa que dura arriba a comptar un número rodó, hom en fa una commemoració especial. Normalment, si es fa ben feta, es concreta a mirar enrera per revisar i a obrir camí endavant per programar.

«Quaderns» ha fet la seva commemoració del mig centenar, i jo diria que ha tingut el propòsit de fer-la ben feta. Esguarda endarrera per revisar, i també cap endavant per programar. La revista s'ha dit de si mateixa que els números fins al 50 «ja són història», i que «del número 51 en endavant són tasca».

Jo hi afegiria que la història va ser tasca i la tasca serà història en una continuïtat de tasca ininterrompuda.

En conseqüència, jo diria que, si bé en el nostre fer d'Església hem de girar full moltes vegades, no hem

d'oblidar que girem fulls d'un mateix llibre. És a dir, que és perillós creure's que ara comencem un llibre nou, i potser encara ho és més creure's que allò que tenim és un llibre de només un full. De Messies, capaç de començar el Llibre de la vida de Salvació, només n'hi ha hagut un. I un llibre de salvació que ignora aquells que necessiten ser salvats és un absurd. El messianisme és una vanitat incoherent, i l'espiritualisme immòbil és un infantilisme estèril. La veritat, ens la dóna l'Escriptura: «Crist és d'ahir i d'avui i de sempre». És el mateix, però és propi i adequat per a cada dia.

Es podrà jutjar, i és bo de fer-ho tot fent revisió cara endarrera, si els cinquanta números de «Quaderns» han pecat de messianisme o d'espiritualisme immòbil. Jo pensaria que normalment no han pecat d'això darrer, la qual cosa no vol dir que forçosament ho hagin hagut de fer d'allò primer. Potser es pot dir que han estat reflex i com cronistòria dels corrents que durant aquests vuit anys han dominat més i han intentat girar el full del llibre, i potser no tant, sinó molt menys, dels qui volen llegir sempre el mateix full.

Altrament hem de confessar que la darrera dècada eclesial ha estat somoguda per moltes i diferents ventades amb capacitat de fer creure que els fulls havien de girar sense parar, l'un darrera l'altre. Sigui dit això en descàrrec d'algunes acusacions que la revisió cara endarrera pogués fer al fons i al llenguatge dels cinquanta números publicats.

Tot això, però, ja és història. Acceptem-ne humilment els ensenyaments, puix sempre és «mestra de la vida».

Mirem cap endavant, on «Quaderns» són tasca. Certament hem girat full i la tasca de «Quaderns», com

la de tota la comunitat eclesial, és escriure-hi la versió adequada de l'evangeli de sempre.

«Quaderns» n'ha de ser un eficaç instrument. Ha d'ajudar a la recerca dels camins per encertar aquesta adequació. Ho ha de fer amb un capteniment d'acolliment generós i d'intelligent eficàcia.

Sembla que el marc serà «més discret i de menys protagonisme» que el de vuit anys enrera. Tant de bo vagi esdevenint aquell que convé a una Església potser més pobra, però més lliure i «més present en les angories i en les esperances dels homes». Aquests pressentiments i propòsits d'ésser-hi fidels, «Quaderns» ja els entreveu quan, mirant cap endavant, hi entrelluca el futur programa.

El contingut d'aquest número commemoratiu, obert certament a reflexió i crítica, en vol ser ja una primera realització. Hom hi trobarà els treballs de recerca que, en àmplia col·laboració de ponències i diàlegs, van omplir els dos dies de les Jornades dels cinquanta números. El camí resta obert. És ple d'interrogants i d'esperances, en el moment cabdal de «la represa de Catalunya», i la responsabilitat és de tota l'Església catalana.

Desitjo que «Quaderns» i el Centre d'Estudis Pastoral, organisme, aquest, de la nostra Conferència episcopal, que li dóna acolliment i escalf, hi puguin ocupar el lloc de servei que els correspon. És tot formulant aquest desig com em plau de felicitar «Quaderns» en la seva cinquantena edició.

PONÈNCIES

L'ESGLÉSIA CATALANA EN LA DESINTEGRACIÓ DEL FRANQUISME

MODEST PRATS

Tots els comentaristes i historiadors del règim franquista es posen d'acord per indicar la importància de la inflexió que representa el període 1956-1959. Aquests anys significarien el final de l'autarquia més monolíticament franquista; l'acabament de l'hegemonia blava, totalitària, absolutament reaccionària. S'arraconen els projectes constitucionals que elaborava Arrese i s'obre l'etapa tecnocràtica, dirigida per coneguts membres de l'Opus Dei, amb la intervenció, moderada i controlada, d'altres elements.

Encara que, registrant els oportuns alts i baixos, hi ha qui considera aquesta etapa tecnocràtica com un període continuat fins al 1973 —any de la mort de Carrero Blanco i de la crisi econòmica general—, això no obstant, nosaltres pensem que no és pas lícit de fer-ho, si ens fixem en la vida del país i no atenem simplement a la composició dels diversos gabinets ministerials.

Hi ha qui, per exemple, ja adverteix com l'any 1970 podria ser definit així: «Del nuevo orden tecnocrático al postfranquismo», o «Del neocapitalismo conservador a la monarquía autoritaria».¹ D'al-

1. COL·LECTIU, *España, perspectiva 1972*, Madrid.

tres, que s'han fixat preferentment en les relacions del franquisme amb l'Església, han assenyalat l'any 1966 com «un año crítico».² I són diversos els qui prenen aquest any 66 com a punt de partida d'una etapa important i decisiva,³ en la qual, travessada la frontera dels set-cents dòlars per capita, s'entra en una societat capitalista monopolística, en un espai mundial en crisi de civilització.

Nosaltres també situem la «desintegració del franquisme» pels volts d'aquest any 1966. Molts dels qui som aquí presents el recordem prou bé. És l'any de la Llei de premsa i impremta del senyor Fraga i el del referèndum per aprovar la Llei orgànica de l'Estat. Es constitueix la Conferència episcopal espanyola i el doctor Marcelo González és nomenat bisbe coadjutor de Barcelona. Però també és l'any de la «caputxinada» i de la marxa dels 130 capellans cap a la Via Laietana. Es munta l'«Operación Moisés» i, en les Jornades d'Acció Catòlica, esclata la crisi que portaria, al cap de pocs mesos, a la liquidació dels Moviments especialitzats. Apareix el primer quadern de «Presbyterium», que el ministeri d'Informació no deixa continuar i que haurà d'esperar tres anys fins que es converteixi en la revista «Presbyterium. Quaderns de Pastoral», que el 1973 passarà a ser, simplement, «Quaderns de Pastoral».

El marc mundial

Aquests anys que hem triat com a marc de la nostra reflexió d'avui no són pas només decisius en l'evolució política del país. La lenta i gradual degradació del franquisme, de la qual vivim les darreres etapes, s'ha de veure en una perspectiva més general que abraci tot el desenrotllament de la política mundial. Semblantment hem d'eixamplar l'horitzó de la nostra mirada al món eclesial i, sense desconèixer les peculiaritats del procés que ha seguit l'Església catalana, hem de tenir molt present tot el que s'ha viscut arreu durant aquests darrers anys.

2. JOSÉ CHAO REGO, *La Iglesia en el franquismo*, pp. 15 c. ss., Ed. Felmar. Madrid, 1976.

3. Fernando URBINA, «Reflexión histórico-teológica sobre los movimientos especializados de A.C.», a «Pastoral Misionera», 1972, p. 271.

Ja comprendreu que no m'és pas possible de desenrotllar, amb tota l'amplitud que el cas requereix, les múltiples implicacions del procés que experimenta l'Església a casa nostra. Aquesta feina exigeix un esforç meticulós de recollida i anàlisi de dades, que no he pogut fer per manca de temps i mitjans, i una capacitat de síntesi que la naturalesa m'ha negat. Per això assenyalaré simplement unes línies majors de força que potser ens aclariran una mica el panorama. Més que no pas una lliçó d'un historiadore —que no sóc— o d'un sociòleg —encara més lluny—, desitjaria que veiéssiu en aquestes meves reflexions una modesta contribució d'un capellà que estima apassionadament l'Església i el seu país.

Si no haguéssim perdut la sensibilitat ens adonaríem que vivim, en aquests darrers quaranta anys, en un món d'horror incommensurable. Tot i que ens esforcem sovint per oblidar-ho, no hi ha maneres d'ignorar la realitat terrible que ens ha tocat en sort. Sense massa ordre, deixeu-me fer una llista: la guerra civil espanyola amb tota la seva crueltat, amb els seus pilons de morts a banda i banda. La guerra mundial amb els camps de concentració nazis i amb les dues bombes atòmiques sobre el Japó. El més gran menyspreu de la vida i els drets de la persona en el règim franquista i en l'època stalinista. La misèria i la injustícia dels pobles del tercer món; la guerra del Vietnam i la situació de tants països d'Amèrica del Sud. La discriminació racial als Estats Units, a Sudàfrica, a Rodèsia; i les venjances i anihilaments als pobles de l'Àfrica arribats a la independència. La guerra de l'Orient Mitjà entre jueus i àrabs, amb els palestins aplegats en camps de concentració. El terrorisme, la violència en totes les seves formes. És com un oceà que ho recobreix tot amb les seves aigües de dolor, sang, llàgrimes i horror. Ningú no en queda lliure. Penseu, per exemple, en els francesos a l'Alger o en el anglesos a Irlanda; penseu en Xile i en Txecoslovàquia.

Vivim al cor mateix d'una civilització que es degrada i es corromp. Si el comunisme havia estat una gran esperança per a molts, el raport de Nikita Kruixev fou una revelació duríssima com un cop de maça que enfonsà il·lusions i va marcir esperances.

Aquests darrers anys hem vist mostres abundants de rebel·lió contra aquest estat de coses. Potser les més significatives es registren pels voltants de l'any 1968. Al cor mateix de la societat occidental, opulenta i tranquil·la, s'alcen veus irades de protesta que, excepte en llurs formes més radicals i violentes, són assimilades ràpidament.

El franquisme i la seva degradació

El franquisme típic, el que es manté orgullosament sol i crea el mite de «Espanya és diferent», és una barreja de la més reaccionària tradició espanyola del XIX i del feixisme dels anys vint i trenta. És un totalitarisme amb detalls i fraseologia que foren pintorescos si no fossin macabres i terribles. Quan, amb l'estabilització, el turisme i els plans de desenrotllament, entrem en el món capitalista de l'Europa dels 60, encara que a nivell econòmic i social s'opera una transformació profunda, es mantenen, amb lleugers retocs, els mateixos hàbits polítics. Es resistirà a qualsevol canvi de les perspectives i de les obsessions que es troben al principi del franquisme: sonaran els mateixos tòpics i es conservarà la mateixa orientació inicial.

Aquí rau, en la meua manera de veure les coses, la degradació del franquisme: en el manteniment implacable d'una política depassada per la mateixa realitat. I no són pas només en Franco i els seus immediats col·laboradors de sempre els qui imaginem perpetuar aquest estat de coses. Si s'observa amb atenció el pensament dels Ullastres, López Rodó, Fernández de la Mora, etc., comprovarem que, en el fons, tenien la mateixa il·lusió. I no ho dic pas ara, quan els fets posteriors em donen la raó: ho he vist clar des d'aquell discurs d'Ullastres a la inauguració de la Fira de Mostres de Barcelona, l'any 1962. Per a aquesta gent, la restauració de la monarquia tenia aquest sentit. Per a Franco no cal ni dir-ho; tot i que per tal de tenir-ho tot «atado y bien atado» havia volgut assegurar la continuïtat més estricta amb la presència del govern de Carrero Blanco. (Per si algú conserva algun dubte de l'intent desesperat que, en aquesta mateixa direcció, volia fer Arias Navarro, que llegeixi el darrer llibre d'Areilza). Les concentracions a la Plaza de Oriente, un parell de mesos abans de la mort del dictador, tenen el mateix aire i sentit que l'any 46. Però —les apariències enganyen— el poble ja n'era molt lluny. I n'eren lluny fins i tot els nous amos del capital, l'Església i fins bona part de l'exèrcit. La majoria, del 66 ençà, havien entrat, per vies diferents, en contacte amb això que per fer-ne via en direm Europa i el que desitjaven, amb més o menys sinceritat, és que les estructures polítiques del país s'acomodessin a les socio-econòmiques que, d'alguna manera, ja eren les mateixes dels països veïns. El darrers deu anys del franquisme assistirem, en tots els àmbits, al procés de divergència, cada cop més accentuada, entre allò que en diríem les essències més pures del franquisme polític i la realitat.

No són pas aquests ni el lloc ni l'oportunitat —ni jo la persona indicada— per elaborar un estudi sobre el franquisme i els seus components definidors. Potser n'hi hauria prou de referir-nos a un aspecte ben concret que ara ens interessa d'una forma més directa: les relacions amb l'Església.

Franquisme i Església: el nacionalcatolicisme

Ja l'any 1972, Casimir Martí va fer un estudi sobre aquest tema que jo ara aprofitaré parcialment.⁴ La guerra civil —i deixem de banda precedents anteriors on indiscutiblement es va anar a beure— significà, entre altres coses, una oportunitat política i fins emocional d'integrar o d'identificar el factor catòlic amb el factor «nacional» —entès com espanyol, és clar. El procés d'aquesta integració no s'ha pas estudiat prou —com fa notar Casimir Martí—, però és que jo em penso que ni s'ha estudiat prou com neix i s'aferma aquesta idea en els inicis del franquisme. Deixem-ho estar. Espigolem simplement alguns textos:

«En tiempos felizmente pasados, de democracia, de luchas liberales, de combate con el marxismo y contra todas las doctrinas materialistas enemigas de los valores espirituales, la Acción católica tuvo que tener un aire combativo, pero no es ciertamente merecedora de censura, porque pasaba de la tarea apostólica a otras actitudes de enérgica defensa de aquellos valores espirituales frente al Estado ateo. Ahora, por fortuna, la situación de España es muy otra, pues aquellos mismos afanes de catolicismo, de espiritualismo frente a lo material y lo pagano, que mueven a la Acción católica animan al Estado en todas sus tareas (...).

»Hay que recristianizar a esta parte del pueblo que ha sido pervertida, envenenada en doctrinas de corrupción. Para hacer esta labor, antes había que luchar contra la obra de los gobiernos; hoy podéis apoyaros en el poder para realizarla, porque uno mismo es el ideal que nos anima. Marchad seguros de que contáis con la confianza y con el apoyo del nuevo Estado.»⁵

4. Casimir MARTÍ, «Datos para un estudio sobre la Iglesia en la sociedad española a partir de 1939», a «Pastoral Misionera», 1972, pp. 147-194.

5. Paraules de Franco a la primera «Junta nacional de Acción Católica», «Ecclesia», 1 de gener de 1941, núm. 1, p. 2, citat per C. Martí, *ibid.*, p. 159.

«La Iglesia no puede descender a concreciones partidistas, pero por el bien supremo de la Patria, sobre todo en nuestra España, que ha sido por ella formada como nación en los concilios toledanos y que, alentando una Cruzada religiosa de siete siglos, recobró la unidad nacional en las almenas de Granada, bajo el guión del cardenal Mendoza, en estos momentos de reorganización mundial, después de la guerra más terrible que ha registrado la historia, entendemos que ha de hacer un llamamiento a todos sus hijos, en momentos que pueden ser tan decisivos como los de 1936, ya que por no pocos fuera de España se pretende que resulte estéril el martirio de tantos miles que pacientemente sufrieron la muerte por la religión.»⁶

Aquest pensament troba la seva plasmació jurídica en el «Fuero de los españoles» (1945), en el Concordat (1953), en els «Principios del Movimiento» (1958).

Tornem a escoltar Franco en el discurs de presentació del Concordat a les Corts:

«Nuestra fe católica ha venido siendo a través de los siglos la piedra básica de nuestra nacionalidad (...). Si somos católicos, lo somos con todas sus obligaciones. Para las naciones católicas las cuestiones de fe pasan al primer plano de las obligaciones del Estado. La salvación o perdición de las almas, el renacimiento o la decadencia de la fe, la expansión o reducción de la fe verdadera son problemas capitales, ante los que no se puede ser indiferente (...) El español no concibe una situación nacional estable, ni mucho menos próspera, si no se basa en una perfecta coordinación de la misión y fines respectivos de la Iglesia y el Estado (...) No cabe pues, en buena lógica en una Nación eminentemente católica como la nuestra, un régimen de separación entre la Iglesia y el Estado, como propugnan los sistemas liberales (...) En la historia de España es imposible dividir a los poderes, eclesiástico y civil, porque ambos concurren siempre a cumplir el destino asignado por la Providencia a nuestro pueblo.»⁷

No em penso pas que calgui insistir en aquest sentit ni ad-

6. Carta pastoral del cardenal Pla y Deniel el 28 d'agost de 1945, «Ecclesia», 8 de setembre de 1945, núm. 217, pp. 223-224, citat per C. Martí, *ibid.*, p. 161.

7. Discurs de Franco en presentar el Concordat a les Corts el 30 d'octubre de 1953, a *Todo sobre el Concordato*, Madrid, 1971, p. 70, citat per C. Martí, *ibid.*, p. 168.

duir més testimonis. El tema del nacional-catolicisme ha estat prou estudiat perquè ens puguem estalviar d'insistir-hi.

L'única cosa que voldria fer notar és com neix la «contestació» d'aquest plateig en el si de la mateixa Església. Ja en trobem algun signe públic a finals dels 50 (Joan XXIII, octubre del 1959) i començaments dels 60. Hi ha dos punts de referència que no ens podem estalviar: els moviments especialitzats d'A.C., sobretot els obrers, i els capellans (la carta dels 339 capellans bascos és del maig de 1960). I des d'un punt de vista més general, el Concili. A partir d'aquest moment hi ha un procés accelerat de separació del franquisme. A partir del 66 es pot dir de les relacions Església-Estat allò que afirmàvem en termes generals: el franquisme manté uns projectes i una fraseologia que no responen a la realitat.

L'evolució de l'episcopat català

I per aquí entrem a la segona part, la més específica d'aquest treball.

Quina ha estat la trajectòria de l'Església catalana durant aquests anys que hem anomenat de la degradació del franquisme?

Hem de fer unes divisions que no sempre són ben netes i clares però que són indispensables si volem comprendre una mica tot aquest procés. Ningú no s'estranyarà que encetem el repàs per l'episcopat: és obligat pel seu pes significatiu i representatiu i perquè ha estat sovint un punt de referència en l'actitud dels capellans i dels fidels. N'hi ha prou amb donar un cop d'ull per veure quin ha estat el pas que l'episcopat català ha fet aquests últims anys: Tarragona: Arriba, Pont. Barcelona: Modrego, Marcelo, Jubany. Girona: Cartaña, Jubany, Camprodon. Solsona: Bascañana, Moncadas. Lleida: Del Pino, Malla. Tortosa: Moll, Carles. Seu d'Urgell: Iglesias, Martí. Vic: Masnou.

No cal ser molt perspicaç per a adonar-se del canvi de sentit i d'orientació que ha experimentat l'episcopat de Catalunya amb aquest canvi de persones. Si vàrem haver de conviure amb exponents tan clars i decisius del franquisme més pur —Arriba, Del Pino—, la degradació del règim ens va portar gent nova. El trànsit d'una etapa a l'altra és molt definit i clar: el doctor Marcelo González. El seu nomenament, amb la seva entrada i el seu pontificat, constitueixen un moment molt important de la his-

tòria de l'Església catalana. Estalvieu-me de repassar aquests esdeveniments que són encara presents en la memòria de tots. Coincidint amb l'immediat postconcili, va aconseguir que un procés general que seguia el clergat es fes amb irritació creixent, amb desesperació en alguns moments. Encara tots n'anem nafrats. Estic segur que les reaccions que provocà foren decisives perquè, com no havia passat, segons diuen, des de Felip II, fossin catalans tots els bisbes de les nostres diòcesis. Tanmateix, també estic segur que el cost ha estat excessiu i exorbitat.

Arribats aquí seria injust no fer una referència a la figura de l'abat Aureli M. Escarré, la complexa significació del qual es mereix sens dubte una atenció més rigorosa.

L'autarquia de cada bisbat fa que no ens sigui gaire lícit parlar de l'Església catalana. I no és pas només això. La importància creixent de la Conferència episcopal espanyola ha fet també que els nostres bisbes, en tant que unitat, no fessin gairebé res, més que anar a remolc, sense presentar mai una cara decisivament catalana. No es tracta pas de parlar de cada un. En termes generals podem dir que s'han mogut amb una gran discreció. Aquests darrers anys, quan ja s'havia acomplert el canvi en la majoria de seus, la impressió que feien era la d'una gent discreta, que no cometien pas cap disbarat com aquells a què ens tenien acostumats els seus antecessors; però també feien la impressió d'estar molt desconnectats de tot el que es coïa en això que en començàvem a dir la base, tant l'eclesiàstica com la popular. Els hem vistos assistir —entre espantats i impotents— a la degradació, no del franquisme sinó del teixit eclesial que es palesava sobretot en el món clerical.

Parlem-ne.

El Concili i les relacions Església-món

Jo diria que el Concili, en tant que un afer d'Església, que s'ocupà de qüestions internes de la vida de l'Església, era relativament assimilable i no constituïa pas un trauma massa fort: la renovació litúrgica —fora d'alguns cas excepcional— fou acceptada sense resistències i fins diria amb un cert engrescament. Pensem en el Congrés litúrgic de Montserrat (juliol de 1965). Ni aquells punts més conflictius com la collegialitat episcopal, la identitat sacerdotal (encara se'n deia «vida i ministeri del prevere»), l'apostolat dels laics, que el Concili va tocar i desvetllar,

no són decisius per a explicar la crisi. Per a mi la qüestió clau és la que es refereix a les relacions Església-món.

D'alguna manera, en tots aquells temes que he esmentat, el Concili no feia gairebé res més que coronar tot un joc d'esforços teològics i pastorals que anteriorment s'havien anat obrint camí, sobretot des de la Segona Guerra Mundial ençà. Estalvieume la demostració històrica d'aquesta afirmació. En canvi, l'altra dimensió a què m'he referit —la de les relacions Església-món— tot just s'havia encetat tímidament. Des de la Il·lustració un mur, cada cop més alt, separava l'Església de la cultura, els principis i la vida del món. Era «el baluard». Si algú s'arriscava a travessar les trinxeres era considerat com un pròfug que es passava a l'enemic. Els pioners d'una Església que sortia del seu encastellament ho feien —i eren malvistos— des d'una perspectiva exclusivament apostòlica: eren aquells que, simplement, descobrien que el món real que els envoltava no era cristià —era un país de missió— i s'hi llançaven intrèpidament a anunciar l'evangeli.

El papa Joan XXIII, amb l'encíclica *Pau a la terra*, ens descobrí una nova manera de viure aquest problema: s'acostava al món d'avui i en recollia els anhels i les aspiracions més profunds fent-se'n cristianament i críticament ressò. L'inici de la *Gaudium et spes* ja ens indicava també que no es tractava d'acostar-se al món que ens envolta i, des de fora estant —encara que molt a la vora—, predicar-li l'evangeli. Quan aquesta forma de viure i entendre l'Església va calar entre nosaltres es produí el xoc i la crisi de la qual tardarem molt a refer-nos.

La crisi postconciliar a Catalunya: una església escindida per motius religiosos i per motius polítics

Encara que no combreguéssim amb la situació global de l'Església a l'interior del règim franquista, la realitat sociològica que definia el capellà era d'un signe clarament de cristiandat. D'alguna manera tothom qui vivia en el territori d'una demarcació parroquial era un feligrés del qual ens havíem de cuidar i que recorria a nosaltres almenys pel baptisme, la primera comunió, el casament i l'enterrament. Tot i que aquesta feina ens abassegava, ens quedava prou temps i lucidesa per a adonar-nos que la realitat de la vida és coïa al marge de l'Església i que hi havia tot

un món, exemplificat sovint parlant dels obrers i «les minories culturalment més evolucionades», per missionar.

És el moment que les figures tradicionals del rector i el vicari fan crisi i sorgeix la del consiliari. És el moment de l'embranchada dels moviments especialitzats d'Acció Catòlica i d'una certa teologia del laïcat, no pas massa sòlida, tanmateix. Per aquí vénen les primeres friccions amb el franquisme, perquè per aquí ve el descobriment del món real, de l'autèntica faç política i social del país i del que significa el compromís de l'Església amb aquest règim.

L'etapa postconciliar s'enceta precisament amb la mort dels moviments en mans del tàndem Morcillo-Guerra, l'any 1966, sota l'acusació de temporalisme. A partir d'aquest moment la crisi s'obre amb profunditat. És un esquinçament terrible i dolorós de la nostra Església: per una banda, l'Església renovada interiorment que havíem entrevist durant el Concili, per l'altra, una Església que continuava igual, fora d'alguns petits retocs a la façana; per una banda, el descobriment del món real que sofria el pes esclafador de la dictadura, per l'altra, una Església que no es deslligava del poder i que hi mantenia els lligams adúlter.

Una tensió d'aquesta mena es fa insostenible. Les reaccions per a trencar-la han estat múltiples i no és pas fàcil d'encertar la descripció de les més típiques:

a) els qui han trencat la corda sense suportar la tensió. Això es pot fer per dos cantons: o abandonant l'Església o encastellant-s'hi. Entre els primers hi ha una bona part dels qui han deixat el ministeri —no pas tots, eh! I aquí encara hauríem de distingir grups i grupets. Entre els segons hi ha la majoria de capellans que no s'han mogut gens de les velles posicions de defensa;

b) els qui han provat de continuar lluitant sobretot en el món eclesiàstic perquè es reformés. Han gastat energies per fer funcionar consells presbiterals, han organitzat jornades de pastoral i hi han col·laborat, han estat alerta a tota iniciativa que significés un pas endavant. Aquesta tasca s'ha fet amb accents diversos: o en una línia «reformista» o en una línia de «ruptura», d'Església paral·lela, com vam dir durant anys.

Aquests darrers deu anys del franquisme cal reconèixer que molts capellans han estat en una primera línia de resistència, de denúncia i d'acció. Documents públics, homilies collectives o individuals, prestació de temples i locals, promoció d'organitzacions on s'eixoplugaven activitats prohibides en l'ordre civil o des de les quals es treballava per una defensa i promoció públiques dels

drets humans. Seria qüestió d'analitzar amb calma i rigor aquest fenomen que és un dels més definidors de l'actuació de l'Església catalana aquests últims temps de franquisme.

Hem de partir de dues coordenades que el defineixen i a les quals ja m'he referit: el canvi que experimenta l'Església arreu a partir de l'embranchada teològica i pastoral que arrenca del Concili; la situació política peculiar del país i de l'Església en el país.

Pel que fa a la reforma conciliar hem de fer notar aquests extrems:

- la il·lusió que desvetlla i que es manifesta entre nosaltres, per exemple, en un interès que testimonien les publicacions;

- l'ambigüitat de molts plantejaments conciliaris que, sobretot des del punt de vista teològic, es mouen en un eclecticisme estrany. Penso, per exemple, en la teologia del presbiterat i del laïcat que es troba en els textos;

- la impaciència dels uns, la resistència dels altres, la incapacitat dels de més enllà en l'aplicació dels decrets conciliaris creen uns enfrontaments i unes divisions que fan saltar a trosos el monolitisme anterior i fan aparèixer arreu el fenomen de la «contestació» o del «dissenso». (Si aquí hi afegiu un fet extraeclesial del mateix sentit, com és el que troba la seva expressió més sorollosa en el maig francès del 68, acabarem d'entendre certes actituds diguem-ne anarquitzants.)

De tota manera, estic convençut que la causa d'aquesta Església dividida i enfrontada no la trobarem tant en raons d'ordre teològic i/o específicament eclesiàstic sinó de natura política. Perquè descobriem, com tanta altra gent, la injustícia radical del franquisme:

- en la seva manca de respecte als drets més elementals de llibertat d'expressió i d'associació. Llibertat que no era només rebutjada en l'ordre dels principis sinó que era reprimida amb la persecució policial i amb la tortura;

- en l'opressió econòmica i cultural dels més febles i en l'alienació de les classes populars a les quals es negaven tots els camins de reivindicació eficaç;

- en la negació de tots els drets del nostre poble que era sotmès a una despersonalització sistemàtica en tots els ordres.

Fer un nou planteig d'Església en aquestes circumstàncies suposava un pas amb unes connotacions que no trobem pràcticament enlloc més d'Europa. Perquè si arreu l'Església, ultra una realitat de fe, és una realitat amb un pes sociològic i polític, entre nosaltres s'havia integrat des del 1939 al mateix aparell de

l'Estat. Per això era impensable:

a) que una crítica i un esforç de renovació de l'Església no comportés una crítica de la situació política;

b) que muntar una nova manera de presència eclesial no suposés una Església a la intempèrie.

La defensa de vells privilegis o, ras i curt, del franquisme per una part, i la defensa d'una Església lliure o, ras i curt, l'anti-franquisme, per l'altra, és el que ens dividia profundament. D'aquesta divisió i d'aquest enfrontament, n'hem sortit molt malparats.

La illusió ingènua amb què molts s'han trobat amb aquest assaig democràtic que ara vivim fa descuidar a vegades els darrers terribles quaranta anys. Si parlem amb segons qui diríem que en aquest país no ha passat res, que el franquisme no ha existit mai. Això és un engany i una trampa en els quals no es pot caure. Però és innegable que, amb la por al cos i sense entusiasmes fàcils, el país travessa un cert aire d'illusió col·lectiva de futur. En canvi, no hi ha pas cap indicatiu en aquest sentit pel que fa a l'Església. I és que aquests darrers deu anys han estat terriblement durs i tardarem molt a refer-nos-en. En la batalla s'ha perdut molta gent, s'han cremat moltes energies, s'han enfonsat moltes il·lusions.

Als uns, els queden els hàbits del franquisme; d'altres veuen amb una certa nostàlgia que se'ls acaba la possibilitat d'un cert protagonisme; n'hi ha que encara no s'hi acaben d'entendre i tots plegats ens mantenim en una certa mediocritat conformista.

Educats de tal manera que els bisbes ho eren tot per a la nostra vida d'Església, encara ens hi mantenia lligats el blasme, la crítica i la contestació. Des que tenim allò que en diuen un episcopat «plausible», sembla que ja no tenim res per fer, desemparats de pare i mare. Això ha portat, des de fa sis o set anys, a mantenir una Església que fa la viu-viu, a deixar-ho córrer tot, o a fer pel nostre compte petites experiències personals o institucionals.

Balanç global

Si se'm demanava, per acabar, un resum esquemàtic del que han significat per a l'Església catalana aquesta darrers anys del franquisme, el dibuixaria en aquests termes:

1. L'Església del país ha sortit força malparada d'aquesta experiència:

a) és innegable, tot i les excepcions, el compromís de la jerarquia amb el franquisme;

b) l'organització eclesiàstica —Concordat, privilegis, pes social, dependència econòmica— s'ha muntat sobre la base d'aquest compromís;

c) les divisions i els enfrontaments que s'han viscut —i perduren— han creat una situació intraeclesial que només es podrà refer superant greus dificultats.

2. Amb tot, hi ha unes dades positives, que no podem menys-tenir:

a) la pluralitat d'opcions polítiques entre els cristians és un fet d'una transcendental importància històrica i d'una gran importància per al futur del país. Pràcticament és la primera vegada que es registra aquest fenomen en la història moderna de Catalunya;

b) l'actitud de molts capellans i religiosos que, en aquests últims anys, es comprometeren en la lluita que menava el poble per la llibertat i la justícia canvia també la imatge tradicional d'una Església lligada amb el poder.

3. És inajornable l'estudi seriós d'un aspecte que hem deixat força de racó: bona part dels militants polítics han estat tocats, d'una forma o altra, per la pedagogia i el treball dels moviments eclesials. Caldria, doncs, examinar amb profunditat quina ha estat la nostra labor educativa tal com es reflecteix en la trajectòria d'aquesta gent.

4. Sembla que estem sortint d'aquella situació, maniquea però clara, en la qual ens hem mogut darrerament: sabíem qui eren els bons i qui els dolents. Hem entrat en una etapa dominada per l'ambigüitat en tots els sentits. Hi ha sobretot una ambigüitat que ens correspon a nosaltres d'aclarir: la de l'Església catalana. Què hem de fer perquè sigui clarament Església i clarament catalana?

COL·LOQUI

JOSEP MASSOT — Sobre el «nacional-catolicismo». A Mallorca, al principi, ni tots els militars ni tota l'església no eren del «Movimiento». Només a partir del setembre del 36 el bisbe Miralles i tots els catòlics es van posar al costat dels militars.

La postura personal del general Franco és clara des del primer dia: parla de «cruzada» en sentit estrictament religiós. Els bisbes n'elaboren la teoria en connexió amb Mola i Cabanellas, sobretot. Però les arrels són ben anteriors: l'integrisme eclesiàstic del segle XIX i el tradicional espanyolisme. El cardenal Gomà recull aquests elements i els formula i és la figura clau.

Les discrepàncies entre l'església i el govern comencen de bona hora: Miralles (ja en plena guerra pel nazisme dels falangistes i per la qüestió de la llengua), Gomà, Pla i Deniel, Pildáin... i l'abat Escarré, que passa de dintre a fora del franquisme.

MODEST PRATS — Però aquestes i les altres topades no posen en qüestió el principi del «nacional-catolicismo» fins al 1960.

JOSEP MASSOT — Els bisbes van tenir una gran desil·lusió del model d'estat catòlic amb què es van trobar i que s'havien imaginat d'una altra manera. Per posar un cas de primeríssima hora, a Mallorca l'any 1936 bona part dels falangistes feien burla del clericalisme i dels missaires. Després, el franquisme va anar canviant de color, com els camaleons.

JOSEP MARIA MARQUÈS — Els moviments especialitzats d'Acció Catòlica tenien les seves pròpies dificultats internes a nivell de base, no necessàriament degudes a l'estructura eclesiàstica. L'HOAC, per exemple. En la crisi, no tot va ser obra del tàndem Morcillo-Guerra.

MODEST PRATS — L'any 60 ja hi havia qui deia que, el dia que ens arribés la patacada, descobriríem que érem ben pocs. És clar que aleshores no era prudent de fer-la sentir, aquesta veu, que podia sonar com una defensa de la situació. Les veritables dificultats de l'església, que en provoquen la crisi, vénen de la situació real de la societat: tota la seva acció, inclosa la dels moviments, s'inscrivien en un món que ja no era el real.

JOSEP MARIA TUBAU — Jo vaig viure molt de prop el pas de l'Acció Catòlica general als Moviments especialitzats. Aleshores va caldre vèncer moltes reticències episcopals. I quan va venir la crisi, van ser cessats trenta consiliaris alliberats que hi havia a Madrid

i una vuitantena de presidents i secretaris i altres. Amb crisis internes, però, els moviments eren una realitat amb embranzida, que va ser desmantellada violentament.

També voldria referir-me a la influència estrangera. La literatura, francesa primer i alemanya després, i els estudis eclesiàstics a Roma de gran nombre de seminaristes i capellans van afavorir la dicotomia entre el que eren el país real i l'església real i el país i l'església tal com molts capellans els teníem al cap.

MODEST PRATS — Sobre aquest punt hi ha un article interessant de Jaume Lorès: «La teologia a Catalunya».

JOSEP DALMAU — L'HOAC va néixer i va prendre una forta embranzida ajudada, sobretot, per la difusió del setmanari «¡Tú!», que tirava milers d'exemplars. I molt abans que fos bisbe monsenyor Guerra Campos va ser suprimit i les possibilitats i els horitzons de l'HOAC van veure's considerablement reduïts.

També val la pena fer notar que l'HOAC era un moviment potent, amb força per encarar-se amb les ideologies i amb influència important en el món obrer. En canvi, l'ACO no va prendre aquesta actitud de combat, sinó de defensa, i va acabar reduïda, sense força i sense incidència massiva real.

JOAN CARRERA — L'acció del tàndem Morcillo-Guerra ja va pesar, ja. Tanmateix, el moviment apostòlic obrer havia estat fruit d'un acte voluntarista nostre, poc pensat, més o menys a l'empar d'aquell «¡adelante!» que ens deien els bisbes sense creure-hi ni entendre-hi gran cosa. Però no havíem fet cap anàlisi seriosa ni n'havíem sospesat les conseqüències. Va arribar el dia en què els canvis de l'església van posar de manifest que aquell voluntarisme era impotent per mantenir-lo. I el Dr. Morcillo i el Dr. Guerra Campos van limitar-se a explicitar la situació objectiva.

De vegades penso, a més, que la influència de la literatura estrangera ens va fer mal: va omplir-nos d'escrúpols davant l'acció temporal en nom de la puresa de l'evangelització i ens va impedir de transformar l'HOAC i tot el que teníem a les mans en un gran moviment més global.

MODEST PRATS — Fóra interessant, lligant amb aquesta darrera intervenció, passar revista als qui, en nom del «compromís» han estat catapultats a la resistència política des dels moviments d'Església. Em temo que, fora d'alguns casos, ens trobaríem amb tot un grup de gent que va anar-hi a parar des d'una mena de voluntarisme pur. Em sembla que moltes posicions puristes en política (d'un signe o un altre) vénen d'aquí.

LA REPRESA DE CATALUNYA, INTERPEL·LACIÓ ALS CRISTIANS

JOAN GOMIS

Parlaré només d'un sector de cristians, i encara generalitzant i prescindint d'aquelles diferències que podrien entorpir el curs de l'exposició; no parlaré, doncs, de la jerarquia eclesiàstica ja que aquest aspecte ha estat assignat a una altra ponència. Aquesta distinció pot tenir l'inconvenient d'aïllar la jerarquia i els sectors que li són més propers de la resta dels cristians, però pot tenir un avantatge, i és que mossèn Bigordà sabrà tractar el segon aspecte amb més coneixements que jo. A més, tractant-se de dues exposicions seguides, vosaltres mateixos podreu fer-ne la síntesi. Exposaré sobretot el punt de vista i els problemes que afecten els laics, el que al cap i a la fi sóc jo, opció d'altra banda ben justificada pel fet que els altres dos ponents són capellans. Voldria remarcar, finalment, que la meua exposició serà més aviat optimista. Procuraré fer l'anàlisi d'unes dades objectives però en aquest intent, com en tota anàlisi, hi intervindrà la subjectivitat, tant pel que fa al valor que es dona a les dades com a la seva selecció més o menys conscient. Això tindrà avantatges i inconvenients, però permeteu-me que obliidi els inconvenients, perquè ja hi ha molta gent propensa a veure sobretot les ombres, gent que diu que no es pot fer res, que s'ha de plegar. Déu no ens ha enviat a la vida perquè pleguem. Quan morirem ja plegarem d'aquesta feina terrenal.

Panorama de la situació política a Catalunya

En el títol que se'm va donar per a aquesta ponència es parla del redreçament de Catalunya com a *interpellació* als cristians. La paraula interpellació m'ha fet pensar. Evidentment no es tracta d'un mot nou sinó d'un mot que ara s'ha posat en circulació pràcticament només entre els cristians, ja que l'altra gent gairebé no el fa servir. Jo m'he preguntat per què; i se m'ha ocorregut que potser es tracta d'una traducció eclesial d'un mot

d'ús més secular: el mot *desafiament*. *Desafiament* va començar a estar de moda no fa gaires anys, als Estats Units, entre els sectors polítics liberals —que en llenguatge europeu vol dir progressius—, els quals parlaven dels desafiaments dels temps nous; després la paraula va passar al llenguatge dels polítics europeus i al món de l'empresa, dels executius, etc. Em sembla, doncs, que interpellació és una versió eclesial d'aquest desafiament secular. Segurament cap dels dos mots no està prou ben aplicat ni expressa prou bé allò que volem dir, però substancialment són el mateix: tots dos mots, en el fons, volen dir que els temps canvien d'una forma accelerada, que ens plantegen una sèrie de problemes i ens demanen una sèrie d'accions com a resposta. És evident que els temps han canviat molt tant a Catalunya com a la resta de l'Estat espanyol. En un article que vaig publicar l'octubre passat, «Sembla que sigui un somni», em fixava en unes paraules del president Tarradellas pronunciades quan va anar a Madrid per segona vegada abans de tornar a Catalunya. El president, parlant del canvi que hi ha hagut a Espanya aquests darrers dos anys, va dir: «Sembla que sigui un somni el que ha passat, si ho compareu amb el que hi havia fa dos anys, encara que aquesta etapa hagi estat llarga i difícil.» Jo m'estranyava una mica en veure que algú, i més un polític, deia públicament que això semblava un somni. Per què sembla que hagi estat un somni?, per què sembla increïble?, per què sembla mentida?... Aquestes paraules, referents als canvis que tots coneixem, són dites molt en privat. La gent del carrer les hem pronunciades moltes vegades, en canvi els polítics només les diuen en privat. I per què no diuen allò que tots coneixem? Jo comprenia molt bé que tant els polítics que estan en el poder com els de l'oposició no diguessin en públic que això sembla que sigui un somni. Pel que fa als polítics que detenen el poder, en gran part provenen del franquisme, amb el qual han col·laborat durant més o menys anys d'una forma estreta. Per això és comprensible que no diguin públicament que sembla un somni, ja que això desviaria immediatament la nostra atenció cap als temps passats i significaria reconèixer que ells han col·laborat amb el franquisme i que després han estat incoherents amb aquest sistema, o infidels o, si voleu una paraula més gruixuda, traïdors. És natural, doncs, que no ho diguin, que no posin l'accent en la magnitud del canvi polític. Pel que fa als polítics de l'oposició, també trobo normal que no diguin públicament que sembla que sigui un somni, perquè tothom té els seus mites, i en certa manera un dels mites de l'oposició és que aquest canvi s'ha produït gràcies a les forces polítiques de l'oposició i a la pressió

popular. Aquesta afirmació en part és certa però és evident que hi han intervingut molts altres factors, i si els partits de l'oposició reconeguessin públicament que sembla que sigui un somni, això fóra reconèixer que també una sèrie de polítics que actualment detenen el poder han tingut un paper important, de vegades molt important, en aquest canvi.

Però, si ens hi fixem, sí que sembla que sigui un somni. Si dos anys enrera, l'octubre del 75, se'ns hagués ocorregut, per exemple, que es podia signar el pacte de la Moncloa, que, segons diuen, ha estat urgit més o menys per Suárez i Carrillo, ens hauria semblat impossible que un polític jove amb un càrrec en el Movimiento i un comunista, que era la bèstia negra número u del règim, poguessin arribar a posar-se d'acord per a fer aquest pacte. També ens hauria semblat un somni ara fa dos anys la idea que el vell president de la Generalitat a l'exili pogués tornar a Catalunya, en olor de multituds, amb una Generalitat ni que fos provisional. Ens hauria semblat increïble, totalment fals... Podríem continuar amb una sèrie de fets, en la transició a la democràcia, però no cal.

Sembla un somni, però jo em preguntava si és higiènic mentalment no dir en públic les coses que diem privadament. Això no és gaire positiu, ja que pot produir com una esquizofrènia entre la vida privada i l'actuació pública, i ens podria arrabassar una certa confiança que ens és molt necessària, perquè aquest canvi s'ha aconseguit gràcies a la influència de persones, sectors socials i forces polítiques molt diversos. Certament tots hem tingut alguna part en el canvi, i em sembla que ens convé el sentiment de confiança d'haver assolit una cosa important, per tal de poder continuar treballant en el que encara ens cal aconseguir. I acabava dient en l'article esmentat que havia calgut que tornés un polític de l'exili per a dir públicament, sense les reserves dels altres, que semblava que era un somni.

Previsió del nostre futur

Aquesta fóra la primera visió de l'actualitat, la qual ens porta cap a l'examen de les causes d'aquest canvi, però ara no es tracta de parlar del passat sinó del futur, del futur immediat, de l'any que ve o dels pròxims dos anys. I com aniran les coses? Admetent el risc propi de les profecies, i a part esdeveniments internacionals imprevisibles que podrien canviar la situació, em sembla

que es poden fer algunes previsions. Pel que fa al reconeixement de Catalunya, penso que en aquest lapse les Corts Espanyoles aprovaran l'Estatut, un estatut digne d'aquest nom. I per què ho penso? Perquè d'una manera molt enèrgica, i alhora hàbil i intel·ligent, s'ha plasmat la voluntat del poble català, una voluntat àmpliament majoritària, d'arribar a un Estatut digne d'aquest nom. Perquè en altres nacionalitats de l'Estat espanyol hi ha una voluntat semblant; perquè en altres regions espanyoles tot aquest procés ha desvetllat també la inquietud de tenir una certa autonomia, certament més limitada que la nostra, però al cap i a la fi una certa autonomia davant les ingerències i la prepotència del poder central de l'Estat espanyol.

Hi ha, a més, un fet important en relació amb el temps de la República: una evolució al cap i a la fi innegable de les forces d'esquerra que es tornen més comprensives vers els fets autonòmics i l'existència de nacionalitats i regions a Espanya. Encara hi ha un altre fet important: l'existència d'un gran sector de centredreta, amb totes les implicacions econòmico-socials que això comporta, amb el convenciment que si el problema de les nacionalitats i regions de l'Estat espanyol no es resol d'una manera seriosa, la democràcia és inviable a Espanya. Em sembla, doncs, que s'arribarà a aconseguir l'Estatut. La lluita pot ser molt llarga, complicada i difícil, però crec que s'arribarà al final d'aquest procés.

També es pot preveure que es consolidarà la democràcia política a Catalunya i a Espanya. Em baso per a aquesta afirmació en el fet que no hi ha alternativa, o que l'alternativa fóra catastròfica. Una alternativa d'involució fóra catastròfica i no es veu viable ni per una majoria de ciutadans ni per la majoria de les forces polítiques. Malgrat, doncs, les dificultats que pugui haver-hi, crec que el procés de consolidació de la democràcia política anirà endavant. La situació actual és fruit d'un pacte de les diverses forces polítiques, i aquestes no tenen cap altre camí viable.

Tocant a les transformacions socio-econòmiques el pronòstic potser hauria de ser més reservat. A l'Estat espanyol es viu un problema econòmic greu que tots coneixem, fruit principalment de dos factors: la crisi del petroli de l'any 1973 i la manca de mesures econòmiques adequades davant aquest fet en l'àmbit de l'Estat espanyol, com les que es van prendre en la majoria de països de l'Europa occidental. No hi ha hagut una adaptació de l'economia als nous temps, és a dir, a un capitalisme una mica renovat. També en això l'alternativa fóra catastròfica, i no crec que pugui interessar a cap de les forces econòmiques més importants una involució d'aquesta mena, tal com sembla demostrar el pacte

de la Moncloa. La situació deurà ser difícil durant bastants mesos, però al final d'aquest lapse estarem situats en una plataforma menys incòmoda que l'actual, malgrat que la plataforma no tingui gaire més justícia social.

Quines perspectives té el món de la cultura en sentit més ampli? Aquí sí que sembla que és difícil dibuixar unes perspectives de futur ja que hi intervenen molts altres factors imprevisibles. Em sembla que actualment a Catalunya, Espanya i Europa travessem uns moments d'atonía cultural. Fa temps que no ha nascut cap moviment cultural que hagi arribat a diversos sectors del país amb una certa amplitud i que hagi projectat la societat cap endavant. Si sorgirà o no algun moviment cultural, no ho sé, però el cert és que Catalunya és un poble petit, i que, com tots els pobles petits, no tenim capacitat, o no acostumem a tenir-ne, per a crear cap d'aquests moviments culturals amb un influx que arribi més enllà de les pròpies fronteres. A Catalunya vivim, hem viscut sempre, culturalment parlant, una mica a remolc de les descobertes i els corrents d'altres països, més forts i poderosos per a crear aquests corrents. Tenim, això sí, individualitats molt importants, i una obertura i un interès viu vers els corrents culturals d'Europa. Crec que en l'aspecte cultural, la llibertat d'expressió caracteritzarà els pròxims dos anys i posarà en relleu la realitat del país. Com també prendrà relleu el procés de secularització que es viu des de fa temps a Catalunya, però del qual no érem conscients a causa de les antigues estructures franquistes i de la transició. Durant aquest període quelcom amagava aquesta realitat cultural de la secularització, en la qual l'Església sol perdre influència i credibilitat. Aquest seria a grans trets el panorama cultural d'aquests pròxims dos anys.

Quines interpellacions i quins interrogants plantejarà cada un d'aquests problemes als cristians de casa nostra, als cristians catalans?

Catalunya i el futur

Vegem en primer lloc *la construcció de Catalunya com a nacionalitat*. Probablement aquí es plantejaran una sèrie de problemes que fan pensar una mica, pel fet que actualment l'Església a Catalunya, a Espanya, a Europa i a tot el món ha tingut una sèrie de tasques difícils, sovint doloroses, de reconciliació: reconciliació amb la democràcia política, amb la transformació so-

cial moderna, amb les noves formes culturals. Aquestes reconciliacions han estat més o menys aconseguïdes; en canvi, a grans trets podem dir que no ha calgut una reconciliació de l'Església amb la defensa de la personalitat catalana. No és aquest el moment de fer història, però tots sabem que des de la Renaixença, des del moviment modern de reivindicació de Catalunya com a personalitat —se n'hagi dit nació o se n'hagi dit regió—, una gran part de l'Església ha estat al costat d'aquesta reivindicació. Des del segle passat hi ha hagut figures de l'Església, començant per Torras i Bages, que han aportat una ajuda i un recolzament importants en aquest procés, i fins i tot durant els darrers decennis ombrívols del franquisme ningú no s'ha estranyat que un català pugui ser cristià i que un cristià pugui ser català i defensar la personalitat de Catalunya. En general, això no ha estranyat pas, sí que, en canvi, en certs ambients podia fer estrany, fa uns quants decennis, que un cristià català fos partidari del socialisme, molt entusiasta de la democràcia i obert a determinats corrents culturals. Els anys cinquanta crec que ningú no s'estranyava que un capellà fos de la «ceba», pel fet que en general l'Església, amb totes les excepcions que vulgueu i amb tots els trasbalsos del franquisme, era arrelada al país. Penso que, en el fons, ara no cal aquesta reconciliació dels cristians amb Catalunya: els cristians de Catalunya estarien en aquest punt més ben situats que no pas en altres aspectes per a afrontar la recuperació jurídica de la personalitat nacional catalana.

Això no obstant, crec que als cristians de Catalunya se'ns poden plantejar alguns problemes, algunes tensions. Durant aquests anys hem viscut una consciència nacional perseguida, oprimida i discriminada, i els cristians hem contribuït força a aquest redreçament. Això em fa pensar en una frase que trobo encertada: «el nacionalisme només és bo mentre està oprimit». El nacionalisme català i la reivindicació de la personalitat catalana han estat oprimits i en aquest sentit fóra vàlida la frase que acabo d'esmentar. Ara estem en una situació de transició, però si les previsions, les meves i les d'altres, no fallen, la nacionalitat catalana deixarà de ser oprimida i hi haurà una nova situació. Volria fer notar que parlo sobre aquest aspecte referint-me a un punt de vista que crec que és majoritari entre els catalans, i entre els catòlics catalans. Aquest punt de vista pot ser molt matissat, però en definitiva és favorable a l'autonomia catalana, a un estatut realment digne d'aquest nom, si bé amb diferències segons es tracti d'un Estat regionalitzat o un Estat de tipus federal. Em sembla, doncs, que ens trobarem en un pas que pot plan-

tejar alguns problemes: el pas d'un nacionalisme oprimat a unes nacionalitats reconegudes, potser amb limitacions i problemes, però unes nacionalitats que han deixat de ser oprimides. I això, des d'un punt de vista cristià, pot plantejar alguns problemes, algunes tensions, com tots els nacionalismes quan arriben a una situació de reconeixement públic.

Potser encara hi ha o hi haurà certs tics nacionalistes que em sembla que són anticristians, els quals en una situació de repressió són molt més comprensibles, però que en una situació de major llibertat no serien comprensibles ni acceptables. Hi haurà, doncs, aquesta lluita en la qual crec que naturalment participarà la majoria dels catòlics catalans perquè els drets nacionals de Catalunya siguin realment reconeguts i perquè continuï i es reforci l'arrelament de l'Església catalana en la pròpia terra. Una altra tensió possible és la creada pel problema dels immigrants, problema prou conegut i sobre el qual parlem molt però potser encara no parlem prou. No em referiré a les minories d'immigrants que detenen llocs de poder o llocs més o menys elevats del funcionariat, els quals sovint poden venir amb una mentalitat de discriminació i fins i tot de conquesta, sinó a la gran massa dels immigrants. Jo diria que, malgrat tot, hi ha hagut bona voluntat entre totes dues comunitats, entre els nascuts a Catalunya i els qui han vingut aquí a cercar llar. Hi ha hagut friccions o reaccions negatives per ambdues parts, és cert, però em sembla que en general han tingut bona voluntat els uns i els altres, una bona voluntat de convivència. Ara bé, aquesta bona voluntat bàsica d'ambdues comunitats no elimina el fet indiscutible que la gran majoria d'aquests immigrants aquí resten discriminats per raó de classe. Si han vingut aquí ha estat evidentment perquè a les seves terres, per una sèrie de causes econòmiques i polítiques, no hi havia feina i aquí n'hi havia més, i com que es necessitava la seva col·laboració han vingut a treballar aquí. Normalment la majoria s'integren, però hi ha una situació evident de discriminació de classes, i aquest problema pot crear tensions entre aquests drets innegables, els drets nacionals, i els drets també innegables del món del proletariat. Això pot crear entre els cristians una tensió entre la defensa d'aquests dos drets, sobre si cal atendre més els uns o bé cal atendre més els altres. Aquest és un problema que està plantejat i ja veurem com es resol en les interpellacions d'avui dia. I un altre problema important: fer que la nostra solidaritat amb els pobles subdesenvolupats d'Espanya sigui realment efectiva.

La democràcia política i el futur

Pel que fa a la democràcia política, ¿hi ha algun problema que plantegi atenció especial als catòlics? Ahir va dominar a l'Església una malfiança vers la política, i això no fou pas una educació cívica excel·lent per als catòlics. Però això passà en un ahir ja una mica llunyà i és certa l'evolució dels darrers decennis en insistir en el deure de participar en la política per part dels catòlics. Segurament en aquest aspecte no hi ha diferències entre els catòlics i els que no són creients. La gran majoria dels uns i dels altres han acceptat la democràcia política. Els possibles problemes poden raure, pel que fa als catòlics, en uns altres punts. Primerament, l'acceptació real del pluralisme polític dels catòlics. Hi pot haver una tensió entre la unitat de fe i la unitat eclesial i el pluralisme polític. Les eleccions del 15 de juny van demostrar amb evidència, per exemple, que existeix el pluralisme polític dels catòlics. Però a vegades pot existir una certa tensió en això, que podria manifestar-se en l'intent, encara que fos poc conscient, de defensar la pròpia opció com l'única acceptable pel catòlic, com l'única que podria deduir-se lícitament de l'Evangelí.

Hi pot haver, també, un altre problema que caldrà superar en la vida democràtica. I és la possible tensió entre l'afany d'absolut que hi ha en tot ésser humà, però encara més en els qui tenen una fe religiosa, i la pràctica política. Durant els darrers anys, ¿no hi ha hagut a vegades una mena de visió religiosa de la política per part de força cristians? Això era explicable per circumstàncies històriques: era una reacció contra aquella malfiança tradicional i era també l'afirmació, contra la dictadura, dels drets polítics de tots els ciutadans. Però hi ha hagut a vegades com un trasllat d'una visió religiosa a la política. La política democràtica, aleshores, podia ser presentada com una mena de cel: bé sense cap mal. Una visió molt poc realista que no tenim en l'àmbit professional, en el familiar, etc., i que ajudaria a explicar el desencís de força persones quan han entrat més plenament en la política: militant en un partit, per exemple. No ha estat, aleshores, cosa excepcional que hi hagués catòlics que es desencissessin fora de mida. Com si esperessin que, en la política, dins d'un partit, tot fos bé, tot fossin àngels. Això no ha de portar, evidentment, els catòlics a tenir una visió de la política simplement, i fins i tot cínicament, pragmàtica. No! Però sí que és un advertiment a no fer del món polític un absolut, i a no traslladar al món de la política unes certes exigències ma-

ximalistes, com si la política democràtica i els partits polítics fossin una mena d'orde contemplatiu que aspira a la perfecció més estricta. Una cosa és la fidelitat pràctica a uns principis ètics, i una altra aquesta actitud no gens realista.

L'economia i el futur

Pel que fa a les transformacions socio-econòmiques, crec que durant aquests dos anys no hi haurà grans transformacions ni a Catalunya ni a Espanya. Hi haurà algunes transformacions socio-econòmiques reals, i això pot plantejar també alguns problemes als cristians, perquè durant el franquisme, de transformació socio-econòmica important o estructural, no n'hi ha hagut cap; només hi ha hagut un desenvolupament econòmic, i res més. Alguns cristians, impulsats per un neguit d'inspiració humana i cristiana, podien afirmar amb facilitat que calia reformar les estructures, i fins i tot dir-ho d'una manera vigorosa. Personalment, en algunes reunions pensava que dir això estava molt bé, però que potser només servia per a tranquil·litzar la consciència ja que durant el franquisme, de reforma d'estructura, no podia haver-n'hi absolutament cap. No crec que durant aquests dos anys hi hagi reformes reals de les estructures. Ara, crec que és possible que hi hagi transformacions socio-econòmiques d'una certa importància i, per consegüent, un acostament al model social i econòmic de l'Europa Occidental, a la qual pertanyem, amb algunes reformes que aquest fet pugui implicar.

Per exemple, darrerament tenim el projecte de reforma fiscal ja presentat a les Corts. Certament la reforma fiscal presentada per Fernández Ordóñez no és gens revolucionària, però sí que és una reforma efectiva per poder canviar una mica el sistema fiscal vigent fins ara, el qual protegia evidentment les capes més potents econòmicament de la societat. No he vist que aquest projecte desvetllés gaire entusiasme, i de fet es tracta d'una reforma fiscal que ens pot acostar a uns certs nivells europeus neocapitalistes, no pas socialistes, encara que inclou reformes innegables. Aquesta manca d'entusiasme pot explicar-se per una sèrie de raons: el fet que aquesta reforma hagi estat realitzada per un Estat encara molt centralitzat, on encara pot ser vàlida la corrupció administrativa tradicional; el temor que unes reformes fiscals bones en principi no se sap com seran aplicades, si la distribució del que es recapti serà justa o si els més poderosos continuaran practicant el frau fiscal. Amb tot, malgrat les explica-

cions que puguin donar-se, el fet és que davant una reforma evident, malgrat que es tracti només d'un petit intent de reforma econòmica i social, no he vist cap gran entusiasme entre els partidaris de canviar les estructures.

És aquí on potser caldria plantejar un dels problemes més greus que tenim els cristians catalans, com també la immensa majoria dels cristians, almenys del món occidental. Crec que val la pena dir alguna cosa d'aquest fet prou conegut. Resulta que, per una sèrie de raons històriques sabudes, hem vingut a parar a un fet que preocupa i planteja molts problemes: el fet que la majoria dels cristians (això segurament s'hauria de precisar sociològicament, però crec que ara i aquí ja pot ser vàlid) siguem de classes mitjanes, de classes que normalment no necessitem amb urgència, d'una manera vital, transformacions econòmiques profundes. Venim de l'Evangeli, venim d'una proposta que és revolucionària en el sentit de proposar un canvi radical de les escales de valors. És evident que els primers temps el cristianisme apareix com a revolucionari, però, per una sèrie de fets històrics, a Europa aquest cristianisme s'ha encarnat, és més aviat viu, no pas enmig de les classes obreres, els proletaris que són els qui vitalment necessiten canvis importants en l'economia i en l'organització de la societat, sinó que està present entre una sèrie de classes més o menys instal·lades en el sistema econòmic. Aquesta contradicció entre la pertinença a la classe, allò que demana la classe social, i allò que demana un cristianisme exigent, un cristianisme realment evangèlic, és una interpellació d'avui, però davant la possibilitat real d'alguna transformació, potser petita però real, de l'organització econòmica i social, aquesta interpellació pren relleu i pot constituir un dels problemes més importants per als cristians en aquest redreçament de Catalunya.

La cultura i el futur

Finalment, quins problemes pot plantejar-nos l'evolució del món actual durant els pròxims dos anys? En primer lloc, ja he dit que hi haurà la consolidació de la llibertat d'expressió, que serà la menys discutida de totes. Gràcies a això apareixeran una sèrie de corrents que es manifestaran d'una forma habitual a Catalunya. Quins problemes se'ns plantejaran? Durant els darrers temps del franquisme, crec que en bona part gràcies a una sinceritat cristiana, va haver-hi entre molts sectors cristians de Ca-

talunya un neguit en la lluita pels drets humans, és a dir, per la llibertat, la justícia, etc. De fet ha estat un neguit d'inspiració cristiana i una tasca moltes vegades real i amb una certa operativitat. Però també podem preguntar-nos si aquest descobriment de les dimensions de l'Evangeli no amagava uns certs dubtes, i fins i tot de vegades un cert buit. Per malament que s'hagi pogut fer la transmissió de l'Evangeli, una de les seves dimensions essencials seria el que en llenguatge d'ahir se'n deia atenció prioritària als pobres i en llenguatge actual en diem atenció prioritària als oprimits, als marginats, etc. Per malament que s'hagi pogut fer aquesta transmissió, això és una realitat que la immensa majoria dels cristians no pot oblidar. S'està en desacord vital amb això, però és una cosa que no es pot amagar. Molt bé que hi hagi un desvetllament de la consciència en aquest aspecte, però què ha passat en les altres dimensions de l'Evangeli?

Aquest desvetllament de la importància de la defensa dels drets humans, a Catalunya històricament ha coincidit amb l'entrada de la secularització i la crisi del postconcili. Em sembla que tots varem rebre el concili amb entusiasme i esperança, i, com acostuma a passar, després ha estat més criticat. Potser encara manca temps per a poder saber què va significar de fet el concili, però les crítiques poden tenir una certa part de raó en afirmar que el concili, tot i les seves coses positives, no va plantejar a fons l'aprofundiment del contingut de la fe, de la formulació de la fe en el món d'avui. Aquesta és una de les coses que ha aparegut més o menys públicament en la crisi del postconcili. Molts cristians compromesos en aquesta lluita a favor dels drets humans, ¿tenien o tenim tan clares totes aquestes altres qüestions sobre el contingut de la fe i sobre la formulació d'aquest contingut? Durant molt temps, quan la lluita pels drets humans era urgent, aquest fet podia amagar aquell buit o aquelles incògnites. Em sembla que aquesta és una de les interpellacions que el futur immediat ens planteja als cristians de Catalunya. Perquè si bona part dels cristians fos fidel a la inspiració cristiana i treballés d'una manera continuada en la recuperació de la llibertat nacional de Catalunya, en la consolidació de la democràcia, procurés no tirar enrera davant les transformacions socio-econòmiques que poden venir, si això anés acompanyat al mateix temps d'una certa privatització de la fe, el panorama no seria prou convincent. Crec que tota aquesta lluita pels drets humans és alhora una proclamació de la bona nova, però en tot cas serà només una part de la proclamació de la bona nova. Després de les coses que han passat a casa nostra sovint potser no sabem ben bé

què és aquesta bona nova i, per consegüent, no tenim gaire interès ni neguit per intentar de comunicar-la. Crec que aquest és un dels altres interrogants que es plantegen, interrogant certament seriosos per als cristians de Catalunya. Evidentment hi ha força gent que hi treballa; s'han publicat treballs i se'n deuen estar preparant d'altres sobre el contingut de la fe, sobre la seva valoració, sobre què és aquesta bona nova per al món del segle xx, del darrer terç del segle xx, treballs segurament valuosos, i dic segurament perquè jo no els conec gaire, i si jo no els conec gaire suposo que la gent menys posada en aquests assumptes no els deu conèixer gens.

I se'ns planteja també aquest problema: a qui ens hem d'adreçar? Hi ha una dimensió evangelitzadora que no pot ser oblidada pel cristianisme però que de fet a casa nostra ho ha estat, en bona part per culpa de la carcassa triomfalista de país catòlic i d'imposició del triomfalisme oficial, imposició que avui pot resultar compensada per una certa inhibició a l'hora de parlar del nostre cristianisme, inhibició en part comprensible psicològicament després de tantes imposicions triomfalistes, però que no es pot justificar. Aquesta inhibició, d'altra banda, podria ser ocasionada pel fenomen que he assenyalat, és a dir, pel fet que moltes vegades no parlem perquè no sabem ben bé el que hem de dir, perquè estem envaïts per dubtes i inseguretats. Però tot això ens faria defugir als cristians de Catalunya aquesta tasca de proclamació de la bona nova que em sembla que és inseparable del cristianisme. Aquest matí, quan venia cap aquí m'he fixat en una bona dona, ja gran, que fregava a terra a l'exterior d'una llibreria; la tasca era evidentment rutinària i amb tota seguretat mal pagada. I m'he preguntat: què diem els cristians a aquesta bona dona i a tanta gent com ella?, tenim alguna cosa per dir-los? Si realitzem la lluita pels drets humans ja és molt (no vull minimitzar la importància d'això), però no tenim alguna cosa més per dir fins i tot en aquesta situació difícil de la pertinença de la majoria dels cristians a unes classes determinades?

Els beneficis de la llibertat

Ahir en Modest Prats va acabar la seva exposició dient que els cristians de Catalunya som molt pocs, i que ara ens adonem que som molt pocs gràcies a la situació actual de llibertat, en la qual s'ha suprimit la tapadora artificial que ens oprimia. Va afegir

també, em sembla amb molta raó, que ahir, quan l'ambient oficial ens podia fer semblar que érem molts, també érem pocs. Ara bé, aquesta afirmació que som tan pocs es pot relativitzar. En diferents ocasions he fet referència a la impressió que em va produir una enquesta sociològica, suposo relativament fiable, sobre els cristians que a Catalunya van a missa el diumenge. L'enquesta donava la xifra d'un milió. He de dir que aquesta dada correspon a fa un parell d'anys, però crec que les xifres no deuen haver canviat gaire. És clar també que això només és una dada, la qual s'hauria de completar mirant a quin sector d'edat pertany aquest milió, com es distribueix entre el centre de la ciutat i els suburbis industrials, com es reparteix en el camp, etc. Amb tot, la xifra d'un milió, malgrat la devaluació de la pesseta, sempre fa impressió. Perquè aquest milió de persones que va a missa és un índex de tants del possible cristianisme, i ens suggereix alguna cosa tot i que potser no és el més important. Un milió de persones no són tan poques persones. De vegades creiem que som només els qui anem a les reunions, els qui ens apleguem, la major part dels quals ja ens coneixem..., i que els altres estan a les tenebres exteriors i no tenen cap interès pel cristianisme i que no tenim res a dir-los. A aquest milió de persones, no tenim res a dir-li del nostre cristianisme?

Fa poques setmanes un amic meu, molt conegut en l'àmbit espanyol, deia a Madrid, tot comentant una situació greu que havia viscut junt amb altres amics: «*Hemos salido de este trance con cierto decoro y sin grave daño.*» Aquestes paraules, les aplicaria al cristianisme de Catalunya després del franquisme, del qual hem sortit amb «*cierto decoro*» i «*sin grave daño*». Això, gràcies a Déu, ens és un motiu d'alegria, i també ens és una sorpresa, ja que hi havia prou dades objectives per a pensar que en sortiríem molt pitjor. Segons Modest Prats, una de les raons per les quals n'hem sortit millor del que es podia preveure ha estat en gran part l'existència d'una minoria, reduïda, si voleu, però viva i activa, que no va acceptar el franquisme i va fer front decididament al nacionalcatolicisme, a la dictadura política, a la dictadura capitalista, etc. Aquesta tasca ha tingut els seus fruits: un d'ells és que el conjunt de l'Església, i fins i tot els ben amplis sectors que no van compartir aquella actitud, pugui acarar el futur des d'una plataforma d'humilitat, sí, però no de catàstrofe.

Penso, doncs, que la situació no és tan ombrívola com podíem pensar. D'altra banda, crec molt en els beneficis de la llibertat. Ara tenim sobretot llibertat d'expressió i d'opinió, cosa que afavoreix la llibertat de pensament. Durant el franquisme moltes

vegades ens podia semblar que en l'àmbit privat teníem llibertat de pensament, però de fet, d'una manera inconscient, aquesta llibertat restava obstaculitzada per l'ambient exterior. Crec evidentment que la llibertat beneficiarà els cristians en la nova etapa catalana que anem a emprendre, etapa que per primera vegada durant molts decennis pot mobilitzar una confiança i un optimisme col·lectius per a construir allò que no havíem pogut edificar durant tant de temps: una societat més justa, millor. Crec que la llibertat beneficiarà també les tasques més específiques dels cristians: la investigació, la revisió, l'aprofundiment d'una sèrie de qüestions que he centrat en el contingut i la formulació de la fe. Ara bé, això és vàlid si creiem en la llibertat i si, en definitiva, tenim confiança en la veritat. De vegades potser no aprofundim prou la veritat i no anem més enllà en aquest territori que mai no s'acaba i que no arribarem a abastar del tot, perquè tenim por de trobar sorpreses desagradables o perquè aquest terreny no ens agrada, cosa que fa que ens retirem a les trinxeres. Si tenim un amor realment profund a la veritat —la veritat és Déu— crec que els beneficis de la llibertat són molt importants en aquesta tasca, com també en la continuïtat de la lluita pels drets de Catalunya i dels ciutadans, i pels drets polítics i econòmics de la gran majoria oprimida.

Com acabar aquestes mirades vers el futur? Acabaré amb dues paraules de l'Escriptura, connectades entre elles i amb tots aquests problemes sobre els quals he intentat de reflexionar en veu alta. La primera paraula és de Jesús als seus deixebles: «No tingueu por, sóc jo». L'altra és de la carta de sant Jaume: «La llei perfecta és la de la llibertat.»

COL·LOQUI

JOSEP M. VILASECA — L'exposició m'ha semblat ben centrada, interessant i, sobretot, optimista, cosa que ja ens convé... Crec, però, que la contradicció entre els drets dels immigrants i els dels indígenes, tal com es planteja avui, no hauria d'existir. La democràcia passa per l'autonomia, i el futur dels immigrants està en el fet d'una Catalunya autònoma on els drets humans siguin totalment respectats. Aquesta haurà de ser la posició realista dels partits autonò-

mics; hi ha, però, partits que posen en relleu aquestes contradiccions, amb finalitats polítiques d'un altre ordre.

Tocant a la reforma fiscal, sóc menys optimista. Aquesta reforma no és ni una revolució fiscal ni una reforma de fons; és només una reforma tècnica, molt poc adequada a la nostra realitat (diferent de la dels països més avançats) i, a més, poc ambientada, pel fet que no s'ha treballat abans l'opinió pública. Hi ha també un cert convenciment que l'aplicació estricta i justa dels papers serà molt difícil que es realitzi.

Pel que fa a l'escola, poden plantejar-se problemes greus. L'Església pot adoptar posicions perfectes des del punt de vista doctrinal, però pràcticament poc defensables, i poc convenients de cara al manteniment i la propagació de la fe.

JOAN GOMIS — L'al·lusió al problema de l'ensenyament ha estat certament oportuna, i confesso que l'omissió responia simplement al fet que aquesta qüestió no té prioritat en el camp de les meves preocupacions... Referent a la reforma fiscal, crec que ha d'anar lligada amb la dels drets nacionals i el problema dels immigrants. Darrerament s'ha afermat la consciència de solidaritat de Catalunya amb els altres pobles de l'Estat espanyol, però en la nova situació cal passar de les paraules a l'acció. El pas dependrà de l'organització de l'Estat, de la planificació d'una veritable democràcia, de la solidaritat entre les nacions i regions de l'Estat espanyol, etc.

SANTIAGO GUILLÉN — Sóc optimista, però crec que ens manca moral. Aquests darrers temps, durant la dictadura, l'Església catalana ha estat un dels grups socials que més ha contribuït al manteniment del sentit català. Per exemple, mentre, fa deu anys, les forces marxistes que més protagonitzaven la vida política clandestina en el nostre país consideraven la cultura catalana com una cultura burgesa, l'Església, com a grup social, admetia el fet català amb tota normalitat. Avui, però, com a grup social, hem perdut la moral. De fet, la lluita contra la dictadura ha estat duta a terme per minories molt petites, cosa que ha deixat els grups socials desarmats: hem obtingut la glòria sense sacrifici, hem rebut la democràcia gratis. Actualment tenim tendència més aviat a firmar les cartes que altres han escrit. Crec que ens cal la moral de seleccionar objectius, de donar una resposta sense por a no estar de moda, d'atendre els sectors més marginats malgrat que això no sigui rendible políticament: el sector dels vells, el de les famílies camperoles i les emigrades, etc.

JORDI LÓPEZ — El nostre poble ha contret un compromís de lluita pels drets humans, altrament no fórem on som. En aquest moment, però, ja no es tracta de defensar-los en abstracte sinó en concret.

Avui, una gran pregunta que tenim plantejada és: què diem els cristians a la nostra societat?, ¿continua valent el missatge d'alliberament que hem intentat d'anunciar-li fins ara? Perquè a la nostra societat i a l'Església es dona actualment un debat cultural pluralista i obert: anem cap a una societat laica i un estat aconfessional. Per tant, els continguts de fe que hem de donar els cristians han de ser plantejats en funció d'aquesta societat laica. Cal remarcar que les relacions Església-Estat hauran de ser decidides al marge de qualsevol privilegi, ja que no és veritat que el nostre poble tot ell sigui catòlic.

En la nova perspectiva d'aquesta societat laica i pluralista, els cristians haurem d'aportar-hi motius d'esperança.

JOSEP BREU — També jo sóc optimista. Voldria afegir, al que s'ha anat dient, una dada: que la mitjana d'edat dels capellans és de cinquanta-cinc anys, i que en aquestes edats no se solen produir gaires canvis en la vida de les persones.

Voldria dir que sovint els capellans ens acontentem amb reunions romàntiques, de caire retrospectiu, i amb celebracions d'aniversaris, quan el que cal és fer autèntiques reunions de treball, amb una veritable operativitat.

JOSEP M. MARTORELL — Cal treballar per la construcció d'una Catalunya nova, però l'Església ha de vetllar per la seva missió específica de propagar la Bona Notícia. Per mi, un dels grans problemes és aquest: quina serà l'actitud dels cristians més actius (capellans, laics, religiosos, religioses...) enfront dels nous problemes que s'estan plantejant?

L'ESGLÉSIA CATALANA

AL LLINDAR D'UNA NOVA ETAPA

JOSEP BIGORDÀ

Marc de l'exposició

1. El moment present és fràgil i vulnerable, encara. Tots en som prou conscients, tant si en fem un diagnòstic optimista com pessimista, tant si ens referim al moment eclesial com al moment cívic. Les diverses vicissituds fan pujar i baixar el termòmetre de l'engrescament amb molta facilitat. Per això tindrà la seva importància saber que la meua reflexió (com, en general, totes aquestes jornades) ha tingut lloc el dia 3 de desembre de 1977. És, doncs, una reflexió vàlida avui.

2. El fet que graviti tant sobre l'Església la seguretat de la seva sobrevivència i de la seva transcendència pot fer que mai no tinguem massa pressa a treballar. Doncs bé, vull començar dient que, si ara ens hem reunit per reflexionar, ho hem fet per engrescar-nos a treballar, de seguida, de cara al futur.

Les meves paraules volen contribuir, així, a la dinàmica operativa que molts dels assistents enyorem. D'entre la diversitat d'enfocaments que pot suggerir l'enunciat —l'Església catalana al llindar d'una nova etapa— em decideixo per un plantejament d'ordre operatiu. Voldria indicar o suggerir aquelles coses que hauria d'emprendre la nostra Església i les que es podrien anar realitzant a nivells més modestos.

La pregunta que tinc present és aquesta: ¿quina és la praxi que correspon a l'Església catalana al llindar de la nova etapa on ens trobem?

3. En definitiva, el punt de vista on vull situar-me és de caire pastoral. D'aquesta manera m'agradaria aportar un modest complement al punt de vista cultural que sobre el fet religiós —i, dins del fet religiós, sobre l'Església catòlica— ha treballat fa poc el Congrés de Cultura Catalana en el seu àmbit 24. Fins m'atreviria a dir que, entre la bibliografia que ens cal manejar als qui sentim un interès pràctic i apassionat pel futur de la fe en el nostre poble, la ponència d'aquest àmbit, i, en general, tot el conjunt de treballs del Congrés, hauria d'ocupar-hi un lloc impor-

tant. Ens poden ajudar a acostar-nos a això que en diem la nova cultura catalana —o, simplement, la cultura catalana—, la qual pot desvetllar en nosaltres, naturalment, reaccions i parers diversos.

4. És propi d'una perspectiva pastoral aproximar-se a la situació històrica i social que afaïçona concretament el lloc i el context on és, viu i es mou l'Església catalana. Només establint-hi un veritable diàleg serà possible descobrir les decisions específiques que li correspon de prendre.

Al llindar de la nova etapa

1. Començaré apuntant unes dades només per situar la nostra imaginació. Són, evidentment, molt incompletes. Però, en el moment actual, seria imperdonable no tenir-les en compte o donar-les, simplement, com a pressuposades. Anotaré aquelles que em semblen decisives d'aquesta nova etapa, distribuint-les en dos grups.

a) Primer de tot cal posar-hi les eleccions del quinze de juny com a tals. És un fet cabdal en la història del nostre poble i en la configuració d'això que —amb una certa pretensió i amb molta il·lusió— anomenem la nova etapa.

Immediatament després de les eleccions, el seu resultat, que aquí a Catalunya ha estat sensiblement diferent del d'altres indrets de l'Estat espanyol. Aquest resultat ens ajuda —i ens obliga alhora— a precisar el nostre panorama polític concret quan ens referim a la nova etapa. El que ha passat a Catalunya —em refereixo a la victòria o, millor dit, al predomini de les forces d'esquerra i d'esquerra socialista— no es dona en cap altre país de l'Europa occidental. Semblaria, doncs, poc adequat, si volem dibuixar la nova etapa tal com es configura aquí, deixar que aquestes dades es dilueixin en el conjunt dels resultats electorals de tot l'Estat espanyol.

Cal tenir present, també, el restabliment provisional de la Generalitat de Catalunya, després del plebiscit que va ser l'onze de setembre. I en dic plebiscit no pas en el sentit jurídic del terme, és clar, sinó per expressar tota la força popular que va tenir.

Finalment, voldria deixar constància, dintre d'aquest apartat, del fenomen llibertari, tan real en el nostre poble, i que va de la revitalització de la CNT en el panorama sindical a tota una sèrie de moviments anarquistes que dibuixen un ventall molt vast i

acolorit; de la resurrecció d'aquell anarquisme tan arrelat a Catalunya, que tenia una autèntica pretensió de cultura popular, fins a les manifestacions més extremes d'avui, de signe contracultural. Fóra ben ingenu d'oblidar aquest sector.

b) En un altre ordre de coses, recordem, també, la crisi econòmica, amb les seves repercussions sobre els plantejaments sindicals i les postures empresarials, i també l'existència d'alguns problemes d'ordre públic: la lectura de la premsa diària ens en va mostrant la realitat.

2. Davant aquest panorama, tots utilitzem unes grans paraules, indicadores de la realitat que contenen i del futur que anuncien.

La primera d'aquestes paraules és *democràcia*. Les eleccions són un fenomen realment democràtic, reconegut com a tal per totes les forces polítiques, potser mirat amb força reserves per elles mateixes i per un sector important de la població, que no sap substreure's als interrogants, a les vacil·lacions, als dubtes, matisats d'illusió o de desillusió. Tanmateix, la paraula és adequada.

Una altra gran paraula és *Catalunya*: expressa alhora els resultats electorals i el restabliment de la Generalitat.

Com a tercera paraula hi posaria *projecte de socialització*. Els resultats electorals, amb predomini socialista, són gràvids, a Catalunya, d'un ambiciós projecte de socialització, que no sabríem passar per alt a l'hora de situar-nos i de situar l'Església.

Però enmig d'aquestes grans paraules que assenyalen el futur que conté i cap al qual marxa i empeny el present, hi ha una pila d'amenaçes emboscades en les ombres a què ja he alludit ara mateix: la crisi econòmica, amb les seves repercussions negatives sobre els plantejaments sindicals i les postures empresarials, i els problemes de l'ordre públic. Són realitats que pesen com una amenaça per a la configuració democràtica de la nostra societat. No es tracta d'acréixer aquestes ombres ni d'ennegrir-ne els tons. Així, el balanç que presenta l'ordre públic en aquest pas d'un sistema autocràtic a un de democràtic tampoc no és tan alarmant, a desgrat de tot. I la psicosi d'alarma —cal tenir-ho en compte— beneficia les forces feixistes. Però les ombres hi són. I tant o més perillosa que elles és la seva explotació interessada.

3. Davant d'aquesta realitat, que simplement he apuntat, se situa l'Església catalana. La seva posició resulta difícil de determinar, perquè, quan diem «Església catalana», ¿a què ens referim?: als bisbes?, als capellans?, als qui van a missa els diumenges?, a les institucions que, més o menys, depenen de l'Església?,

al món dels religiosos? D'aquí que l'expressió «Església catalana» resulti molt imprecisa. Per això són d'agrair els treballs d'anàlisi, com el que ha fet Modest Reixach en el seu llibre *Expectatives i perspectives de l'Església catalana*.

Per a la meua exposició em limitaré a distingir dos nivells.

a) La Conferència episcopal tarraconense s'ha mostrat favorable, en termes una mica abstractes, és cert, al procés de democratització i al restabliment de la Generalitat: n'hi ha constància documental, almenys en dues reunions recents.

De tota manera jo posaria modèstia en aquesta meua afirmació, encara que no sigui sinó per fer honor al refinament i a la modèstia amb què s'expressa la mateixa Conferència, que no sembla voler utilitzar un llenguatge homologable amb el dels partits polítics. Expressant-se així, hi dóna un matís intencionat, que ens convida a la prudència a l'hora d'entrar a analitzar els continguts de la democràcia. L'actitud inicialment favorable queda matisada.

Pel que respecta a la Generalitat, voldria fer notar, també, que els bisbes mostren una reticència a donar a la seva Conferència el qualificatiu de «catalana»: es posen «tarraconense». És clar que el Primat de Tarragona ha de continuar essent-ne el Primat: però que aquest procedir no resulti una forma d'afavorir el llenguatge híbrid que s'utilitzava a l'època franquista, quan en comptes de Catalunya deien «Nordeste». El fet és que el llenguatge episcopal es manté, també aquí, a una certa distància del dels partits polítics.

Quan deixem les dues primeres paraules —democràcia i Catalunya— i ens acostem a la tercera —procés de socialització— veiem com l'actitud de la nostra Conferència episcopal resulta, ja d'entrada, una mica reticent enfront del propòsit concret que en propugnen les forces electorals majoritàries a Catalunya. Fonamentalment per raons ideològiques, és clar. Però, anant més endins, potser hi ha també raons d'ordre institucional (la imatge de la institució) i raons d'interès en el sentit més pur de la paraula: els bisbes semblen interessats a mantenir la imatge i l'estructura actual de l'Església amb vista a l'acompliment de la seva missió.

Posem l'exemple de la qüestió escolar. La Conferència episcopal tarraconense ha manifestat el seu desig sincer que tots els infants tinguin accés a la cultura: no es pot negar honestament. Però també és cert que el plantejament d'aquest tema, l'ha fet des d'una actitud de defensa dels drets dels pares o de la mateixa institució eclesiàstica. I així ha donat la imatge que, als seus ulls,

la defensa d'uns drets concrets passava al davant d'una cosa que sembla més primària: la socialització de la cultura. Les formes de concretar-la, aquesta socialització, són diverses i discutibles, cert. Però és un fet: davant el propòsit concret de socialització de la cultura que propugnen les forces polítiques majoritàries a Catalunya ha aparegut, en primer lloc, com un reflex de defensa.

b) Deixant ara els bisbes catalans, passo a parlar dels catòlics. Hi incloc, indiscriminadament, laics, capellans, religiosos i religioses.

Doncs bé, el primer que cal dir és que no presenten posicions monolítiques, sinó que fan plantejaments plurals. Més encara, no crec que es pugui dir que la seva norma general sigui de referir-se a les pautes que ha donat la jerarquia. Si volem establir una relació, haurem de dir, em sembla, que ni la Conferència episcopal tarraconense ha deduït el seu pensament de la forma com pensen i s'expressen els catòlics, amb la seva pluralitat, ni els catòlics han tret el seu de les orientacions doctrinals dels bisbes catalans. La conclusió és que ens trobem enfront de dinàmiques diferents.

Per això permeteu-me que em faci ressò aquí de la incomoditat que experimentem alguns catòlics davant el fet sovintejat que la Conferència episcopal tarraconense parla com un subjecte que de fet ens representa (els catòlics, tan plurals) sense dir explícitament que hi ha catòlics que no tenen el mateix esquema sobre la qüestió de la qual ells parlen. Per continuar amb l'exemple anterior, fa l'efecte que els bisbes tenen un pensament pres sobre la manera com hauria de ser l'organització de la cultura, un pensament únic, que voldrien que fos l'expressió del pensament catòlicament més ortodox i que fos igual per a tots els catòlics i compartit per tots ells. Però, de fet, les coses no són pas així. ¿Per què, doncs, no deixar constància d'aquest pluralisme?

Perquè els catòlics som un món pluralista. Ignorem quants han votat el partit A, B o C. Però sabem que hi ha catòlics a tot arreu. ¿En la mateixa proporció que no catòlics? Vet aquí una dada que els sociòlegs ens haurien d'ajudar a conèixer. Perquè seria molt important de saber si el món catòlic presenta políticament els mateixos percentatges que els altres ciutadans o bé si s'ha decantat cap a un cantó i quin.

4. Però sigui quina sigui la posició de fet de l'Església catalana en la militància i en les opcions electorals, els signes de la nova etapa històrica i social determinen —han de determinar segons la lògica de la constitució conciliar *Gaudium et spes*— les condicions de la seva presència en la nostra societat, al cos-

tat, naturalment, del discerniment més nítid de la seva funció específica. No pas que l'Església s'hagi d'adaptar de forma mimètica a la situació concreta, tal com ens l'ofereixen les dades sociològiques, econòmiques o polítiques, sinó que cal establir-hi un veritable joc dialèctic, l'altre pol del qual ve representat per les decisions de la mateixa Església. Així, si l'estructura sociològica de la societat és dictatorial, això no voldrà dir que l'Església hagi d'accentuar els seus trets autoritaris o configurar-se ella mateixa autoritàriament, sinó que la constatació lúcida i realista d'aquest fet —el context social autoritari— l'ha de determinar en l'actitud a prendre: una actitud sempre crítica, potser profètica, de vegades fins i tot de desafiament d'aquest context.

Per això, retornant a la nostra situació —al nou llinar—, l'Església ha de saber endevinar que autèntics valors positius apunten en això que n'hem dit democratització, fet català i procés de socialització, almenys abans de la seva ulterior concreció partidista. Vet aquí perquè —per bé que hagi d'aportar-hi actituds crítiques— aquesta crítica no té —no pot tenir— el mateix sentit que quan l'Església es troba en un context autoritari, que lesiona els drets de la persona, de les institucions o de les entitats.

Rol de l'Església catalana

Miraré d'acostar-me d'una forma clàssica a la indicació del rol de l'Església catalana en el nou llinar en què es troba, dient primer el que em sembla que no ha de ser o no ha de fer per passar després a exposar el que, a parer meu, em sembla que hauria de ser i hauria de fer.

1. L'Església catalana no ha d'obstaculitzar el procés de democratització ni la democràcia, ni ha d'aparèixer en cap moment com una força, com un poder fàctic, com una instància que, de fet, els obstaculitza.

Aquesta afirmació comporta unes determinades exigències pertocant a les actituds a prendre i a la manera de prendre-les. Si, de fet, obstaculitzen el procés democràtic, caldrà revisar-les. Quan s'ha pres una actitud crítica en nom de la llibertat i el profetisme evangèlics, caldrà veure, encara, a qui afavoreix i com incideix en la realitat. El profetisme i la llibertat evangèlics caldrà casar-los amb el procés d'alliberament i democratització. No n'hi ha prou de prendre una actitud en nom d'un determinat argu-

ment: es fa necessari analitzar-ho tot de manera ben concreta i detallada.

De l'afirmació inicial en deriva, igualment, l'acceptació franca de la laïcitat de l'Estat i de la Generalitat en la seva doble vessant: poder civil no confessional i llibertat per a l'Església dintre el marc de les llibertats democràtiques que defineixi la Constitució. En una societat pluralista, com de fet és la nostra, es fa molt difícil imaginar un estat que no sigui laic. I a Catalunya, ¿és possible imaginar una Generalitat que no sigui laica, si ha de ser veritablement pluralista? ¿Des de quina plataforma podríem demanar que l'Estat o la Generalitat assumissin un determinat fet confessional, sigui quin sigui el seu volum, perquè influís, des d'una instància de poder, en la legislació o en altres decisions polítiques?

2. L'Església catalana no ha d'obstaculitzar el fet nacional català ni el restabliment de les institucions de Catalunya.

Aquesta afirmació comporta unes exigències determinades per a l'estructura de la Conferència episcopal catalana en les seves relacions institucionals amb la Conferència episcopal espanyola i amb el Vaticà. És important adonar-se'n. Em sembla que preocupa els mateixos membres de la Conferència tarraconense.

Davant els resultats electorals —que dibuixen a Catalunya una configuració sociològica ben diferent de la de la resta de l'Estat espanyol— sembla clar que els bisbes catalans no poden parlar, sense més, en els mateixos termes que utilitzen els bisbes espanyols quan s'adrecen a tots els catòlics o a tots els habitants d'Espanya. Un exemple: dissabte passat la Conferència espanyola feia una declaració arran del projecte constitucional, que no hauríem de llegir tenint com a única pauta el discurs d'obertura del cardenal Tarancón, i que en demanaria una altra des de l'episcopat català.

Quan parlo de revisar les relacions institucionals amb el Vaticà no em refereixo, naturalment, al Primat de Pere: no hauríem d'identificar-lo, fàcilment, amb tot allò que comporta la política vaticana. És ben sabut que la seva manera de tractar el fet català no dibuixa una trajectòria especialment gloriosa; per bé que també ens cal reconèixer que aquests darrers anys ha fet passos positius indiscutibles: així la campanya «Volem bisbes catalans», empresa arran del nomenament del Dr. Marcelo González per a la Seu de Barcelona, va aconseguir una modificació d'actituds pràctiques sobre el nomenament de bisbes. Tanmateix, no crec que s'hagi arribat, encara, a una situació prou satisfactòria. Posaré un exemple ben actual en el camp concret de la po-

lítica vaticana. El restabliment de la Generalitat és un fet prou important perquè, segons la lògica d'aquesta política, el President hagués rebut un telegrama de la Secretaria d'Estat. No ha estat així. ¿No creieu que és un símptoma de falta de reconeixement —o, si més no, de desconeixement— de la realitat catalana? La nostra Conferència episcopal té aquí un altre camp on aplicar-se.

3. L'Església catalana no ha d'obstaculitzar el procés de socialització. Per tant, no ha de frenar, en nom de la fe (o d'una interpretació social determinada), el procés de socialització de la cultura i dels drets i els béns que han de ser compartits per tots els ciutadans, sense classismes ni discriminacions.

Per això ens caldrà revisar la nostra finor doctrinal i la nostra sensibilitat per uns determinats principis ètics si ens porten a bloquejar, de fet, una legislació que ha de ser universal, destinada com és a la totalitat dels ciutadans. Ens trobem aquí, cert, davant un problema de consciència que s'ha de plantejar tota persona que tingui una responsabilitat sobre el poble.

Posaré l'exemple de l'avortament, tema molt més greu i intranquil·litzador que no ho són el divorci o la qüestió escolar. Des de la nostra perspectiva pròpia podríem dir: l'avortament és un disbarat. Però, ¿és que la legislació sobre aquest tema ha de decidir-se, exclusivament, des de la perspectiva d'uns principis ètics? Caldrà, doncs, més finor d'anàlisi, caldran ulteriors precisions per tal de no oferir noves raons per a acusar l'Església d'impeidir el procés d'alliberament en curs en la nostra societat.

La conclusió és clara: l'Església catalana ha d'interrogar-se sobre les reserves que oposa —de vegades sense ni tan sols adonar-se'n— a una possible aplicació del procés socialitzador en determinats camps.

4. Fet aquest acostament negatiu a la qüestió que ens ocupa, passo ara a precisar, positivament, el rol de la nostra Església al llindar de l'etapa que he caracteritzat.

L'Església catalana ha de dur a terme un procés de democratització en el seu si. Si manifesta la seva satisfacció pel procés democràtic en curs, és important aplicar-lo a la convivència eclesial i a les seves estructures.

Aquí el programa a realitzar, el formularé a base d'interrogants: quina participació tenen de fet —i poden tenir, de dret, estructuralment, institucionalment— els laics en les decisions de l'Església?; quina participació tenen els bisbes en el govern de l'Església universal? Estic tocant un tema molt vast. Considero insatisfactòria la institució sinodal tal com funciona avui. També considero insatisfactori el funcionament de la Conferència ple-

nària de l'episcopat espanyol. Hi ha altres temes de molt gruix, n'apunto dos: els drets humans a l'interior de l'Església i els òrgans de confrontació dels diversos parers teològics i pastorals existents.

En aquest camp, l'Església catalana ha d'emprendre una seriosa autocrítica que la dugui a reconèixer lleialment allò que no funciona, a detectar on es troben els veritables nusos que cal desfer i a avançar en la creació d'estructures i procediments efectivament democràtics, sense que la paralizzi la por de malmetre, així, la seva unitat. En tot cas, pot quedar vulnerada una determinada imatge d'aquesta unitat, la que ofereix, per exemple, un document episcopal molt ben elaborat, en el qual s'han diluït les diverses posicions i que ha recollit així, amb escreix, els dos terços de votants. Però quan el llegim, ¿ens sentim gaire representats en un document tan arrodonit?; ¿on sóc jo aquí, on és assumit el meu pensament de cristià? I així, un hom veu com s'escolen vint-i-cinc anys de capellà sense retrobar-se mai (o ben comptades vegades) en els documents jeràrquics, que no són l'expressió d'un pensament plural, com ho és, de fet, el del poble cristià. I és això el que es tractaria de recollir i el que un voldria trobar en els textos de la nostra jerarquia: la pròpia manera de veure; no pas com un monopoli, sinó simplement ocupant un lloc entre les altres en un cos plural.

5. L'Església catalana ha de ser catalana. Ser-ho veritablement vol dir suprimir aquelles dependències que originen, o poden originar, una espècie de subcultura. Aquesta exigència val per als catòlics rasos, i no simplement per als bisbes.

En general, els catòlics estem avui poc arrelats en la cultura real del país: la de la cançó, l'art, el teatre, la literatura, etc. Una cultura que sovint presenta aspectes una mica estripats i agressius per la nostra mentalitat i l'educació que hem rebut, i que tendim a confondre amb l'experiència profunda de la fe. I per això ens refugiem en una subcultura per a ús propi.

Prenem l'exemple de la filosofia neoscolàstica: durant molts anys ha estat un refugi per a la reflexió teològica, quan no era realment l'estri adequat per revisar filosòficament allò que passava en el món, sinó una subcultura filosòfica per a ús exclusiu de l'Església i d'alguns sectors universitaris molt lligats amb ella i amb molt poca incidència en la vida i en el pensament reals. Doncs una cosa semblant ens pot passar, als catòlics catalans, en els plans de la cultura artística, literària, obrera, juvenil, etc. Per això he dit, en començar, que els treballs del Congrés de Cultura Catalana —que ens posen en contacte amb la realitat cultural

del nostre país, avui— han de ser per a nosaltres d'una gran utilitat.

Perquè la supressió de dependències subculturals ha d'anar acompanyada de l'adopció d'una nova relació manifesta de l'Església amb la cultura catalana actual en tots els seus camps. I no solament amb aquells representants que són i es manifesten catòlics, sinó amb el fet global de la cultura catalana actual.

6. Finalment, l'Església catalana ha d'entrar activament en el procés socialitzador en curs, prestant la seva veu als sectors més deprimits de la societat catalana, i no avenint-se a engruixir el concert de les forces reaccionàries. Els tons planyívols que pugui adoptar alguna vegada han de venir en defensa real dels dèbils, evitant de potenciar els gemecs interessats dels poderosos de sempre.

El programa específic de l'Església catalana

1. La nova etapa que comença d'estrenar-se condiciona les mateixes estructures de la nostra Església, demanant-li'n una revisió urgent. Així podrà trobar el seu lloc i assegurar la seva presència, una presència nova en una societat que ha canviat.

En aquest sentit, el que he dit a l'apartat anterior són condicions indispensables perquè l'Església catalana tingui crèdit com a anunciadora de l'Evangeli i reclamen no solament bons dissenys o manifestacions verbals, sinó una traducció estructural. Una Església catalana que —per molt que en parlés— no fos catalana ni democràtica, que no tingués res a veure amb el procés de socialització en curs sinó que, al contrari, afegís la seva veu al cor de gemecs i planys, sense distingir bé la seva procedència (que no són el mateix els gemecs d'un banc que els d'una barriada) hauria perdut la seva credibilitat.

2. Una vegada ressituada i reestructurada, cal encara que l'Església catalana redefineixi la seva missió específica com a Església. Ja sé que és molt difícil establir fronteres entre el que és la presència de l'Església en la societat i la seva missió específica. Però és també urgent, alhora que fem un esforç de reestructuració i de ressitució, que anem redefinint la seva missió específica i actuant d'acord amb les seves exigències.

Havia pensat, inicialment, precisar aquesta missió parlant d'«Església confessant». Però m'ha semblat que era una expressió massa lligada a l'experiència concreta d'uns sectors de l'Església ale-

manya durant l'època nazi i que això li donava unes connotacions massa peculiars i de signe diferent del que són les condicions del nostre context socio-polític. Tanmateix, si no l'expressió, sí que hauríem de retrobar el dinamisme del qual sortia: els cristians confessants volien trobar el seu propi terreny específic com a cristians i com a església en les noves circumstàncies, per tal de no caure en la trampa del nazisme ambient ni ésser-hi engolits. També la nostra Església hauria de ressituar-se, ella mateixa i la seva missió, en el nou context. N'indicaré dos punts.

a) Una pastoral d'iniciació. Sigui quin sigui el nombre concret de catòlics practicants a Catalunya (un milió?, més?, menys?), sigui quin sigui el nivell de penetració del catolicisme en el nostre poble, tothom reconeix avui que el fet cristià i catòlic deixa de ser connatural a la nostra societat, com un fet hereditari que es passa gairebé automàticament d'una generació a l'altra. En un context així, la pastoral ha de tenir molta més força evangelitzadora i d'iniciació. En general, a la que anem fent, tant a la catequesi com al culte, predominen, lleugerament retocats, els esquemes destinats a comunicar i fer celebrar la fe a persones ja iniciades. Però, ¿podríem dir que el milió de catòlics que van a missa han tingut un entrenament, una iniciació en la fe? Els canvis socio-culturals del país, ¿no produeixen en tots nosaltres una espècie de mort que ens fa néixer a una altra cosa i que demana, dels cristians, una reiniciació?

b) Una pastoral compatible amb formes i posicions plurals.

És veritat que s'ha fet un avenç important en l'Església: ens hem avesat a tolerar diverses mentalitats. Però no és suficient, encara. Per posar un exemple actual, quan el bisbat de Barcelona va plantejar-se la conveniència de fer una assemblea de preveres, va aparèixer aquesta objecció: ¿qui gosaria convocar una assemblea així, davant la diversitat de parers i de mentalitats del cos presbiteral? I bé, precisament aquesta diversitat fa encara més necessària l'existència de tribunes de confrontació, per tal de poder i haver de raonar en veu alta les posicions de cadascú. No n'hi ha prou de gemegar: cal poder explicitar i contrastar en públic per què es prenen unes determinades posicions. Si l'estructura no ho permet, predominen les reaccions instintives i els gemes irraonats. Semblantment, quan ens trobem dos o tres que pensem de la mateixa manera, ens tranquil·litgem a bon preu, ens sentim forts i podem creure'ns que som milers i milers. En canvi, una contrastació organitzada de parers plurals ens força a ser més realistes, més crítics amb les nostres pròpies raons i més respectuosos envers les dels altres.

Es tracta, doncs, en definitiva d'acceptar la diversitat i el pluralisme existents i de crear aquells mecanismes que els facin fructífers. Altrament podrien dur a la neutralització mútua o a les bandositats.

3. Però no podem oblidar que, mentre parlem de represa de l'Església, ens trobem en un moment de crisi interna, que ens falta molt d'alè. Els símptomes, prou vistents d'altra banda, en són les reaccions de desmoralització, de manca d'identificació, de sequedat; el malestar que produeixen tant la incomoditat de la nostra relació amb el món cultural d'avui com les divergències entre la doctrina oficial de l'Església i la fe real del poble; o l'enduriment d'alguns grups eclesials i àdhuc el conflicte obert.

* * *

El moment actual demana de l'Església catalana una restructuració, exigida i determinada per les dades de la nova etapa, una programació específica de la seva funció pròpia i una política conjuntural, encaminada a la superació de la crisi.

La crisi i les seves causes s'han d'afrontar amb una terapèutica. Dir que no és possible, és prendre una actitud desesperada i suïcida. Aviat és dit que no hi ha imaginació per trobar les alternatives. El que passa és que encara no ens han convocat mai a concurs, com deia en Casimir Martí, fa uns anys, amb un cert humor. ¿Creieu que els catòlics de Catalunya són incapços d'engendrar idees fecundes i alternatives reals per a la nostra pastoral? Pensar-ho així significaria estar condicionat per una por o una timidesa molt profunda, que res no té a veure amb l'Esperit de Déu, que anima l'Església i l'empeny sempre endavant.

Deixeu-me acabar amb un poema de Salvador Espriu, que pot indicar el que hauria de ser —avui i sempre— la vocació de l'Església:

*Si et criden a guiar
un breu moment
del mil·lenari pas
de les generacions.
aparta l'or,*

*la son i el nom.
També la inflor
buida dels mots,
la vergonya del ventre
i dels honors.*

*Imposaràs la veritat
fins a la mort,
sense l'ajut
de cap consol.
No esperis mai
deixar record,
car ets tan sols
el més humil*

*dels servidors.
El desvalgut
i el qui sofreix
per sempre són
els teus únics senyors.
Excepte Déu,
que t'ha posat
dessota els peus de tots*

(La pell de brau, XXIV)

COL·LOQUI

JOAN GOMIS — Vull deixar constància d'un oblit que hem tingut. Hem parlat dels bisbes, del clergat i dels cristians en general. Però no hem parlat explícitament de la dona. I dins el procés de democratització i de socialització on som, i també a l'interior de l'Església, la dona té uns problemes específics que caldria haver analitzat. Abans en Santiago Guillén ha fet una referència molt oportuna als vells i a tots els marginats. Em sembla que és bo de posar també damunt la taula el problema de la discriminació de la dona en l'Església i en la societat.

JOAN LLOPIS — Quan es diu que l'Església ha de ser catalana, m'agradaria mencionar un possible perill, que de moment sembla llunyà, però que hauríem de tenir present per evitar tota temptació de recaure-hi: em refereixo a un nacionalcatolicisme, aquesta vegada de signe català. Crec que la nostra Església és catalana i ha de saber ser catalana en una Catalunya que pot no ser cristiana. I que no hem de caure en l'esperit que animava aquella rotunda afirmació que s'atribueix a Torras i Bages: «Catalunya serà cristiana o no serà». A Catalunya, l'Església, si no és catalana, no serà Església autènticament. Però el perill d'un nacionalcatolicisme de tipus català podria ressorgir encara, i hem d'exorcitzar-lo per sempre.

JOSEP BIGORDÀ — Estic absolutament d'acord amb el que acaba de dir en Joan Gomis. I, quant al perill que apunta en Joan Llopis, penso que una manera de conjurar-lo és tenir molt pre-

sents les orientacions del Congrés de Cultura Catalana en la seva anàlisi que ha fet del fet religiós des d'una perspectiva cultural.

JOSEP DALMAU — Vull referir-me a tres punts. *Primer*, és molt convenient que el Vaticà prengui una nova actitud respecte a Catalunya; i no només a simples nivells tàctics, sinó a nivell estratègic. *Segon*, avui, com a Església, no tenim programa, hem perdut el sentit dels objectius, no sabem cap on hem d'anar. En aquests quaranta anys, hi ha hagut una primera etapa d'iniciatives: hem fet HOAC, JOC, escoltisme i moltes altres coses; en una segona etapa, hem estat col·laboradors de forces polítiques en uns nivells molt pràctics: els hem obert les portes dels nostres locals; ara ens hem quedat sense feina. *Tercer*, l'Església ha travessat el temporal de segle i mig sense adonar-se del que passava al seu costat. El Concili Vaticà va recollir els principis del liberalisme, però ens hem quedat a mig camí. I hem de continuar demanant, encara, que l'Església s'estructuri democràticament per tal que els creients hi trobin reconegudes la llibertat i responsabilitat personals en els àmbits que els pertocuen: ja ho afirmava en el meu llibre *La fi de l'autoritarisme catòlic*. Crec, a més, que l'Església s'ha d'organitzar per sectors, i això demana un reconeixement de les línies pastorals existents en la realitat: cal saber quants cristians hi ha situats en l'àrea del socialisme, quants en l'àrea del centrisme, quants en la de l'anarquisme, etc., i reconèixer aquestes diverses actituds amb ple dret a l'interior de l'Església. És un problema de llibertat.

JOSEP MASSOT — Pel que fa a la *qüestió nacional*, tan difícil de precisar i definir, voldria afegir que, actualment, partim d'una Generalitat provisional que ens ha estat donada a base d'una unió amb l'Estat espanyol. Però penso que cal posar en relleu que no tothom ho veu així, sinó que hi ha un sector relativament important i molt conscienciat que no té aquesta opció, sinó la que en diuen, ara, independentista. Sobre aquest punt, l'Església i els cristians com a cristians no ens hem de definir. Cadascú pot pensar personalment el que vulgui, però l'Església ha de restar-ne al marge i no ha d'afavorir una opció o l'altra.

Pel que fa a l'expressió *Països Catalans*, com a mallorquí que resideixo al Principat, hi veig dos perills: que només parlem de Catalunya, i prou, o bé que parlem de la gran Catalunya, com si ja existís. Hem de foragitar el risc de quedar-nos en les grans afirmacions, a favor o en contra, sense saber ben bé el que passa.

Sobre el *procés de secularització*, voldria referir-me al precedent històric de la Segona República. Aleshores va ser interromput brutalment per la rebel·lió de l'any 1936. La nova «impermea-

bilització hispànica» consegüent (per utilitzar la mateixa expressió que ha estat aplicada al temps de Felip II) va tallar les possibilitats d'una evolució normal del nostre país, tal com es donava als països veïns, a França o Itàlia, per exemple. Per això, ara, en escrostonar-se el franquisme, ens hem trobat immersos en una notable confusió i hem vist barrejades i a dins del mateix sac la crisi nostra, la de fora i la de l'Església. I ho confonem tot en una barrija-barreja. Ens cal, doncs, fer un esforç per clarificar aquestes diverses crisis —a nivell econòmic, cultural, polític, religiós— que s'han vist aguditzades per la història concreta del nostre país, de manera que ara ens trobem immersos en un procés complexísim. És important que els bisbes en siguin conscients. Així, per exemple, el cardenal Tarancón evocava, no fa gaire, l'espectre d'antigues relacions dolentes entre l'Església i l'Estat. Però la influència del Vaticà —tal com queda de manifest en els volums ja publicats de l'arxiu Vidal i Barraquer— no va ser aleshores positiva en molts aspectes (en altres sí, en canvi), justament per voler imposar una conducta cristiana en un món que ja no volia ésser-ho, perquè havia canviat. En aquests moments cal que no s'imiti l'experiència italiana: si fem una guerra de religió, la perdrem.

SANTIAGO GUILLÉN — Voldria referir-me a la socialització, que el ponent ha presentat com un dels signes positius de la nova etapa històrica i que, al meu entendre, pot ser un concepte ambigu. Inclou connotacions d'anticapitalisme (societat regida pel profit) i de solidaritat (societat en la qual els homes es comporten com a homes entre els homes). I això és positiu. Però hi trobo també connotacions de consumisme: és a dir, aquell procés propi de les societats industrials —capitalistes i no capitalistes—, en les quals el fet del consum difon la promesa d'una societat millor, una societat que milloraria sense necessitat de fer un home millor. Així, a mesura que les subvencions arriben a tots els desgraciats i a tots els espatllats socials, la societat es va autojustificant per aquesta via del consumisme-hedonisme: es potencia sobretot el plaer, la satisfacció i no pas el treball i l'esforç. També això és un signe del nostre temps.

Ho expressaré d'una manera més concreta. Quan un partit, com el comunista nostre, evoluciona en cinc anys d'unes postures a unes altres, ho fa perquè no té més remei que adaptar-se a aquesta situació consumista-hedonista, i passa d'unes actituds molt rígides, en matèria de moral sexual, posem per cas, a unes de molt laxes, o d'unes actituds molt dures respecte al fet religiós a unes de més comprensives, etc.

Aquest ambient consumista-hedonista que va penetrant en les

societats industrials —i a Catalunya més que a la resta de l'Estat espanyol, perquè ho és més, d'industrial—, és molt fàcil de confondre, en certs moments, amb un progrés, i d'anomenar-lo «socialització». I és aquí on dic: atenció; si enteníem això per socialització, jo no hi estaria d'acord.

Abans he parlat dels vells. És que, per a mi, són un problema real. Constitueixen un deu per cent de la població, però són un test social. Un model de societat, com el nostre, en el qual els vells estiguin desatesos, és un model que no funciona. Però un model en el qual el vell és tractat com un marginat, a qui es **dóna una** subvenció i que es posa en un racó, tampoc no funciona.

Posaré un exemple concret. En una reunió sobre els vells que vam fer fa pocs dies, un company va dir: a la Unió Soviètica, els vells que cobren pensions poden treballar, si volen, sense perdre-les; però només s'hi ha apuntat un dos per cent. I ell ho presentava com un èxit. Però, si és un fracàs! Si als 60 anys només hi ha un dos per cent de persones que s'apunten a treballar, senyal que, en aquesta societat, el treball és vist com un esclavatge. I aleshores, justament, el millor que pot fer la persona que hi arriba és reconèixer que la seva vida ha estat un fracàs, que ha estat vivint en un model de societat consumista.

En aquest punt hauríem de ser molt exigents: mentre hi hagi un sector social marginat —abans hem parlat de les dones i ara parlo dels vells— som en un model de societat que no funciona i que hem de canviar. Dir «el futur és dels joves» i quedar-se aquí és no dir res. No: el futur és dels joves perquè facin un esforç perquè els vells puguin viure-hi com a persones.

JORDI LÓPEZ — No contestaré l'al·lusió directa que ha fet l'amic Santiago Guillén. Només voldria afegir a l'anàlisi d'en Bigordà que, en aquests moments, no ens trobem només amb crisis estructurals, ni està només en joc el canvi de model de producció, sinó que ens trobem enmig d'una crisi global de valors i de model de civilització. I hauríem de veure quina resposta hi donem els cristians i l'Església. Els fenòmens contraculturals intenten ser, a la seva manera, una resposta. Què hi diem els cristians des d'una perspectiva evangèlica?; quina és la veu profètica de l'Església?

COMUNICACIONS

MALLORCA

PERE LLABRÉS I MARTORELL

M'han demanat una intervenció sobre com l'Església de Mallorca s'enfronta avui amb la represa del nostre poble. Voldria que les meves paraules fossin aclaridores davant un públic majoritàriament català del Principat. La Balear major, juntament amb Menorca i les Pitiüses, forma un país, ara denominat comunament entre els catalans les Illes, amb unes arrels històriques, lingüístiques i culturals que el fan un dels Països Catalans, com diem els qui creiem en un naixement, una naturalesa, una nacionalitat compartits pels qui avui a la vora del Mediterrani parlem català. Jo sé per pròpia experiència l'afecte amb què els catalans del Principat esguarden Mallorca des de Jaume I, i fins i tot des d'abans; però també sovint he experimentat una manca d'informació que porta a judicis errats o almenys precipitats. Tots sabem que la història, i no tan sols la mar, ens ha allunyat i que pretensions foranes ens han esqueixat i àdhuc enfrontat; i especialment als darrers quaranta anys han cultivat malentesos i ressentiments. Crec que hauríem d'esforçar-nos per cloure aquests períodes d'allunyament i d'ignorància mutus i per cercar, entre tots, també des de dins de les nostres Esglésies, uns lligams de comunió i participació que ens són tan necessaris en aquesta hora de redreçament dels Països Catalans.

La història que ens condiciona avui

Per a entendre la història de Mallorca i de les altres illes germanes cal tenir ben presents, en primer lloc, les seves dimensions geogràfiques i humanes més aviat reduïdes, i la seva estratègia dins un mar conflictiu, cultural, comercial i polític com és la Mar nostra. Aquests condicionaments han obert pas al fenomen de la constant colonització a què han estat sotmeses les Illes, a la fàcil influència sobre un poble petit de les pressions dels poderosos de les ribes voltants. Davant les forces polítiques i econòmiques foranes, amb greus dificultats pot reaccionar un poble mancat de molts recursos per afirmar la seva pròpia personalitat, desdibuixada constantment pels alts i baixos de la història.

Podríem dividir la nostra història, la que han viscut el poble mallorquí que avui és i també l'Església de Mallorca, en quatre grans períodes: des de la conquesta del Rei en Jaume fins al matrimoni dels Reis Catòlics; des del 1469 fins al decret de «Nueva Planta»; des del 1715 fins a la guerra civil dels Tres Anys; des del 1936 fins avui. Són quatre períodes que marquen amb uns trets característics el poble mallorquí i la seva Església; quatre circumstàncies que han modelat una figura del nostre poble que avui podem reconèixer i constatar en múltiples elements i activitats.

Direm que cal marcar una línia descendent en l'afirmació de la personalitat del nostre poble en aquests quatre períodes. El primer serà de manteniment del tarannà mallorquí en el si de la comunitat que li donà origen pel repoblament que seguí la conquesta del Rei en Jaume. Subreixem en aquest període la restauració de l'Església de Mallorca pels conquistadors catalans i pels repobladors, Església restaurada en el cim esplendorós de la Cristiandat medieval. Per l'aïllament i pel tarannà conservador de l'illa, la Cristiandat es mantindrà entre nosaltres intacta fins al segle passat, on començaran a aparèixer uns clivells indicadors tímids d'un futur esfondrament.

La personalitat del nostre poble, i consegüentment de la nostra Església, s'anirà afeblint i desdibuixant per art d'un centralisme foraster que pressiona des del matrimoni dels Reis Catòlics i fortament després pel decret de «Nueva Planta», del 1715, i les mesures centralitzadores dels reis borbons, que es valgueren de bisbes forasters per a imposar els seus «*piadosos deseos*» que l'Església usàs en la predicació i la catequesi el castellà. Però aquests esforços foren en va perquè l'Església de Mallorca fins als anys 50 d'aquest segle, fora de la documentació (llibres parroquials

inclosos) i d'alguns cercles de Ciutat, conservà la llengua dels mallorquins en la predicació, la catequesi i el culte no litúrgic. De fet, el castellà no començà a tenir pes a Mallorca fins al segle passat a causa de les escoles públiques en castellà, la vinguda de peninsulars per mor de la guerra contra el francès i dels esdeveniments polítics.

Recordem del segle passat la florida de fundacions religioses femenines i masculines, sobretot de les nostres monges, vertadera institució mallorquina ben encarnada en el poble senzill per la seva dedicació a ensenyar la doctrina i les primeres lletres, i a l'assistència als malalts; recordem també les lluites polítiques entre liberals i absolutistes que decanten la majoria del clergat cap a l'integrisme, d'on neix el conservadorisme radical de la nostra Església; recordem l'aportació de capellans i laics creients a la Renaixença, els ideals de la qual per a la nostra Església assumí el bisbe Pere Joan Campins, elegit per la clerecia mallorquina el 1898. Vendria a ser per a nosaltres el que Torras i Bages fou per al Principat. L'animaren a bastir una Església ben mallorquina mossèn Antoni M. Alcover, el seu vicari general, i mossèn Miquel Costa i Llobera. El bisbe Campins promogué una amplíssima tasca de restauració espiritual, que malauradament no tingué continuació després del seu pontificat, finit per la seva mort prematura l'any 1915.

L'empenta de la Renaixença i d'aquest pontificat singular s'esvaí en la frustració i l'evasió dels qui havien abraçat amb més força aquesta tasca.

L'Església mallorquina en els alts i baixos polítics, anteriors al 36, continuà essent de signe dretà i conservador; influí en el triomf de les dretes a Mallorca en les eleccions de 1936, triomf sobretot del caciquisme local.

Dia 19 de juliol de 1936 el moviment nacional s'alçà victoriós a Mallorca, l'únic entre els Països Catalans, on el bàndol de la revolta militar es mantingué triomfant al llarg de tota la guerra dels Tres Anys. Dia 8 de setembre del 36, després de la fallida invasió republicana a Porto-Cristo, el bisbe Miralles es declarà públicament pel bàndol vencedor. El seguí la immensa majoria del clergat i dels catòlics. Per altra banda, el bisbe Miralles s'enfrontà a les pretensions falangistes que l'Església usàs el castellà en lloc del mallorquí en la predicació i la catequesi i no amagà les seves prevencions contra el feixisme i el nazisme. Però no s'oposà públicament a la duríssima repressió que hagué de sofrir el bàndol vençut.

S'inicia així, a Mallorca, el nacionalcatolicisme que aquí es-

clatà en actes triomfalistes, en el ressorgiment fora temps de la situació de Cristiandat, en el predomini i control de la clerecia sobre la moral pública i molts d'altres aspectes de la vida. La Cristiandat renovellada pel nacionalcatolicisme trobà el seu punt àlgid en el pontificat del bisbe Hervàs, promotor dels cèlebres Cursets de Cristiandat, que de fet són l'últim intent seriós entre nosaltres de consolidar la situació de Cristiandat.

Som als anys 50, els anys decisius pel canvi més gran que ha experimentat el nostre poble en la seva història. És el temps del *boom* turístic, vénen els immigrants massivament, cridats com a mà d'obra per a l'hostaleria i la construcció; la societat mallorquina es va desruralitzant; Ciutat creix desmesuradament en la línia d'una ciutat moderna, amb suburbis on s'apilen els immigrants.

L'Església s'engresca en processons de Marededéus, en la construcció del nou seminari; els cursets calen foc i fan proselitisme. L'Església de Mallorca aleshores comença a abandonar seriosament la seva llengua: ho fa no per pressions directes del Règim, sinó per la seva poca personalitat, pel poc prestigi sòcio-cultural del mallorquí, per l'exemple d'un bisbe valencià que sempre parla en castellà. I això dura ben bé vint anys: el castellà és la llengua normal de l'Església mallorquina. És un vintenni ben negre.

Sobre els anys del franquisme a Mallorca, resumint, podem arribar a aquestes conclusions descriptives:

1. A Mallorca, país agrícola el 36 i majoritàriament conservador, el franquisme s'hi aclimatà sense grans traumes, si bé cal esmentar la repressió duríssima iniciada el mateix estiu del 36. L'Església també s'aclimatà al franquisme, i la clerecia es declarà franquista sense grans entusiasmes ni crisis de consciència.

2. L'oposició al franquisme, minoritària i encoberta, es manifestà entre aquells capellans i laics cristians preocupats per la qüestió social, desitjosos d'una societat democràtica i «mallorquinistes». Tanmateix, no hi ha hagut massa «extremismes»: només, per homilies, a qualche capellà se li retirà el passaport; no s'arribà a imposar multes.

3. Església i Estat confessional a Mallorca s'avingueren, normalment. Els enfrontaments, escassos, eren deguts a gelosies de poder i a moralitat pública pel que es referia al sisè manament; perquè de l'altra «moralitat»: especulació del sòl, monopolis, escàndols financers, colonialisme capitalista, repressió política, etc., l'Església no en digué ni una parauleta.

4. En l'ensenyament, els col·legis religiosos tingueren una influència aclaparadora. Foren nacionalcatòlics, **classistes**, sobretot els luxosos de Ciutat —no així els de les «monges» de pobles—; foren també castellanitzadors culturalment. La immigració de frares i monges castellano-parlants també ha influït negativament en aquesta àrea.

5. La nostra Església ha estat, al llarg d'aquests quaranta anys, profundament provinciana. Ho ha esperat gairebé tot de Roma i de Madrid. No ha seguit una línia interna conseqüent. Els bisbes ens han estat imposats de fora, sense comptar gaire amb el tarannà del nostre poble, i endemés han protagonitzat quatre pontificats fortament contrastats, la qual cosa ha causat divisions i desencantaments sobretot en la clerecia, acostumada infantilment a esperar-ho tot de dalt. Això, unit al raquitisme intel·lectual i pastoral del Seminari, ha pesat molt a l'hora de fer ben magra una presència qualificada de l'Església en el poble mallorquí. I això ha succeït en un moment de profunda transformació, la més gran de tots els segles, experimentada els anys 50 per la societat mallorquina.

6. Els signes de desvetllament als darrers anys del postconcili han estat l'obertura al Tercer Món, per la col·laboració de capellans, religioses i laics al Perú i Burundi, l'atenció als immigrants sobretot d'hostaleria i l'esforç creixent per incorporar la llengua i la identitat del nostre poble a les tasques i manifestacions de l'Església.

El moment actual: interpellacions als cristians

El principi de la mort del nacionalcatolicisme, del sistema de Cristiandat, restaurat entre nosaltres pel franquisme, va ser el Concili. Per això a Mallorca fou acollit sense entusiasme, especialment per la majoria del clergat dirigent, i el postconcili, també per circumstàncies de jerarquia, va ser ben magre.

La pastoral conservadora de Cristiandat, animada pels «curssets», que entrebancà entre nosaltres els moviments especialitzats d'Acció Catòlica, encara té el seu pes. El postconcili ens dugué les tensions entre integristes i progressistes (aquells esclataren en diatribes virulentes l'any 1970, quan veien que el poder se'ls escapava de ses mans), les secularitzacions de capellans (que aquí començaren tard però assoliren un alt percentatge), la poca catequesi de les reformes litúrgiques introduïdes, una pastoral

de facilitació (que és tal volta el que la gent del carrer més ha copsat del Concili, etc.). En el postconcili també cal remarcar que l'any 1965, quan s'introduïren les llengües vives a la litúrgia, a Mallorca es passà del llatí al castellà quasi uniformement. Només l'any 1966 començaren a aparèixer les edicions litúrgiques adaptades del català i s'encetà una certa normalització de la litúrgia en la nostra llengua, que encara no ha estat plenament assolida.

També vull recordar que, com a mostra de la despersonalització de la nostra Església, fins fa poc els problemes pastorals considerats més urgents eren el del turisme i el dels immigrants. Semblava que els mallorquins no pintàssim res.

Des del principi d'aquesta dècada els ideals del Concili s'han anat obrint pas en la pastoral diocesana: sense gaires presses, amb calma, puix som a «l'illa de la calma».

El nostre poble, petit i colonitzat (com us deia al principi), votà el 15 de juny passat pel règim establert i girà l'esquena al partit autonomista. Tanmateix, els socialistes trobaren una enclotxa oberta. Però els resultats de les Illes no es poden comparar ni amb els de Catalunya ni amb els del País Valencià.

Tanmateix, poc abans de les eleccions, tots els partits, fora d'Aliança Popular, signaren el pacte autonòmic. El crit d'autonomia és al carrer, tal com manifestà la Diada per l'Autonomia de dia 29 d'octubre, malgrat les reticències d'UCD i les pitades anticatalanes.

Aquest deixondiment de consciència de país i de poble també ha anat entrant progressivament dins la nostra Església. Recordem la carta dels bisbes de les Illes pel maig de 1975, poc temps després que els bisbes de la Tarraconense publicassin la seva amb motiu de la convocatòria del Congrés de Cultura Catalana.

Un exponent encara més clar de l'opció de l'Església de Mallorca per la nostra llengua i cultura, i d'una renovació ben profunda de la pastoral diocesana, va ser la Setmana de pastoral urbana per a Ciutat, celebrada pel juliol de 1976. Tanmateix, ha estat bloquejada pel conservadorisme i la inoperància de molts dels responsables de la pastoral a Ciutat de Mallorca.

Avui el cristià mallorquí, i tota l'Església de Mallorca, se senten interpel·lats per un poble que cada dia pren més consciència de si mateix, que es va secularitzant progressivament —ja no valen l'antiga confusió i el binomi parròquia-poble amb tot el que això ha suposat durant segles—, que té ferments de pluralisme polític amb presència de partits revolucionaris i esquer-

rans sobretot entre el jovent, que confronta les opcions tradicionals del nostre poble amb el reclam de les ideologies modernes que ens arriben dels quatre vents del món, que pateix ara la desinflació d'un felicisme i d'un creixement econòmic que amb la crisi es van esbucant.

L'Església ha perdut indubtablement el pes sociològic, cultural i polític que tenia; davant sectors de la població, ha tudent la seva imatge per haver-se encarrilat en situacions comprometedores i no haver estat fidel, en definitiva, a l'Evangelí. En una recent enquesta, d'enguany, el retret majoritari a la nostra Església és la seva manca d'autenticitat, la seva incoherència.

Les indecisions i incoherències, no sols en la base sinó en el plantejament central de la diòcesi, aturen el llançament de la nostra Església cap al futur; crec que no s'ha trobat encara l'estil d'una planificació adequada, no s'ha triat una línia de pensament i acció, i encara no s'han ofert unes crides i unes atraccions adequades per conjuntar una pastoral renovada. La diòcesi s'ha dividit en quatre vicaries i en vint-i-sis arxiprestats. Aquests són més aviat inoperants ja que ordinàriament no es fonamenten en una conjunció de persones que puguin treballar juntes. Ciutat, per a mi inexplicablement, s'ha dividit en dues vicaries, les quals tenen també pobles. El nomenament dels vicaris fa tres anys, i enguany renovats parcialment, ha agilitzat vertaderament la pastoral diocesana, però crec que un altre plantejament de la pastoral diocesana, amb la participació no sols dels sectors geogràfics sinó de funcions pastorals i d'elements humans, en definitiva la formació d'un Consell diocesà de pastoral, eficaç i representatiu, seria una fórmula més adequada i operativa.

Expectatives de cap al futur

A hores d'ara, crec que la immensa majoria dels qui se senten cristians a Mallorca i compromesos amb l'Església, volen treballar per una Església ben nostra i encarnada en la realitat del poble mallorquí. Hem anat arraconant una Església provinciana. Tractem, doncs, de preveure una mica com hauria de ser aquesta Església nova de Mallorca.

1. Voldríem, ja ho he dit, una Església ben arrelada en aquest país nostre, que sabés compartir la frustració i l'esperança, l'angúnia i el goig del nostre poble. Una Església, poble de Déu, amb el poble, dins el poble que peregrina a la nostra illa.

Segurament tindrem uns anys encara d'un cristianisme massiu i anònim; d'uns practicants majoritàriament conservadors, i fins i tot reaccionaris en alguns casos. Però ja es van bastint unes comunitats petites, a les quals caldrà prestar una atenció prioritària.

Per esser Mallorca una unitat ben definida, s'haurà d'aprofitar a fons aquesta realitat per projectar i animar una pastoral cada dia més conjunta, evitant la dispersió i les contradiccions del desgavell que ara sovint compromet la presència de l'Església en la nostra societat.

No cal insistir en la necessitat d'un bisbe elegit de cara a les necessitats reals de la nostra Església i del nostre poble, d'un bisbe i uns preveres menys autoritaris i més signes de comunió. Cal dir el mateix dels religiosos i les religioses: que superin sobretot les absurdes divisions de les seves províncies, que faciliten que aquí tinguem membres dels seus ordes desconexors de la nostra llengua i que mai no arriben a encarnar-se en la nostra realitat.

2. Si per motius històrics, geogràfics i culturals els Països Catalans tenen una configuració tripartita, crec que hem de treure la conclusió que a cadascun d'aquests tres països l'Església ha de gaudir de la pròpia autonomia. A les Illes, l'autonomia política s'ha de bastir a partir de la realitat i unitat de cada illa; com un polític ho ha fet notar, l'Església ha reconegut aquesta autonomia creant i restaurant les tres diòcesis. Ara bé, les diòcesis de les Illes pertanyem a una Província Valentina que abasta des d'Albacete fins a Maó. En aquest moment de revisió de les províncies eclesiàstiques, les Illes tenim el dret de demanar una província eclesiàstica pròpia, tal com ja s'ha demanat a les conclusions de l'àmbit sobre «El fet religiós», del Congrés de Cultura Catalana.

Una província eclesiàstica de les Illes suposa la superació d'antics recels, creats sobretot pel règim polític i administratiu provincial, imposat des de Madrid i radicat a Palma; i suposa especialment la comunió d'uns serveis i d'uns ministeris, d'un plantejament comú de totes aquelles activitats que poden agermanar les tres Esglésies. No volem una província en l'esquifida definició jurídica que ara en dona el dret canònic, sinó que volem superar aquest esquema fent de la comunió de les tres Esglésies un veritable servei als creients i a tot el poble de les Illes.

3. Volem caminar cap a una Conferència episcopal dels Països Catalans; i no sols episcopal, sinó de tots els cristians.

Tal volta això encara és una utopia. Però creiem que és una

meta per la qual hem de treballar, i crec que ja hi ha treballat «Quaderns de Pastoral» en els cinquanta números passats.

Aquesta conferència de bisbes i cristians està cridada a coordinar i animar les tasques de l'Església i la seva presència en els nostres països, defugint tot centralisme i tota supremacia, però propiciant una Església ben nostra, arrelada a la nostra terra, desenganxada de tot provincianisme i oberta a l'Església universal. Una Església, doncs, dels Països Catalans que respongui al reclam de l'home d'avui, a una societat determinada, al redreçament de la nostra consciència nacional, al desvetllament de la personalitat del nostre poble.

L'ESGLÉSIA

AL PAÍS VALENCIÀ, AVUI

J. LLUÍS SANCHIS

L'Església Valenciana actual està tan condicionada pel seu passat que no és possible de comprendre-la sense conèixer aquell període. És per això que em cal començar aquestes ratlles fent un colp d'ull al nostre passat religiós. Ben bé que voldria prescindir-ne. Tem que siga massa negatiu. Tot i que els juís valoratius que avui, amb l'avantatge de la perspectiva del temps, puga fer, potser no siga just d'aplicar-los al passat, crec que val la pena de fer-los; perquè una història no valorada no valdria per a ser «mestra de vida»; seria una història inútil.

Això no vol dir pas que les meves valoracions siguen absolutes i tancades. Agraesc d'avant mà qualsevol rectificació justificada.

Abans de la Restauració

La divisió eclesiàstica del PV, feta en part abans de la Reconquesta, fou de la següent manera: Fins al Palància (o, si voleu, fins a Almenara) s'afegeix a la diòcesi de *Tortosa*; els territoris reconquistats al Sud del Palància formarien la diòcesi de *València* (única restaurada de les que hi havia abans de la invasió musulmana), sufragània de la Tarraconense per vora tres-cents anys; al mateix segle XIII, i després de la conversió del moro Seit, naix la diòcesi de *Sogorb*, que comprenia els territoris del reialme d'aquell i era poblada per moriscos i cristians aragonesos; i ja en la segona meitat del segle XVI naix la diòcesi d'*Oriola*, que abastava els territoris del Regne al Sud del Montnegre.

L'organització de la cristiandat restaurada es féu, el mateix que en el camp polític, seguint el patró de la Catalunya Nova.

Per ser dada de molta importància per a la nostra història religiosa, i fins i tot política, anotem la següent observació:

Des de la concessió del «*Privilegio de Presentación*» (1523) fins al moment present la diòcesi de València ha tingut trenta-sis ar-

quebisbes, dels quals: 1 de Mallorca; 1 del Principat; 4 bascos o aragonesos; 4 del País (alguns d'ells formats a centres castellans), i 26 dels Regnes Castellans.

Altra dada remarcable ha estat la divisió del clergat secular en «alt» i «baix», divisió que no sols era nominal, sinó que afectava la seva vida social, econòmica, intel·lectual, política, etc. Així mateix, mai no hi ha hagut, ni encara avui hi ha, una entesa cordial entre seculars i regulars.

El nivell intel·lectual del clergat, sobretot a partir de les reformes tridentines imposades per l'arquebisbe Ribera a la Universitat, en general ha estat baix i de caire conservador. Les excepcions no són gaires dintre un clergat força nombrós.

De la Restauració (1874) fins a la República (1931)

El segle XIX havia significat per a l'Església Valenciana, en política, decantament cap a un conservadorisme militant en pro de l'antic règim; en el camp econòmic-social, pèrdua del potencial econòmic (desamortitzacions) i de la influència en les masses urbanes (naixement de la consciència de classe en el proletariat); i en la doctrina, aferrissament a l'ortodòxia més tradicional.

La Restauració significà la *re-liaison* Església-Estat. L'Església Valenciana aprofità la conjuntura per a refermar-se en la línia seguida al llarg de tot el segle: defensar-se dels enemics i condemnar-los (Concili Diocesà del 1888). La possibilitat d'un catolicisme liberal i modern esdevingué encara més impossible. L'integrisme s'accentuà amb la restauració dels Ordes Religiosos, els quals, quasi instintivament, van fent per recuperar les posicions econòmic-socials perdudes. Hi ha una manca gairebé absoluta d'autocrítica. La culpa de tot el que va malament s'atribueix «a los enemigos de la fe y a las fuerzas del mal».

La formació religiosa del clergat, i per tant del poble, és més aviat superficial i rutinària, tot i que naixen noves devocions, associacions, confraries, etc. La qualitat de la literatura apològica resta molt per dessota de la de la literatura anticlerical d'aleshores. El clergat valencià no donà, ni de lluny, cap personatge «públic» capaç d'oposar-se a un Blasco Ibáñez. La mediocritat intel·lectual i el desarrelament del poble, que patia la nova problemàtica d'una societat també nova, són dues causes ineludibles a l'hora d'explicar l'actitud de l'Església envers tots els fenòmens públics

d'aleshores. Especial significació té, per exemple, el cas de la Re-naixença: l'Església la ignora per complet al temps de produir-se, tot i que va tenir com a bressol l'edifici de l'Escola Pia.

Com que els temples encara s'emplenaven de fidels, amatents acceptadors de tot el que deien i feien els qui garantien el cel, i com que aquells satisfan les exigències materials d'aquests, la «classe clerical» no surt de les sagristies si no és per a visitar «piadosos amistats de còmoda posició econòmica», la qual cosa comporta dues greus conseqüències: d'una banda, continua mantenint la «consciència de classe privilegiada» (el clergue mai no practicarà treballs «servils» tot i que no exerceix la intel·ligència); de l'altra, no s'adonà del naixement i creixement d'una nova classe social al seu voltant, la qual actuarà sovint contra el capellà i allò que representa. Es tracta del proletariat industrial, tantes vegades víctima d'homes ben arrecerats a l'Església.

En el fons, el desideràtum d'aquella Església continuava essent aquell règim polític, l'antic, on tot venia fet, i «ben fet», des de dalt. Així s'explica que fossin tan ben rebuts en els ambients clericals la dictadura de Primo de Rivera i, més tard, el franquisme.

No manquen les necessàries excepcions entre els clergues que s'adonen de la nova realitat social. Però, bé siga per manca de vocació, o de qualitats, o de possibilitats polítiques, sols gosen oferir solucions tradicionals a les noves necessitats socials: em referesc als fundadors de nous instituts religiosos, la finalitat dels quals és alleujar mitjançant la beneficència les injustícies socials.

El desarrelament i la desconexió de la realitat social expliquen que l'Església fos l'última força social a prendre part en el moviment obrer: va instituir un sindicalisme catòlic que sols arribà a tenir un èxit relatiu en els ambients rurals.

Els regulars, davant la impossibilitat de recuperar les propietats perdudes, van introduint-se entre les classes socials altes en fer-se càrrec de l'ensenyament privat. Com que així quedava resolt el problema de l'educació dels fills de la classe dirigent, aquesta mai no va fer gaire cas del problema de la instrucció pública a nivell estatal, encara avui no resolt satisfactòriament. És per això que no pocs veuen en els Instituts Religiosos el principal culpable d'aquest fet.

Hi havia també instituts dedicats a l'apostolat de la predicació (missions populars), els quals continuen mantenint la fe tradicional del poble. Cap institut, però, no es caracteritza per activitats de tipus social que no siguin de beneficència.

En aquest temps, i dins de la classe clerical, intel·lectualment només els canonges Sanchis i Chabàs, i algun regular de menor categoria, mereixen consideració. Al poble fidel, no li arriben més que fullets i revistetes i, més tard, algun diari d'allò més tradicional.

De tota manera, cal tenir compte que la instrucció impresa mai no podia suplir la influència personal, si atenem a les estadístiques, segons les quals cap al 1900 un 60 % del poblament del País Valencià era analfabet, i el 1940 encara ho era el 40 %.

La classe intel·lectual liberal, que era la més nombrosa, no tenia lloc a l'Església. Si algun intel·lectual s'hi troba, indubtablement és integrista, «carlí».

Les masses populars cada dia estan més allunyades de l'Església. Les missions populars tenen un efecte temporal i més aviat superficial. El poble reclamava estructures justes, i no sols promeses escatològiques. Com que els dirigents polítics del proletariat eren més ben entesos que els capellans, i com que aquests solien estar més a prop del «ric», l'anticlericalisme anà creixent dia rera dia.

Durant la República (1931-1939)

L'Església Valenciana sempre havia trobat un perill per a ella en la legitimació de les llibertats polítiques per a tots els ciutadans. Per altra banda, sempre havia estat molt lligada a la Monarquia (a la qual l'arquebisbe havia d'agrair la seua «prebenda»). Així no és gaire d'estranyar que l'Església veiés amb recel l'adveniment de la República, tot i que va ser tan pacíficament. Aviat confirmà els seus temors una innecessària legislació antieclesiàstica i la passivitat o impotència governamental davant els extremismes anticlericals. (És força significatiu que l'Església a Catalunya no patís violències físiques fins a la rebel·lió militar del 36.) L'enverinament progressiu de la situació féu que l'esclat del 1936 resultàs tràgic per a l'Església Valenciana. Pràcticament totes les forces republicanes (no sols les revolucionàries) endevinaren la complicitat de l'Església en la rebel·lió dels militars i l'atacaren amb violència. No deixa de ser significatiu que els bisbes i superiors majors religiosos fugiren a temps del perill.

Durant el franquisme fins al Concili (1939-1964)

La victòria dels militars portà aquell règim de «despotisme il·lustrat catòlic» que tant havia desitjat l'Església Valenciana (incloent-hi, no cal dir-ho, els seglars més acostats a les sagristies). La postguerra fou un període de «restauració» (= re-instauració) de l'estil *ancien régime*, fins i tot quasi inquisitorial (persecució dels protestants). La jerarquia pren ínfules parafeudals i els rectors sovint fan de cacics. La qüestió social deixa de ser-ho. La pastoral de l'arquebisbe Olaechea *Sobre el salario justo* fou un simple marejol al bell mig d'un immens «oceà pacífic». L'Església acceptà amb ulls closos aquella decisió del règim per la qual se'ns manava creure que estàvem en el millor de tots els països, fins i tot sota l'aspecte religiós. La fidelitat del clergat valencià al nou règim fou tal que *cap clergue no va patir discriminació per motius polítics*. Almenys, no consta. I això en un poble que, per la raó que fos, fou l'últim a sotmetre's al nou règim.

La jerarquia promou una «renovació» espiritual a partir de les missions populars, l'Acció Catòlica (sovint enfrontada amb altres associacions més antigues pel seu afany protagonista), processons i concentracions, «*círculos de estudio*», etc. En la primera meitat dels anys 50 alguns pensaven que ja era a prop el desitjat «règim de cristiandat». El 1951 s'aplegà el «Sínodo Diocesano», on van fer acte de presència, i dintre la més estricta ortodòxia de la postguerra, les primeres generacions clericals en el règim. Els rectors practiquen un intens funcionarisme sacramental. Continuen lligats al temple i als ambients clericals.

D'aquest temps és el mastodòntic «Seminario Metropolitano». Se'l vol modèlic en tot, particularment en l'aspecte intel·lectual. Se'l proveeix d'una abundant biblioteca, s'envia gent a estudiar a les facultats més rellevants de l'estranger. El seminarista, se'l segrega i se li infon un complex de superioritat respecte dels seus iguals. Com a signe de distinció ha de renunciar a la pròpia cultura (és sancionat el qui parle en valencià). En aquest aspecte és significativa la prohibició d'anar a Montserrat, feta pel rector, un home del més pur integrisme i fidel al règim polític des del primer dia (l'any 36, a Mallorca, on es trobava, incitava els falangistes a prendre represàlies contra els republicans).

El que podem dir del clergat regular és en tot semblant al que hem dit del secular. O pitjor encara, almenys quant a la formació nacional catòlica i al desarrelament de l'ambient cultural de procedència. Des del primer moment la seua vida és més aïllada.

Seculars i regulars continuen tan separats com sempre. Potser l'única excepció foren els equips de missioners formats entre seculars i païls després de la missió de finals dels anys 40.

De les monges, millor no parlar-ne...

Tot i que el poble continua omplint els temples, tal com ho exigien les circumstàncies socio-político-econòmiques (en algun poble no eren llogats els jornalers que no anaven a missa mentre n'hi havia dels qui hi anaven), el senyal de les passades campanyes anticlericals hi era present. La vida sense problemes, almenys aparentment, de tants frares i rectors era entesa per les classes humils com una injustícia desafiadora. Tots havien patit la guerra, però la postguerra no era igual per a tots.

Així mateix, no va merèixer més atenció la qüestió dels immigrants i dels emigrants. A aquells, de vegades, se'ls feia caritat; aquests quasi sempre foren ignorats. (Molts encara no s'han asabentat que al País Valencià fins als anys seixanta, almenys, era major l'emigració que la immigració.)

Però potser els dos capítols més lamentables de l'Església Valenciana dels últims temps siguen:

—haver reduït la moralitat pública a qüestions de tipus sexual, *ignorant per complet* les injustícies d'una administració per a la qual el problema més important era la fidelitat al règim establert;

—el més *absolut silenci* davant la discriminació, a tots els nivells, patida pels vençuts de la guerra, els republicans. Jerarquia i simples clergues acceptaren sense cap mena de suspicàcia que el nou règim i el «Caudillo» ho eren «*por la gracia de Dios*».

El moment present (1964...)

El Concili trencà la «convivència pacífica» entre els superiors eclesiàstics i la base clerical. La contestació, nascuda a la fi dels anys cinquanta, ja no es va poder mantenir domesticada per més temps. L'impacte causat pel Concili queda reflectit en les paraules que un dels homes més representatius de la diòcesi digué als seminaristes: «*El Concilio ha sido una idea infeliz del Papa.*»

A partir dels anys del Concili es planteja cada dia més cruament la crisi d'autoritat, tant per l'actitud criticista de les noves generacions com per la incompetència dels superiors, sovint entestats a mantenir mètodes i solucions vells davant qüestions velles i noves.

Davant la pertinaç falta de comunicació i intel·ligència entre els de dalt i els de baix, podem dir que el clergat s'ha polaritzat en alguna de les següents actituds:

—uns, generalment els de més edat, en el «menefotisme»; potser siguen els qui econòmicament es troben més ben situats. Es limiten a complir rutinàriament el seu «ofici», fugint de tot allò que puga complicar-los la vida;

—d'altres es regeixen per una «autonomia de fet»; potser públicament respecten i acaten l'autoritat, però a l'hora de la veritat decideix la seua consciència —més o menys «carismàtica»;

—en un tercer lloc deixàriem els qui han desertat l'estat clerical que, només a la diòcesi de València, són cap al centenar de seculars.

Repetidament s'ha dit que la diòcesi de València ve patint una llarga acefalia. I, pels símptomes, sembla que és veritat.

L'Església clerical perd prestigi a tots els nivells; la qual cosa, per contrapartida positiva, ha fet prendre consciència a alguns laics (encara pocs) de llur corresponsabilitat. Una de les dificultats que més aviat han trobat aquestos laics ha estat l'immobilisme de l'Església jeràrquica, d'una banda, i de l'altra, que se'ls haja tractat com a menors.

Altra reacció remarcable entre els mateixos laics ha estat la de l'integrisme. No són pocs els qui han volgut escapar a la crisi d'inseguretat que avui ho abasta tot, volent fer reviscolar tot allò que en altres temps els havia donat tranquil·litat de consciència. Acusen, així, una formació religiosa on preval la seguretat psicològica sobre la certesa teològica. És simptomàtica l'espectacular expansió de l'Opus, que si bé havia tocat amb la prevenció de l'arquebisbe anterior, compta amb el recolzament de l'actual.

Els nous plantejaments polítics arribaren a molts clergues i catòlics practicants com una estranya i perillosa novetat. Fins a última hora la jerarquia ha volgut mantenir una postura neutral, però que —per impossible— ha afavorit l'estament conservador.

Quant al problema nacional del País Valencià, la nostra Església ha fet tard del tot. Més endavant tornarem sobre el particular.

Al més o menys diplomàtic arquebisbe Olaechea, a última hora ja contestat, succeí l'any 1966 un temps, precisament el del canvi, de «sede vacante». Pràcticament, segons no pocs eclesiàstics i fins i tot laics, encara continua. L'oposició del Capítol de la Seu al nomenament de Jesús Pla com a bisbe auxiliar fou un fet inusual i inesperat de la dita institució.

Fou en la dècada dels seixanta que el clergat secular va anar

caient de l'encastellament on se l'havia muntat a les aules del «Seminario Metropolitano». El trencament del «complex de superioritat» portà alguns capellans a refugiar-se en l'integrisme, on troben una «seguretat» (fins i tot econòmica), necessària per a no perdre la identitat i caure en el buit. (M'asseguren que més d'un 30 % del clergat secular pertany a l'«Hermandad Sacerdotal».) D'altres cercaren també «seguretat, continuïtat i identitat» en els nous moviments apostòlics (cursets de cristiandat, HOAC, JARC, JOC, Junior, etc.). Aconseguiren aplegar molta gent jove i de nivell intel·lectual mitjà o baix (la massa universitària cada dia més important potser siga la classe més desatesa religiosament); un tercer grup —ja ho hem dit adés— se'n van anar en no veure esdevenidor (entre d'altres raons, és clar) dintre l'Església.

Les actituds autoritàries i la voluntat de mantenir una Església com un poder públic davant el poder civil, la falta de comunicació entre superiors i súbdits, etc., han propiciat en la base fidel del clergat una conducta en molts aspectes semblant a la d'una «església paral·lela». En aquest sentit cal esmentar «L'Assemblea de Servei Pastoral».

L'escissió de les relacions entre jerarquia i clergat ha arribat al punt extrem en preparar aquest una espècie de «memorial de greuges» o «*libro rojo*» contra el bisbe auxiliar. Qualsevol dia pot sortir al públic, amb el consegüent escàndol per al poble.

Els regulars, mancats també d'homes capaços de mantenir la seua identitat específica, han caigut així mateix en una crisi d'identitat i de subsistència. Alguns instituts, amb el pretext de col·laboració en la pastoral diocesana, han posposat llur essencial «vida religiosa» a la «vida clerical» en acceptar les tasques parroquials; no són menys els qui s'han dedicat a l'ensenyament, cosa que avui estan qüestionant-se, almenys els més joves. Uns i altres han trobat, val a dir-ho, en les parròquies o els col·legis un mitjà còmode de viure. La vida en comunitat, essencial a gairebé tots els instituts, ha fet figa. Són molts els elements (sempre dels més joves i amb major possibilitat de bastar-se econòmicament) que han abandonat el convent per anar a instal·lar-se en un pis qualsevol, on porten moltes vegades una vida anodina i sense entrellat religiós. Als convents sovint van quedant els homes (i les dones) menys capaços per a autovaler-se (siga per l'edat, siga per la salut, siga per tares de tipus psicològic, etc.) i per a complir la norma de vida tradicional. Les generacions de més edat se senten tant més frustrades quant més van lluitar i donar a l'institut i a les seues últimes generacions.

Les defeccions entre els regulars no han estat menys nombroses, almenys proporcionalment, que entre els seculars.

En ambdós clergats hi ha hagut experiències de treball; però són ben pocs els qui han renunciat de manera efectiva i definitiva al recolzament de la institució (diocesana o regular).

Així mateix, s'ha observat que la presència del capellà en el món del treball en més d'un cas ha estat motivada pel desig d'un protagonisme, que creia fàcil entre gent de formació inferior. La mateixa explicació s'ha donat a la presència de capellans en organitzacions polítiques.

Per bé que cada dia és més difícil trobar intel·lectuals militants, no és gaire estrany sentir els laments dels qui enyoren una Església més en consonància amb el nostre món. No deixa de ser significatiu que tants dirigents polítics actuals militaren algun temps en les files de les organitzacions eclesiàstiques.

Menció especial mereix l'actitud de l'Església Valenciana envers el problema nacional. El maridatge Església-poder civil centralista ha durat fins a última hora. Quant al problema nacional, no és solament nacional. Persones ben assabentades m'asseguren que l'enfonsament del *Llibre del Poble de Déu* fou el preu per a resoldre algunes diferències entre el Govern Civil i el Bisbat. Avui més del cinquanta per cent de les publicacions i dels actes polítics es fan en català; dels actes litúrgics, ni l'u per cent. El nacionalisme valencià, per ara, té ben poc a agrair a l'Església. No hi ha cap institut religiós, i sols una o dues parròquies, que haja normalitzat l'ús de la llengua. No hi ha cap organització eclesiàstica a nivell de País, quan fins i tot els partits d'extrema dreta en tenen. (Potser la «Confer Regional» siga una excepció.) Els centres d'ensenyament de l'Església continuen llurant tasca colonitzadora i alienant, tot i haver concedit —alguns— una hora setmanal de gramàtica valenciana (ja que els pares, que són els qui paguen, no ho veuen massa bé). És a dir: l'Església una vegada més arriba tard. Vet aquí el que deia un any enrera un dirigent polític: «...el redreçament del País Valencià, l'estem fent i el farem al marge de l'Església i sovint malgrat l'Església» («Saó», núm. 3, p. 13).

Podria resumir aquest apartat amb els punts concretats per la comissió preparadora de l'«Assemblea del Prebisterio»: desorientació, comunicació i soledat, descoratjament i cansament, i absència de realització en la vida sacerdotal.

Després del que he anat exposant resulta arriscat parlar de perspectives de futur.

Hi ha algun home de fe que espera el miracle. Més són els qui no volen pensar-hi: «Déu proveirà! », diuen.

Malgrat tot, hi ha una dada per a mi força positiva, i és la inquietud i el descontent de la mateixa classe clerical, sovint esperonada pel mateix Poble de Déu. Aquest grup coincideix, a més a més, en l'esperança de la pròxima renovació de la jerarquia diocesana en complir l'arquebisbe els setanta-cinc anys. Així i tot, encara queda en el País el cas no menys tràgic de la diòcesi d'Oriola-Alacant.

L'ESGLÉSIA CATALANA

A CATALUNYA DEL NORD

JORDI PLANES

D'entrada, he de fer dues observacions prèvies. La primera, que, no havent ocupat mai cap responsabilitat a l'Església de Perpinyà, parlo a títol estrictament personal. Sis anys de residència, però, a la capital del bisbat nord-català m'han permès d'observar amb simpatia crítica els passos d'aquella Església. La segona observació és que m'ocuparé només de l'aspecte català de l'Església de Catalunya del Nord, car no la conec prou per a jutjar-la des d'altres punts de vista.

A desgrat d'un fenomen migratori notable, que buida Catalunya del Nord de naturals joves i els substitueix per forasters vells, es pot afirmar que la base de la població nord-catalana, especialment fora vila, és catalana i sap parlar o com a mínim entén el català.¹ L'ús discontinu d'aquesta llengua enfront de la francesa, el conegut problema de la diglòssia, escapa dels objectius d'aquesta comunicació. Amb tot, avançaré com a dada suggestiva més que no pas analítica que el català continua essent la llengua de l'amor i de la mort —els dos pols complementaris de la vida— per a gran part de la gent adulta. I en aquest punt no serà balder de constatar el fet que, quan un nord-català ateny la trentena, reprèn sovint la «llengua dels avis» que, almenys en teoria, no sabia parlar. Més de tres-cents anys després de l'annexió al Reialme de França, Catalunya del Nord continua essent catalana, però de manera diferent als altres Països Catalans administrats per l'Estat espanyol. Damunt d'aquesta base incontestablement catalana, l'Església catòlica de Perpinyà ha anat bastint i va bastint la seva història, del 1659 ençà. Però no sempre, ni al més sovint, en català, sinó en francès.

Justament va ser l'Església catòlica la primera responsable de l'afrancesament d'aquestes terres catalanes. Estretament unida a la política de la corona francesa i possessora del monopoli pràctic de l'ensenyament, l'Església catòlica fou l'encarregada de difondre el francès a Catalunya del Nord.² Els eclesiàstics cata-

1. Llorenç PLANES, *El petit llibre de Catalunya-Nord*, Ed. La Falç, Perpinyà, 1974.

lans, començant pel bisbe Vicenç de Margarit, essent titllats d'ultramuntans, aviat van ser substituïts en la mesura del possible per clergues francesos de gallicanisme provat. Especialment en els llocs clau del cap del bisbat i dels establiments d'ensenyament. Mort el darrer bisbe català tretze anys després del Tractat dels Pirineus, fou substituït per un bisbe bordelès. D'aleshores ençà, cap més català no ha regit la seu que il·lustrà un dia el gironí fra Francesc Eiximenis, ben efímerament per cert. La Companyia de Jesús, en el camp de l'ensenyament, fou d'una ajuda que no goso dir providencial per al pla de Lluís XIV per a francesitzar les terres recentment annexionades. Els jesuïtes reemplaçaren de seguida llurs rivals històrics —els dominicans— en obtenir l'encàrrec de concedir el que podríem anomenar certificat de bon francès, indispensable per a l'obtenció de qualsevol benifet civil o eclesiàstic. I això només tres anys després del tractat conclòs a l'illa dels Faisans. Un any més tard, les benedictines de la Congregació de Besiers van obrir un col·legi a Perpinyà, on les filles de la bona societat rossellonesa eren instruïdes a la moda de França. És evident que no tot van ser flors i violes i que la gent no es va deixar afrancesar sempre de bon grat.³ Si en l'aspecte civil es produïren guerrilles i revoltes importants, els promotors de les quals pagaren sovint amb la vida llur gosadia, és aquí important de notar que en l'aspecte religiós també hi hagueren friccions considerables. Especialment la protagonitzada per l'abadessa del monestir de clarisses de la Passió de Perpinyà, l'avui venerable mare Anna-Maria Antigó (el tricentenari de la mort de la qual fou celebrat a Perpinyà amb diversos actes importants —com una eucaristia que reuní bisbes d'un vessant i altre de les Alberes— i amb notable ressò popular, el 1976). Aquesta enèrgica monja perpinyanesa ja havia sofert exili a Girona i Barcelona de part de les autoritats franceses durant la guerra, l'any 1652, amb vint companyes més. Per donar una idea del clima polític-religiós d'aquell moment a Catalunya del Nord, abans i després del Tractat dels Pirineus, cal veure com Josep del Viver, nomenat bisbe d'Elna pel rei de França, s'enfugí i es retirà

2. Marcel DURLIAT, *Histoire du Roussillon*, P.U.F., col. «Que sais-je», París, 1969, 2a. ed. Moltes referències històriques d'aquesta comunicació són extretes d'aquest llibre, redactat tanmateix amb mentalitat molt francesa i amb òptica d'estat.

3. Josep SANABRE, *El tractat dels Pirineus i la mutilació de Catalunya*, Ed. Barcino, Barcelona, 1959, i *Resistència del Rosselló a incorporar-se a França*, Ed. Barcino, Barcelona, 1970.

a Catalunya sense ni esperar les butlles de nomenament, l'any 1643.⁴

De fet, la francesització oficial s'efectuà amb gran rapidesa, donats els mitjans de l'època. Des del 1676, l'advocat general s'adreça ja en francès al Consell sobirà de Perpinyà (el president del qual fou Francesc de Sagarra, lleidatà passat al partit francès i artífex de crueltats que encara avui es recorden). El mateix any es va començar de predicar en francès a la catedral. El 1682, el Consell sobirà declara obligatori el coneixement del francès per a accedir a les professions liberals. I finalment, un edicte del 1700 imposa l'ús del francès en tots els actes públics. En quaranta anys, les classes dirigents nord-catalanes van abandonar l'ús del català en públic i en privat i van girar els ulls de Barcelona i els seus costums a París i les seves modes.

Les classes populars, però, romanen fidels a la llengua i als costums catalans. No sabem fins a quin punt l'actitud de l'Església oficial afrancesada i afrancesadora ha contribuït a la desafecció religiosa dels nord-catalans, desafecció que es manifestà especialment arran de la Revolució de 1789. És molt probable, com indica l'actual bisbe de Perpinyà, Henri l'Heureux, en una entrevista recent,⁵ que la vella malfiança davant del clericalisme sigui deguda als excessos afrancesadors de determinats clergues estrangers, montpellerencs i tolosencs especialment. El fet és que el poble menut va identificar, com pertot arreu, Església i noblesa. I quan es produïa la Revolució francesa desertà una Església gal·licanitzada per a abraçar els ideals del nou model social... en català. Així, si és veritat que la població de Catalunya del Nord començà el 1789 una història comuna amb els altres pobles de l'Estat francès, també és veritat que els convencionals nord-catalans reclamaren de llurs correligionaris respecte a la llengua i als costums catalans. D'altra banda, la desafortunada i reaccionària intervenció de les tropes monàrquiques espanyoles del general Ricardos, vingut a Catalunya del Nord per ajudar els contrarevolucionaris, provocà un moviment de rebuig de tot el que representés Espanya o espanyol. A partir d'aquest moment, s'instaurà la convicció que res de progressiu no podia venir de l'Església, sinó del republicanisme.

Les vicissituds per les quals va passar l'Església a partir de

4. E. CORTADE, «Reformatrice et proscrire, soeur Anne-Marie Antigó (1602-1676), religieuse du monastère de Sainte-Claire de la Passion de Perpignan», Conflent, Prada, 1976. Joan SALOU, «L'heroïsme d'Anna-Maria Antigó» a «Serra d'Or», desembre, 1976.

5. Diari «L'Indépendant», de Perpinyà, 26 de gener de 1978.

la Revolució (instaauració del clergat constitucional, exili cap a Espanya del clergat refractari, supressió durant un temps del bisbat de Perpinyà, etc.) van impedir-li d'aprofitar les possibilitats legals d'obrir escoles religioses després de l'època napoleònica i d'installar establiments de beneficència i, així, de recuperar un xic el prestigi social perdut. Tanmateix, quan, el 1868, el bisbe Ramadié va obrir una escola de religioses, la Institució de Sant Lluís de Gonçaga, l'ensenyament fou donat exclusivament en francès, seguint així la tasca d'afrancesament començada dos segles abans. Institucions d'aquesta mena, doncs, continuaven essent socialment elitistes i francisitzadores. El poble menut representava un percentatge d'analfabetisme dels més elevats de França, ignorava en conseqüència el francès escrit, i continuava treballant i vivint en català. Per això, fins a l'any 1874 es continuava predicant en català a l'església de Sant Jaume de Perpinyà, encara avui un dels barris més catalans de la vila. A les parròquies rurals, presumiblement el català continuava essent la llengua de les devocions, si no sempre de la predicació, de manera especial en ocasió dels aplecs a les ermites i santuaris que reunien, com el de Font Romeu, gentades vingudes d'una banda i l'altra de la frontera. Cal assenyalar ací que la frontera, pels qui hi vivien a cavall (empordanesos i vallespirencs principalment, sense parlar dels cerdans) fou molt permeable fins al tancament provocat per l'arribada del franquisme, l'any 1939.

L'Església, doncs, no havent-se il·lustrat gaire pels seus neguits humanitaris (beneficència i instrucció pública), fou encara el republicanisme laic qui aglutinà les legítimes aspiracions dels nord-catalans. La reforma escolar de Jules Ferry, al final del segle XIX, en instituir l'escola pública, laica, gratuïta i obligatòria, dotà l'Estat francès de l'instrument més poderós d'assimilació social i lingüística concebut fins aleshores.⁶ A partir d'aquell moment, les classes populars, per demostrar que també han anat a escola, segueixen els mòduls lingüístics de la burgesia i s'accentua el fenomen diglòssic fins a extrems difícilment concebibles. Les guerres nacionalistes de 1914-1918 i de 1939-1945, especialment la primera, donaran el cop de gràcia a tota velleïtat nacionalista nord-catalana. La llengua serà només objecte de cultura i, així, les renaixences literàries seguiran a contratemps les del Principat. Fins

6. Joan BORRELL, «Ferry-Durkheim, mateixa lluita! Naixement de dos germans bessons: el mestre d'escola i el sociòleg», a «Aïnes», núm. 2, del Centre Pluridisciplinari d'Estudis Catalans del Centre Universitari de Perpinyà, Perpinyà, 1975.

l'any 1968 no retrobarem —llevat del parèntesi obert, entre 1931 i 1939, per la proximitat de la Generalitat de Catalunya, que suscità àmplies esperances a Catalunya del Nord entre un grup d'intel·lectuals i de lletraferits—⁷ una consciència nacionalista formulada en termes polítics.

La promoció a la seu de Perpinyà, l'any 1899, del canonge gascò, arqueòleg i erudit, Juli de Carsalade du Pont (1847-1932), representarà un intent de recatalanització de la vida religiosa en un pontificat llarg, però isolat. Aquest bisbe, fruit de l'esperit romàntic de l'època en què nasqué, emprengué la restauració de Sant Martí del Canigó —on fou enterrat—, comprà Sant Miquel de Cuixà per a restablir-hi la vida monàstica, restaurà la capella romànica de la Mare de Déu del Córrec, a la catedral de Perpinyà, etc. Havent après ell mateix el català, intentà el restabliment de la predicació i l'aprenentatge del catecisme en la llengua dels nord-catalans, sense gaire èxit. Instaurà contactes amb intel·lectuals del sud de les Alberes, acollí els Jocs Florals a Sant Martí del Canigó (1902)⁸ quan van ser prohibits a la ciutat Cap i Casal i els presidí a Barcelona l'any 1914. Un bisbe, el «bisbe dels catalans» que li deien sobretot al sud, com aquella flor solitària que encara no fa primavera i que tothom recorda com una esperança frustrada pel pes aclaparador d'una història adversa. La seva bona fe, suport d'una lúcida comprensió dels problemes del seu bisbat, no va bastar per a remoure la llosa imposada per l'estat més jacobí que es pugui imaginar. Alguns preveres contemporanis del bisbe de Carsalade conreen amb profit la literatura catalana, especialment en el gènere fabulístic i, naturalment, moralitzant: Josep Bonafont, que signava «lo Pastorellet de la Vall d'Arles», Esteve Caseponce —que visqué una quinzena d'anys a Barcelona—, Juli Cornovol —que residí a Barcelona, on morí, del 1915 al 1945—, Josep Gibrat i Martí Jampy.⁹ Desconec l'impacte pastoral, en l'aspecte català, d'aquests preveres lletraferits, però no semblen haver deixat cap rastre.

Car avui costa de discernir un plec català en el vell rostre de

7. Jordi ESTIVILL, «Abandonats en una illa deserta i el moviment del sol: la revista Nostra Terra i la Generalitat» a «L'Avenç», núm. 0, Barcelona, 1977.

8. Blanca SERRA I PUIG, «Un episodi cultural i polític que traspassà la "frontera" dels Estats espanyols i francès: els Jocs Florals de 1902, prohibits a Barcelona i celebrats a Sant Martí del Canigó», actes del 1r. Encontre de Ciències Humanes i Socials dels Països Catalans a Perpinyà (març de 1976), en preparació a la rev. «Aïnes».

9. Pere VERDAGUER, *Poesia rossellonesa del segle XX*, Ed. 62, Barcelona, 1968, i *Fabulistes rossellonesos*, Ed. 62, Barcelona, 1973.

l'Església de Perpinyà. Després del Concili Vaticà II, la llengua vernàcula de la litúrgia ha estat, naturalment, la francesa, igual com a Lilla o a Lió, amb evident menyspreu de la catalana i sense que cap o ben pocs dels pocs fidels practicants se n'hagi sentit ofès, tal és l'alienació a què l'Església mateixa ha sotmès els seus fills. Si bé queden les velles voltes romàniques, els austers, tant com bellíssims, retaules gòtics i les pompes i glòries barroques dels temples catalans, és per a abrigar venerables, cert, però estrangeres imatges santsulpicianes de sants vinguts del nord. A cent metres de les parets pissarroses de l'adust priorat de Serabona, un pedró de «Notre Dame de France» esguerra un dels paisatges més catalans que es pugui imaginar. I si la parroquial de Toluges evoca un dels episodis més notables del pontificat d'Oliba, el sínode de Pau i Treva, esgarrija sentir-hi cantar, la nit de Nadal, el pairal *Cant dels ocells* en francès! Si valencians i illencs poden errar-se de comptes a l'hora de fer l'estadística de les misses dites en català a llurs respectius bisbats, al de Perpinyà no hi ha problemes: només una de sola, cada diumenge, a l'església de Sant Mateu de Perpinyà, i gràcies, encara, a la voluntat del seu rector, mossèn Perarnau.

L'establiment al monestir de Sant Miquel de Cuixà d'un grup de trànsfugues montserratins no ha representat cap progrés de cara a una recatalanització de la vida eclesial.¹⁰ El clergat nord-català (quan ho és realment, ja que hi ha importació de preveres forans) sembla haver pres al peu de la lletra el text de la cançó xovina que diu allò de «*catholiques et français pour toujours*», llevat de rares i comptadíssimes excepcions.

D'un temps ençà, la consciència catalana de les terres segregades el 1659 sembla revifar-se amb força relativa. Multitud de manifestacions donen fe d'una voluntat catalana, abans somorta i ara vivaça, que va del folklore al treball universitari, passant per l'aprenentatge de la llengua escrita, el teatre, la cançó i, fins i tot, l'esport. Aquests moviments, sovint animats per gent jove, són ignorats per l'Església, que no hi té cap incidència. Encara un altre cop, tot allò que de progressiu hi ha a la societat nord-catalana està girat d'esquena a l'Església i viceversa. La bona voluntat del bisbe actual, que de vegades s'adreça ja en català a grups dels seus diocesans, topa amb inèrcies seculars i ben instal·lades. El panorama, al meu entendre, és molt negre.

Els contactes entre l'Església de Perpinyà i les limítrofes del

10. Jordi PLANES, «Cuixà, mil anys. El monestir avui: confrontació i llibertat» a «Serra d'Or», novembre, 1974.

sud de la ratlla fronterera són escassos. A nivell de poble fidel es limiten a la cada vegada menys nombrosa presència de gent de l'una o de l'altra banda als tradicionals aplecs a les ermites, que abans eren molt més concorreguts. I, encara, no sembla que aquest venerable costum piadós camini en el sentit de l'evolució de la vida religiosa. Algunes escadussera pelegrinació de l'Arxiconfraria de la Sang de Perpinyà a Montserrat tampoc no canvia res a aquest panorama global. A nivell de preveres els contactes encara deuen ser més rars. El bisbat de Perpinyà pertany a una província eclesiàstica diferent dels altres bisbats sud-catalans i segueix uns altres plans apostòlics, a la moda francesa. A nivell de bisbes, si bé és veritat que, en una ocasió o altra (millenari de Cuixà, trinentenari de la mare Anna-Maria Antigó, commemoració verdagueriana, etc.), els bisbes del sud van al nord o el de Perpinyà al Principat, la cosa es queda en una fonamental eucaristia, a nivell d'«àgape» fraternal en el vèrtex de la piràmide eclesial. Val a dir, com ja he insinuat més amunt, que l'arribada del franquisme, amb el tancament de la frontera fins aleshores visiblement permeable i el sentiment de rebuig que va suscitar a la població nord-catalana tot el que pogués venir del sud, no hi va adobar res i que, a hores d'ara, tot és per començar de cara a contactes i col·laboracions.

Així les coses, la conclusió de l'àmbit del «Fet religiós» del Congrés de Cultura Catalana —en el qual treballaren gent de tots els Països Catalans, Catalunya del Nord i tot— advocant per la creació d'una conferència episcopal de tots els Països Catalans perilla de quedar-se en un bon i piadós desig, que jo subscric tanmateix. I no pas perquè, com digué algú a l'acte de cloenda de l'àmbit, a Tarragona, no s'hagi demanat el parer dels nord-catalans, absents, és cert, aquell dia de la ciutat metropolitana, sinó perquè, en el meu parer, cal començar més modestament i des de la base. Els problemes del bisbat de Perpinyà són, finalment, molt semblants als dels bisbats limítrofes d'Urgell, Girona i Vic (pastoral en medi rural, urbà mitjà, turisme, etc.). Encontres sectorials entre gent d'aquests bisbats, tal com, en un altre nivell, ho fan els polítics de diferents partits, els cantants, els professionals, els universitaris, etc., ajudarien els nord-catalans a desenclavar-se, a retrobar la saba d'una soca que mai no han renegat. El testimoni de catalanitat que en rebrien podria ajudar a resoldre el que em sembla el problema fonamental dels catòlics —com el d'altres sectors— nord-catalans. El de definir-se substantivament catalans sense referència a criteris d'estat polític, als quals, dissortadament, tots hem estat tan acostumats.

L'ESGLÉSIA CATALANA

I LA IMMIGRACIÓ

JOSEP M. GALBANY

L'Església catalana, en general, i el pastor català, en particular, s'han trobat aquests quaranta anys condicionats per una doble realitat que no deixava de provocar un cert antagonisme interior: d'una banda, la necessitat de defensar els drets de Catalunya, sistemàticament conculcats pel franquisme, i de l'altra, la urgència d'anar desenvolupant una pastoral intel·ligible per al món de la immigració. En circumstàncies normals s'hauria trobat una coherència entre les dues exigències; tanmateix, en una època de total opressió de Catalunya i de l'immigrat, l'Església amb els seus preveres es va trobar dividida al bell mig de dues alternatives: o defensar els immigrants o defensar Catalunya. No oblidem que, si d'una banda els immigrants eren uns oprimits per causa de la dictadura, de l'altra, quedaven situats dintre la cultura i la llengua dominants. Tot plegat resultava confús.

En la nova època que es presenta, l'Església podrà exercir amb coherència el seu paper davant el món de la immigració. Les llibertats nacionals aconseguides ho faran possible. El clima social serà diferent. I el pastor català, bo i mantenint la seva fidelitat activa a les institucions i als costums propis de Catalunya, podrà retrobar a bastament la seva missió de defensa de l'immigrat, d'acolliment al nou vingut, de crítica al sistema i de company col·laborador a l'obra patriòtica de la integració.

Aquesta integració no serà una simple assimilació de l'immigrat. Ni a Catalunya ni a cap altra terra existeixen cultures definides. Aquestes es van fent dia rera dia, subjectes a tots els condicionaments, als quals l'allau immigratòria aportarà la seva especificitat. Per això cal adonar-se que la integració s'anirà produint a través d'un procés on el mateix immigrat influirà activament. Catalunya creixerà amb noves aportacions.

CRÒNICA

LES PRIMERES JORNADES DE « QUADERNS DE PASTORAL »

La idea de fer unes jornades feia temps que sorgia en les converses i sessions de treball de tots els col·laboradors de «Quaderns». Finalment vàrem posar fil a l'agulla, adonant-nos que el moment del país i de l'Església catalana bé es mereixien una reflexió aprofundida i que la revista en sortiria envigorida. «L'Església en la represa de Catalunya» era un títol que algú podia titllar d'oportunist, però significava només la voluntat de fer un balanç i d'bossar una prospectiva, sense triomfalismes, i sense vergonya.

El divendres 2 de desembre, a les set del vespre repicades, s'obrien les Jornades i el primer ponent, Modest Prats, encetava el treball amb el seu acostumat rigor i, afegiria, amb el vigor de tramuntana que el caracteritza. La sala era plena de gom a gom. Passàvem dels noranta assistents. Després d'un breu col·loqui, uns marxaren cap a casa, i els altres —a prop de la cinquantena— vam sopar a la residència de religioses Reparadores, on celebràvem les Jornades i on fórem sempre molt ben atesos.

Havent sopat improvisàrem una sessió de cinema. Un documental sobre l'Onze de setembre i un altre sobre la història dels catalans en els camps d'extermini nazis. Tot plegat cinc quarts. Encara vam tenir temps de fer algun passeig nocturn i la tertúlia ritual

dels amics de les diòcesis catalanes que ens trobem en cursets o jornades d'aquest estil.

El matí de dissabte l'assistència va afluir nombrosa: ultrapassarem el centenar. La participació va ser molt activa i el clima cordial. En Joan Gomis, ens «interpellà» amb la seva aportació. Les seves consideracions sonaren com un crit —tot i que parla pausadament i més aviat baixet— d'esperança enmig de les crisis de tota mena que patim.

A partir d'aquesta primera ponència matinal el bisbe metropolità de Catalunya, Dr. Pont i Gol, ens honorà amb la seva presència fins a l'hora de dinar. S'acomiadà amb unes paraules d'encoratjament.

Hem de fer esment de les adhesions que vam rebre per part de la majoria dels bisbes catalans, d'alguns provincials i de tots els abats. Hi foren presents també el provincial dels escolapis, P. Jaume Bayó, i el prior de Cuixà, Oleguer Porcel. Fins i tot algun diputat s'adherí al treball de les Jornades.

A les onze tocases, Josep Bigordà donava èmfasi a la reflexió posant en relleu els desafiaments que té plantejats l'Església catalana al llindar de la nova etapa. Uns versos d'Espriu tancaven el cicle de les ponències i obrien el torn de les comunicacions.

De fet, les comunicacions de Pere Llabrés, de Mallorca, Joan Lluís Sanchis, del País Valencià, i Jordi Planes, de Catalunya Nord, foren també un plat fort de les Jornades per la qualitat del seu contingut. L'interès dels assistents fou ben manifest malgrat el cansament propi de les hores del migdia. Una vegada més constatarem la necessitat de conèixer més a fons la història i l'evolució de les esglésies catalanes més enllà del Principat.

Jordi Planes llegí la seva comunicació a la tarda, i tot seguit Joan Carrera féu unes aportacions entorn del món dels immigrants, després de llegir unes breus reflexions que sobre aquest mateix punt havia preparat Josep M. Galbany.

Encara una quarantena d'assistents vam posar-nos a treballar en petits grups per fer emergir les línies de força de les Jornades. No arribarem a formular conclusions. Els resultats d'aquest treball, també els hem recollit en aquest número de «Quaderns». Línies de fons que emergien: la catalanitat i autonomia de l'Església, la democratització en el seu interior; la necessitat de tenir en compte el projecte de socialització, a tots els nivells pastorals, de contactes i col·laboracions entre les diòcesis germanes dels PP. CC.;

assumpció de les línies del Congrés de Cultura Catalana; personalització de la Conferència Episcopal Catalana; atenció seriosa al món dels immigrants; reconeixement dels diversos corrents pastorals.

Mn. Joan Batlles, director del Centre d'Estudis Pastoral i col·laborador des de primera hora de «Quaderns», va cloure les Jornades animant-nos a continuar aquest esforç de reflexió d'una manera periòdica. Aquest és el repte que volem afrontar.

APORTACIONS DE

LES REUNIONS DE GRUPS

L'Església com a institució es veu despullada, s'ha amagat en el nostre país. Ha deixat de ser protagonista. Quin paper ha d'exercir l'Església en el nostre país, en el nostre món secularitzat? Com ha d'expressar la seva fe? Què podem oferir? Nosaltres només podem oferir Jesucrist. Resposta vàlida als problemes de fons.

L'Església ha d'oferir una presència de testimoniatge. L'Església ha de comunicar la joia d'estimar, de servir, acceptant totes les conseqüències de la seva actitud. Ens trobem en el si d'una societat i d'una cultura consumista, on la comunicació del missatge evangèlic ofereix moltes dificultats. Vivim en una societat que busca resultats immediats. Hi ha dificultats que provenen del distanciament de l'Església envers els diversos sectors de la societat, i potser en aquests moments es fa sentir fortament el divorci amb el món dels joves. Però siguin quines siguin les dificultats i possibilitats del futur, l'Església de casa nostra ha d'acceptar uns anys de penitència, de la mateixa manera que acceptà llargs anys de triomfalisme.

Molts cristians compromesos han deixat l'Església i fins i tot la fe. Hom es pregunta: ¿han deixat l'Església perquè no els ha acceptat?

L'Església s'ha de democratitzar. No pot continuar mantenint uns esquemes sociològics de monarquia absoluta.

Hi ha massa sovint una forta divergència entre la comunió amb el Crist i la comunió amb l'Església. Això, evidentment, no és bo per a l'Església, però tampoc no ho és per a la fe personal (corre el risc d'esvanir-se progressivament).

Quant a l'Església catalana, es creu que s'ha de personalitzar, que no pot anar a remolc de la Conferència episcopal espanyola. També es veu molt necessari un concili de tota l'Església catalana.

* *

Sembla que s'hauria d'avançar cap a una conferència episcopal tripartita. O sigui, encara que les conferències mantinguessin la seva autonomia, s'hauria d'anar cap a una unitat tot creant un òrgan representatiu a nivell de Països Catalans.

Es constata aquest contrast: mentre en l'aspecte sòcio-polític es viuen uns moments de renovació i redreçament, a nivell d'Església s'observa més aviat una atonia general.

Es demana d'avançar en la línia de la societat: cap a una catalanitat i autonomia de l'Església; cap a una democratització de l'Església, i cap a una socialització.

Caldrà, amb tot, partir de la realitat. El fet que els nostres cristians estiguin emmarcats majoritàriament en una determinada classe —mitjana o burgesa— repercutirà segurament en els plantejaments futurs.

Cal garantir la llibertat dels cristians per participar en la construcció del país, sense deixar de ser fidels a l'Evangelí. Cal evitar que d'una Església molt emmotllada en una configuració política determinada ens precipitem en un nou emmotllament. L'Església ha de ser molt respectuosa envers les decisions democràtiques, sense perdre la seva identitat.

El canvi social i polític cap a un context democràtic posarà en crisi segurament la funció de l'Església i l'obligarà a una revisió de la manera de dur a terme la seva funció. Li caldrà trobar un tipus de presència en el món.

Quant a l'equipament institucional de l'Església, es diu que el problema està en si l'Església ha de deixar que cadascú es faci la seva síntesi (potser no tothom n'és capaç) o bé si ha d'oferir la seva síntesi.

Esporàdicament, es demana: que l'Església se senti interpel·lada pel Congrés de Cultura Catalana; l'edició d'un Catecisme català; la catalanització de les cúries; un concili català, i una opció referent als emigrants (amb tots els respectes, aquesta hauria de ser en últim terme la integració).

4VENTS

Barcelona: L'assemblea de preveres

Aquestes ratlles no són una crònica: ja l'han publicada altres mitjans. Tampoc no pretenen ésser una valoració, almenys no una valoració àmplia i exhaustiva, que caldrà fer un dia o altre i que convindria no ajornar massa. Són simplement unes notes ràpides que poden enriquir la crònica i ajudar l'intent de valoració adequada: deixen constància d'un fet i n'anoten les repercussions.

Primer temps

El podríem intitolar: «Al lluny es veu una sortida». L'Església de Barcelona és en situació d'atonía, van diagnosticar els desapareguts Torsimany. La frase va fer fortuna. Era una radiografia força exac-

ta. L'atonía però afirma una realitat: la vida hi és. El cos està desinflat, no dona el to, però és un cos i viu. Potser el primer cop d'ala de l'Esperit va ser donat sobre aquella ja històrica reunió d'arxiprestos amb el Consell de Govern. Una voluntat es va manifestar clarament: la de seure tots al volt de la taula i dir-nos les coses amb franquesa. Com que la pressió del cos no donava el to, els passos van ser vacil·lants. Qui havia de seure al volt de la taula? Què es podria dir? Ho diríem? Volarien els plats per l'aire? L'esperança —heroica i incansable esperança— s'obria pas amb audàcia, desafiant la por, el desinterès, la pell cremada de molts i sobretot el gran escull del tot o res i el fantasma del ja estar de tornada de tot. Es

va decidir anar cap a l'assemblea de preveres, ja que la iniciativa d'alguns d'ampliar la convocatòria a tot el poble de Déu, va ser derrotada en votació democràtica. Es van perfilar uns temes que recollien els motius més importants que angoixaven el presbiteri i es votà una comissió gestora. La gestació s'havia consumat.

Segon temps

Convocada l'Assemblea oficialment, amb el temari i les normes internes del joc, la gent es posà en marxa. He dit la gent, així en col·lectiu, i no els preveres, perquè, si més no, s'aconseguí que a l'estudi del temari i a la presentació de propostes d'acció fossin admesos els laics, les religioses i els religiosos. Algú va insinuar que, malgrat que es deia que aquests podien participar en la primera fase, que no es digués massa fort, per no posar tota la diòcesi en estat d'assemblea i propiciar així desil·lusions posteriors. La por i els recels continuaven caminant al pas de l'esperança pel mateix camí.

Val a dir que la resposta a la crida a iniciar el camí va ser sorprenentment molt considerable. La crònica ha ofert unes xifres certament representatives pel presbiteri i no gens negligibles pel que fa als grups integrats per laics, religiosos o religioses. A més en els grups s'integraven persones de tarannà, edat, mentalitat

i visions teològiques, pastorals i socials molt diversos. L'interès mostrat pels grups —molts dedicaren moltes hores a l'estudi dels temes— i la mateixa profunditat en tractar-los o les ganes d'anar a fons i tocar terra en la formulació de les propostes d'acció, contrastaven amb la no excessiva il·lusió que despertava la convocatòria i amb una mena de rictus d'escepticisme que es dibuixava en les converses del carrer o de les sagristies. L'atonía, encara que en franca retirada, continuava. Algú va parlar d'una certa esperança poc il·lusionada. Però la vida esperançada hi era.

El diàleg a l'interior dels grups, fet amb tota llibertat d'esperit i d'expressió, va donar el seu primer fruit: una certa sensació d'alliberament després que tothom hagué abocat el sac. Algú també va dir llavors, amb frase poc neta, que aquesta fase havia fet el servei de claveguera. Sí i no. Perquè no tot va ser bilis ni aigües mortes el que es recollí i no tot va fer via a fora cap als pous morts, sinó que es recollí un pòsit d'una fertilitat molt remarcable. La terapeùtica però es va mostrar eficaç: tothom se sentia alleujat, hi havia cares que somreien de nou i ulls que tornaven a brillar. L'atonía anava decididament a la minva, malgrat que la pressió no donava encara el seu to. Cal matissar la cosa: els grups es podrien agrupar en dos blocs molt reveladors i de resultats diferents de cara a l'eficàcia tònica. Hi havia

els qui feien el grup, vull dir que el vivien i el patien, i altres, pocs, que simplement se'l deixaven fer. També hi hagué, més pocs encara, grups no nats, però que projectaven ombres. El resultat, però, crec que es pot avaluar com a molt positiu.

Tercer temps

Aquest tercer temps fou pràcticament invisible. Almenys per a l'espectador normal. Va ser el temps de recollir les aportacions dels grups, intentar sistematitzar-les, fer el miracle de reduir-les a unes poques conclusions operatives —sense ometre res— que calia retornar als grups de treball perquè hi fessin les esmenes, ampliacions o noves proposicions que creguessin oportunes, per ser de nou recollides i poder així formular les propostes definitives que, al seu torn, haurien de ser votades en l'Assemblea. Els taumaturgs foren sis relators que integraren el grup de les víctimes propiciatòries de l'Assemblea, al costat dels components de l'equip de secretaria. Els relators treballaren de valent i amb nerviosisme, donat que el temps de què disposaven per a intentar el miracle era veritablement modestíssim. Es passaren moltes hores en blanc —les de la nit, és clar— i moltes d'altres en reunions denses i atabaladores. Tot això orquestrat per indirectes, directes i actituds dels qui els assenyalaven com uns he-

rois mítics, com uns demiürgs segrestadors de l'autoritat, com uns propiciadors d'heretgies, o com uns vils venuts al poder esterilitzador. En realitat eren sis homes nedant en un mar immens de paperassa, agitat per tota mena de vents ideològics, enmig d'ones i ones de sentiments, ressentiments, visions de futur, encerts i desencerts diversos, i altres. I com en el caos genesíac, es féu l'ordre. Era el miracle. Estantís, certament, però miracle, que va permetre oferir una plataforma útil de discussió i capaç de fer tirar endavant l'Assemblea. D'aquesta quarta etapa són el llibre groc, el llibre blau i el llibre verd, que van posar a les mans dels assembleistes les idees i propostes aportades pels grups de treball i les múltiples suors i angúnies dels relators.

Quart temps

I arribà l'Assemblea. Fou l'endemà de la festa dels Sants Innocents. És una constatació cronològica sense malícia. Hom va dir que aquells sants minyons devien pregar molt perquè allò que semblava l'entrada d'una colla d'innocents a la boca del llop s'acabés com es va acabar: bé. D'aquest quart temps jo posaria en relleu això: el clima de tensió i de nerviosisme inicial, que de mica en mica s'anà distenent i superant de cara al camí de comunió; la llibertat d'expressió, acompa-

nyada del més exquisit respecte, que tothora es va respirar en les diferents intervencions; la manca de costum dels assistents i organitzadors de caminar a través les tècniques i la psicologia assembleístiques; l'eficàcia, malgrat tot això, dels equips invisibles de secretaria i d'escrutinis; l'interès expectant dels qui ocupaven el lloc reservat als observadors; els somriures, les cares llargues i la rialla franca —tot ben repartit i convenientment dosificat— i el silenci unànime dels membres de la presidència. Hi hagué un moment de forta tensió quan en una de les intervencions orals es demanà que es tingués present com a conclusió la petició que s'havia fet anteriorment de procedir a la votació d'una comissió de control de l'execució dels acords de l'Assemblea, cosa que el relator pertinent va creure que no era de la seva incumbència. Hi hagueren també moments d'emoció quan al final es concedí la paraula a uns representants dels observadors. I sobretot es feren remarcar els dos parlaments del senyor cardinal que, clar i català, amb un estil ben a prop del poble i, gràcies a Déu, molt lluny dels mòduls oficials eclesiàstics, es va fer totalment seu l'esperit que alenava en l'ambient, fet present per l'Assemblea.

El final fou una festa. Tots ens aplegàrem en la festa i la lluita de la celebració eucarística que tingué lloc a la parròquia de la Bonanova.

Cinquè temps

És el de la postassemblea. Ara. No exempt de tensions, per cert, ni de recels de tots els caires. Hi ha qui posa en quarantena el caràcter «assembleístic» de l'Assemblea, des d'un punt de vista tècnic, però apuntant certament a les seves, diguem-ne, implicacions legals. Hi ha també qui vol negar-li la legalitat d'origen, intentant assimilar-la o confondre-la amb les figures canòniques de sínodo o concili. Altres se'n senten marginats per altres motius d'arrel més o menys voluntària o forçada per les circumstàncies. Són intents de relativitzar al màxim possible els resultats innegables de l'Assemblea. Enfront d'aquestes preses de posició, es drecen des dels qui aclamen l'Assemblea com el nou messià —afortunadament pocs— fins als qui, valorant-ne positivament els resultats— desconfien de la seva possibilitat d'aplicació, per allò «d'haver-se creat en experiències anteriors». Evidentment al mig d'aquesta ala —la qual cosa no té res a veure amb centrismes de cap mena— hi ha els qui valoren els resultats, en veuen les deficiències i llacunes, són molt conscients de les limitacions humanes a tots els nivells, però lluiten perquè el camí iniciat es desenrotlli correctament i no perdi, sinó que augmenti, la gràcia —sobrenatural i natural— que el llança a la dinàmica de renovació —conversió— de la nostra església diocesana. L'atonia es

va deixant endarrera. Ara la tensió és forta. ¿Serà energia impulsora o torrenciada que arrasa, o potser lluita de desgast i prou? A les mans de tots és la resposta. Pensem, però, que hi ha un presbiteri, un poble, una església, que ha fet renéixer l'esperança i la manté amb heroïcitat. No extingim l'Esperit.

A títol de balanç ràpid

I incomplet, molt incomplet. Cal que es facin —i tots els esperem— estudis ben fets, profunds i exhaustius. Mentrestant, però, i com a procediment d'urgència aquí van unes notes.

En el capítol de les realitats positives: ens hem trobat i hem parlat en pau; hem constatat la possibilitat de parlar amb llibertat i amb respecte; s'han posat les cartes sobre la taula, ens coneixem un xic més, podem tocar una mica més de peus a terra: tot plegat una bona base de cara a admetre'ns com som i a estimar-nos en concret, de cara a la comunió, que no vol dir confusió ni domini dels més forts amb les fortaleces que siguin. S'han assumit unes conclusions que, si bé no són de signe revolucionari, sí que marquen un camí d'obertura i demostren una voluntat neta de progressar en el sentit de connectar amb la cultura moderna per il·luminar-la des de la fe i reconciliar l'Església amb el món modern. Les

propostes no assumides però votades per la majoria de l'Assemblea, de signe més ultrancer, ofereixen unes pistes vàlides que un programa de govern realista no pot ignorar. El flam de l'esperança torna a cremar amb més llum. Es respira una nova alenada d'aire fresc en la nostra església diocesana.

En el capítol de les realitats negatives cal inscriure: l'absentisme i el silenci d'un sector del presbiteri important, si no potser pel nombre, sí pel pes del seu pensament i dels seus neguits: és un punt que cal tenir present i estudiar amb atenció i amb afecte. Un front temàtic massa ampli i potser poc detallat, que no vol dir poc concret, en la temàtica a estudiar. Això i les ganes de dir-ho tot han donat com a resultat una gran dispersió de forces i d'idees, que dificultaren enormement el treball dels relators i en definitiva el dels votants. Un calendari massa dens, que ha obligat a tots a treballar a marxes forçades. És clar que la urgència terapèutica del cos diocesà obligava, però amb un xic més de temps la cosa hauria pogut sortir molt millor. Poc avaluament a les tècniques, a la dinàmica, com també a la dialèctica assembleístiques: es va demostrar que el presbiteri n'ha d'aprendre, d'això, i que el millor aprenentatge és la pràctica de les assemblees. Debats curts, a causa del poc temps disponible. I sobretot el calc de les tècniques conciliars ja depassades —vull dir els abo-

minables «juxta modum»— que a més de complicar inútilment moltes vegades la vida dels relators, entorpien un text admès per la majoria, quan no el bloquejaven o el feien inviable. En fi, hem donat el primer pas. I em sembla que a la consciència de tots hauria de quedar això molt clar: un primer pas és positiu si després se segueix caminant. I es camina.

Quan escric això ja s'ha constituït la comissió de control, que l'Assemblea demanava, i que el Cardenal en el seu discurs de cloenda va assumir tot ampliant-ne el títol: «Comissió de control i ajuda». El temps i la vida continuen i amb ells fa camí l'esperança fortament agafada a l'impuls de l'Esperit i a la bona voluntat dels homes.

Josep M. Aragonès i Rebollar

III Trobada general del MUEC català

Del 28 d'octubre al primer de novembre es va celebrar a Canyamars (el Maresme) la III Trobada general del MUEC català. Varen assistir-hi més de dos-cents membres procedents de les cinc diòcesis on és present des de la seva fundació (1975): Tarragona, Barcelona, Girona, Lleida i Mallorca, així com en la noves de Tortosa i Vic.

La primera part fou una *Sessió d'estudis* sobre com el canvi polític incideix en la condició estudiant i en les seves possibilitats d'una presència militant i evangelitzadora. La segona part se centrà en l'*Assemblea general* normativa, on es va repassar el treball dut a terme col·lectivament i en cada diòcesi. Alhora es varen

discutir els estatuts del MUEC català, que volen donar forma jurídica dins de l'Església a aquest moviment jove que malgrat que existia des de feia un temps (el 1970 a Barcelona, el 1973 a la resta de Catalunya) no es va constituir a nivell de Catalunya i les Illes fins el 1975.

Al final va ésser elegit l'*equip permanent*: president, Narcís Castanyer; responsable de secundària, Francina Planas; responsable d'universitària, Miquel Porta; responsable de relacions internacionals i coordinació: Josep M. Carbonell; secretari, Josep M. Vinué, i consiliari general, Salvador Pié. Aquest equip juntament amb els coordinadors diocesans (Imma Mayol, de Mallorca; Josep Puig,

de Girona; Josep-Anton Ferré, de Tarragona; Assumpció Baró, de Lleida, i Boni Bolíbar, de Barcelona) forma el Consell català, òrgan ordinari del MUEC català.

Aquesta III Trobada general s'inscriu en un moment de consolidació, tant a nivell d'opció evangelitzadora com de consciència eclesial. D'aquí l'afirmació de la nova situació de la *condició estudiant* a partir dels quatre aspectes que la configuren: per una banda els específics d'ésser en la institució escolar i en perspectiva professional; per l'altra, els comuns d'ésser joves i de situar-se en un marc socio-polític nou. Alhora l'afirmació de la *possibilitat* d'uns camins de *presència transformadora i evangelitzadora* propis de la condició estudiant.

Davant la nova situació política i acabat el protagonisme dels estudiants, tot l'esforç del MUEC català se centra a retrobar la identitat de la condició estudiant i de la tasca evangelitzadora i eclesial dels estudiants cristians actius, convençuts de la contínua novetat de l'Evangeli de Jesús, com a força i do transformador de la vida personal i col·lectiva del nostre món, especialment en aquest contradictori i alhora fascinant món escolar, tant secundari com universitari.

V Jornades de consiliaris

Després del Tibidabo (1973), Vallbona de les Monges (1974), la

Selva del Camp (1975) i Banyoles (1976), ens vàrem reunir enguany a Sant Martí Sesgueioles del 29 d'agost al 2 de setembre per fer les *V Jornades de Consiliaris del Muec català*, per primer cop amb altres consiliaris de moviments de joventut com la JOC i altres experiències a barris (per exemple, JOBAC) i comarques (terres de Lleida, Baix Llobregat, etc.). En total érem 42 consiliaris i tres estudiants dirigents del MUEC català. Aquestes Jornades conjuntes foren fruit també de l'esforç fet des del Departament de Joventut del CEP, on participa un nucli de preveres dedicat al jovent.

El tema escollit fou «Anàlisi i prospectiva de la nostra Església». Es va començar amb la presentació d'unes monografies de cada diòcesi per a descobrir les *actituds pastorals* presents a les nostres realitats diocesanes. A partir d'aquí es va intentar aprofundir en la *teologia subjacent*, sobretot referent a l'eclesiologia. Finalment es reflexionà sobre els camins concrets per a la potenciació d'una actitud pastoral cada cop més renovadora i crític-missionera en la línia de la construcció d'una Església capaç d'ésser signe revelador de la missió que li dona la seva raó d'ésser: l'*evangelització*.

Aquestes Jornades representen una fita important en el treball evangelitzador amb jovent a l'Església de Catalunya i les Illes. El to i la reflexió serena foren les constants de la trobada, així com

la voluntat d'una presència decidida en l'Església perquè la converteixin cada cop més en media-

ció crítico-missionera del nostre món i en signe atent a l'evolució política del nostre país.

Salvador Pié

XXIV Jornada anual de l'ACO

Més de dos-cents membres de l'ACO de Barcelona es reuniren el 12 d'octubre d'enguany al local de les Escoles Pies de Sarrià.

Un cartell enorme presidia la sala d'actes, amb la inscripció «Construïm el món obrer estimant-nos amb les nostres opcions diferents».

Al matí les activitats començaren amb l'exposició de la història de l'ACO al llarg dels seus 24 anys de vida, a càrrec de Lleonard Ramírez. Seguí un parlament de Manuel Maeztu per a introduir el debat dels grups de treball. Aquests, que foren una desena, basaren la tasca en el següent qüestionari:

«En el transcurs dels seus anys de vida, l'ACO ha passat per diferents etapes sòcio-polítiques en la vida del nostre país. L'ACO, com a institució encarnada en el moviment obrer, ha estat influïda d'alguna manera per aquestes etapes. Com has viscut el canvi d'aquests últims temps? Com hi has participat? Com l'ha viscut la gent que t'envolta (gene-

rositat, avenços, dificultats, etc.)?»

»Cada nova situació sòcio-política en què ens toca viure qüestiona la nostra fe, la purifica, en posa en crisi determinats aspectes, provoca noves exigències, etc. La nova situació repercutirà en tots els aspectes de la vida: família, escola, opció política i sindical, divorci, avortament, etc., davant els quals caldrà retrobar noves formes personals i comunitàries de viure-hi la fe. De quina manera, o en quins aspectes, han qüestionat la teva fe el moment i els canvis que estem vivint? Quines crisis, dificultats, avenços, exigències t'han plantejat? Quines respostes estàs donant o creus que hauríem de donar a aquesta nova situació, com a militants obrers cristians, com a equips i com a ACO?»

Entre els participants hi havia alguns companys de l'HOAC de Barcelona i també dos membres d'equips populars de Getafe (Madrid), així com un militant d'ACO de la Catalunya Nord.

Josep Castaño

Girona: Cop d'ull

Gràcies a l'embranchida del començament de curs, els últims mesos de l'any passat varen ser plens de vida i activitat. Encara que amb una mica de retard, mirarem de donar-hi un cop d'ull.

Remarquem en primer lloc l'esforç realitzat en el camp de la *catequesi parroquial*, des de la catequesi de primera comunió fins a la de professió de fe i confirmació. Potser el pas més notable ha estat la decisió presa per les parròquies de la ciutat de Girona d'estructurar la catequesi de primera comunió segons un cicle de tres anys degudament programat. La cosa ha portat el seu enrenou i no han faltat crítiques al projecte. Amb tot, el pla continua endavant.

Els moviments infantils i de preadolescents, Mijac, Escoltisme i el Servei de Colònies i Casals van fent el seu programa. Amb èxit, les tres entitats, a través de l'Escola de l'Esplai, han organitzat una trobada conjunta sobre tècniques d'esplai a la qual assistiren dos-cents joves. A part de l'ambient, els diferents tallers funcionaren molt satisfactòriament. El fet de realitzar-ho conjuntament ha permès oferir als caps i monitors una estada amb cara i ulls. Per al segon i el tercer trimestre n'hi ha dues de previstes.

S'han iniciat, a la casa diocesana d'espiritualitat unes convivències obertes a nois i noies, que s'a-

niran repetint cada dos mesos i que apleguen gent de diferents indrets. És un bon servei, especialment per a les parròquies rurals, a les quals pel seu compte fóra difícil fer jornades d'aquest estil. La més concorreguda ha estat la de preparació del Nadal.

També a la casa d'espiritualitat tingué lloc una jornada d'orientació per als joves que van a la «mili». Ja s'havia intentat fer-ne una el curs passat i no fou possible per falta de gent. Aquesta vegada, en canvi, hi han participat quaranta joves. El bisbe hi va ser una bona estona, dialogà amb els assistents i prengué part en una reunió plenària.

Dins l'apartat de pastoral juvenil hi ha programades per a tot el llarg del curs diferents trobades de reflexió sobre la fe, aprofitant alguns vespres de dissabte que és quan el jovent està més lliure. L'objectiu és oferir pistes per a un aprofundiment de la fe en aquests moments de canvi. Primer hi ha un estudi de l'evangeli, després una conferència amb diàleg i s'acaba amb la celebració eucarística.

Continuant el treball de coordinació del curs passat, va celebrar-se una jornada de dirigents i consiliaris de moviments, grups i serveis de joves, on s'estudiaren qüestions de fons de la pastoral juvenil. Una de les conclusions va

ser assumir una línia pedagògica comuna, respectant la identitat de cada grup. Ha estat un pas més per avançar cap a un projecte diocesà de pastoral de joves.

Durant l'estiu s'havia fet una reflexió per l'estil amb capellans, a semblança d'altres diòcesis de Catalunya, i en aquests moments s'està continuant la reflexió, per sectors, a Girona, l'Empordà, el Maresme, etc. L'accent d'aquest treball es posa especialment en la promoció de militants cristians que estiguin presents en el seu món per evangelitzar-lo.

El nou delegat d'Apostolat Seglar ha posat en marxa les reunions de consiliaris de moviments d'adults amb ganes que ben aviat s'estableixi una reflexió entre laics i consiliaris conjuntament, per veure quins són els camps més desatesos de l'apostolat seglar. Aquests moments podem dir que un dels grups que treballa de valent és la Fraternitat de Malalts; en canvi, els Cursets de Cristianitat estan en un procés de replanteig de l'orientació del moviment.

El Centre d'Estudis Diocesà continua oferint cursos de teologia, amb èxit, i cursets sobre qüestions com, la marginació, l'educació sexual, la formació d'animadors de celebracions, el cardenal Vidal i Barraquer, etc.

Cal destacar el pas de Lanza del Vasto per terres gironines. Gràcies a la invitació que li feren uns

amics i al recolzament de Justícia i Pau, poguérem sentir el fundador de la comunitat de l'Arca al col·legi Cartanyà, on donà dues conferències.

Aquests moments l'ambient clerical està polaritzat per l'assumpció de la paga estatal i de l'ingrés en la Seguretat Social. El tema ha estat tractat pel consell presbiteral i les reunions de zona, amb l'entrenou que porten aquestes coses.

Molt significativa ha estat l'última carta del bisbe als capellans: una crida a buscar la renovació pastoral pels camins de la fe i de la llibertat d'esperit. El nostre bisbe té fama de no manar, i hi ha motius per a dir-ho, amb tot té un esperit tan definit que si l'entenguéssim més, possiblement ja no seria necessari manar.

Com podeu comprovar, al darrera d'aquestes activitats hi ha un afany de no plegar-se de braços que val molt la pena, i que duri! Tanmateix, caldria, acompanyar tot això amb una voluntat ben decidida de fer sorgir comunitats cristianes, parroquials o petits grups de moviments, apassionats pel moment que vivim i per les grans possibilitats que tenim d'anunciar l'Evangeli. Encara que hi ha moments que sembla que l'Església també està en atur, hem d'esperar que d'aquesta situació de precarietat, en sortirà un nou corrent de solidaritat, un nou estil pastoral.

Ramon Oller

Crònica de Mallorca

De re política

Ja que solen dir que les cròniques de «Quaderns» són massa clericals, comencem aquesta per escribar la situació política mallorquina.

També aquí tinguérem «Diada per l'autonomia». Fou el dissabte 29 d'octubre. No és que aquesta data tenguí res d'històric. Però va caure bé per reivindicar l'autogovern de les Illes. Sobretot perquè se celebrava el final del Congrés de Cultura Catalana a Mallorca, i les forces culturals mogueren les forces polítiques, fins i tot la indecisa UCD, i l'acte de masses més nombrós dels darrers anys va tenir lloc el capvespre del 29 d'octubre. Qualcú volia decantar la data cap al 23, aniversari de la batalla de Lluçmajor, on morí l'últim rei independent de Mallorca, Jaume III, a mans dels almogàvers de Pere el Cerimoniós. És una data celebrada ja als darrers anys del franquisme, mescla d'anticatalanisme visceral i localisme idealista, que fins i tot va ser prohibida pel governador Carlos de Meer. El cert és que amb un funeral a la Seu i discursos del batle i altres cada any els mallorquins ploram oficialment els nostres benivolguts reis Jaume II, Sanç i Jaume III. Enguany el batle lliurà la bandera mallorquina amb les quatre barres i el castellet sobre fons morat al cap dels parlamentaris, Jeroni

Albertí, després d'una oficialenca «missa de rèquiem».

Però pel 31 de desembre tornà a sortir la senyera de Jaume I. Ja deveu saber les lluites entre partidaris de la senyera com a bandera de Mallorca i les Illes, i els qui reivindicuen la del castellet sobre fons morat i amb les quatre barres com a pròpia de Mallorca.

Per altra banda amb la diada per l'Autonomia reverdi la fúria anticatalanista d'alguns amb pintades blaves: «Balears es España. Catalanes a Cataluña», etc. També hi hagué pancartes anticatalanistes a la manifestació i una pitada a un discurs per una frase que afirmà la catalanitat de la nostra llengua. La desinformació general i el colonialisme madrileny en són l'explicació més òbvia.

Bé, i amb baralles entre parlamentaris de les Illes sobre quina hauria de ser la proporció representativa de les tres illes al Gran i General Consell —a la fi es decidiren per la paritària— i l'afirmació que l'autonomia havia de partir de cada illa, i no del conjunt —girant l'esquena al centralisme provincial—, s'arribà al projecte d'autonomia, entregat —a la fi! després de llargues antesales— al ministre Clavero. Ara tot són emperons, ja que a Madrid no tenen gaires presses per atendre els precés dels illencs: precisament perquè som bonaflots, ximplés i calmats. Fins i tot els pessimis-

tes diuen que val més deixar-ho per després de la Constitució.

Dins el panorama polític, cal destacar la informació de moviments independentistes clandestins a les Balears que publicà «Diario de Mallorca» (24.1.1978). Resulta que el comitè executiu del PCE-I, el passat 24 de novembre decidí de recolzar «la lluita d'alliberació del poble colonitzat i euroafricà de les Balears». Ja ho veieu: entre Europa i Àfrica, eurocomunistes alliberadors però tirant cap als moros i als negres. En la seva anàlisi històrica, aquests benaurats companys diuen que Castella i Catalunya ens han colonitzat, i ara els traïdors són els autonomistes i els veritables patriotes són els independentistes. Independència, és clar, lligada als països del Magreb, a Argèlia en concret i militant contra el colonialisme ianqui. Aquest PCE-I té un braç armat (per ara no ha brandat les armes, i Déu faci que continuï així de bon al·lot) que és el FLN. Fa mesos que també apareixen pintades a Mallorca, i també a Menorca, del GAB: «Grups anticolonialistes de ses Balears», vinculat —diuen— al MPAIAC canari i al POLISARIO. Tot, és clar, dins la clandestinitat (àdhuc els noms són clandestins) emprant l'artilugí dels «àlies». Tot fa olor de renaixement de la qüestió dels «morts», que aquí esclatà fa una desena d'anys i que semblava enterrada. Lluiten, doncs, aquests euroafricans-comunistes radicals independentistes tant contra els cen-

tralistes madrilenys, com també contra els autonomistes, contra els Països Catalans —que volen «enterrar la nostra identitat nacional suplantant-la per la cultura, història i llengua de Catalunya»—, contra els partits de dreta i esquerra, àdhuc de l'extrema, insultats així mateix de col·laboracionistes del colonialisme. Ningú no pot sospesar la magnitud ni l'arrelament del PCE-I i del GAB. De fet cal prestar atenció a aquest fenomen que pot engrescar joves i que pot arribar a ser explosiu en aquesta part del Mediterrani, on conflueixen tants interessos. Encara el petroli que es podria trobar a la mar nostra i altres riqueses naturals poden enredar més les coses. Cal apuntar aquests moviments.

Dins l'Església

Per la tardor es féu públic el resultat de l'enquesta «Assemblea 77». Hi havia quatre preguntes: *Què entens per Església? Defectes de l'Església. Realitats positives. A què et compromets per millorar l'Església de Mallorca?* Es rebren 606 respostes.

Com sol passar a les enquestes, el resultat ja es podia preveure, és a dir que no ens sorprengué gens. No mancaren les crítiques ni a l'Església-institució ni als capellans. Oficialment es digué que l'Assemblea 77 era una invitació a continuar endavant. (Vegeu B. O. del bisbat, octubre 1977).

També a Mallorca ha tingut un cert ressò, especialment entre els clergues més actius, la conclusió de l'àmbit religiós del Congrés de Cultura Catalana que demana una Província eclesiàstica per a les Illes i la formació de la Conferència episcopal dels Països Catalans. No han esclatat les ires com a alguns sectors de València.

Dia 12 de novembre quedà constituït el nou Consell presbiteral després de l'elecció dels arxiprestos. Per ara el Consell està atragat amb la qüestió econòmica del clergat. Ja ha passat a informació dels arxiprestats, en el mes de gener, un projecte minucios, criticat i debatut sobre control absolut de la bossa dels capellans. S'ha de discutir el mes de febrer al Consell presbiteral. Ja en parlarem, doncs, més endavant.

Els nous arxiprestos es reuneixen al santuari de Santa Llúcia «en un clima d'amistat, de treball i de pregària, amb l'ajuda valuosa de José Àngel Ubieta, vicari de pastoral de Bilbao». La conclusió va ser que un pla d'evangelització coherent i eficaç s'havia de dur a terme a partir dels actuals arxiprestats, que reberen la denominació nova de sector. Per ara, però, sembla que tot queda en paraules molt idealistes, perquè, de fet, els arxiprestats o sectors no funcionen, especialment a Ciutat on més haurien de ser eficaços. No es pot dir que s'hagin format equips de treball ni entre els capellans que treballen al mateix sector, ni es preveuen reformes de

personal, que en serien la base.

Diguem també que a la fi de l'any passat aparegué el Missal d'altar, que de feia temps desitjaven les nostres esglésies. Esperem que amb aquest llibre, que ve a culminar moltes altres edicions litúrgiques (7 leccionaris, pregària dels feels, cinc rituals postconciliars, etc.), es normalitzin les celebracions en la nostra llengua, cosa que certament es va aconseguint, si bé no pertot arreu.

Una nota al diari «Balears» a final d'any, sobre un imminent tancament del Seminari diocesà, provocà una resposta del bisbe i després una informació al clergat, que serà tema així mateix del Consell presbiteral. El cas és que hi ha molts pocs seminaristes teòlegs, una dotzena. El Seminari nou, on hi ha Seminari menor amb Col·legi d'E.G.B. i B.U.P. incorporat, resultava massa gran per habitació de teòlegs. Per això es decidí que els seminaristes passassin a viure a una casa a la vora de la Seu i tinguessin les classes al Seminari vell, també al centre de la Ciutat. A les classes diürnes del Centre d'Estudis teològics hi assisteixen també alumnes religiosos i religioses. Aquest canvi ja es farà a mitjan febrer, al principi del segon semestre.

Aquests darrers dies, a finals de gener (quan Ciutat de Mallorca és una festa, cada dia més popular, al voltant de Sant Sebastià, el patró), una notícia ha sacsat la consciència ciutadana: la vaga de fam de cinc persones, entre elles

un capellà, Jaume Santandreu, a la basílica de St. Francesc, inicia dia 24, per reclamar l'atenció de les autoritats, especialment de la Diputació Provincial, sobre els aturats i els marginats. La vaga finí dia 27, quan la Diputació acordà el començament d'obres públiques per als aturats i l'assistència humana i sanitària als marginats, especialment alcoholòtics. La iniciativa partí de La Sapiència, l'antic col·legi major eclesiàstic que ha esdevingut local d'acolliment per a gent marginada, nous vinguts a l'illa i aturats. De fet fins ara les nostres autoritats s'havien mostrat gairebé insensibles al problema i descarregaven el pes de la situació en les espatles de Càritas i del bisbat. Una nota de no-violència i de pau la posà també el senador Xirinacs, que vingué per animar el dia escolar d'aquest objectiu.

Balanç episcopal

Acabem amb un balanç de l'any que acaba de finir, prenint peu del que va fer el bisbe al full do-

minical de dia 8 de gener. Entre les realitats positives esmenta: visita pastoral; aparició del «Full dominical» des d'abril; comissió de Pastoral vocacional; Undirema (unió dioc. religiosos de Mallorca); ordenació de tres sacerdots; confirmació de dos mil joves, nova etapa del Consell episcopal i presbiteral; iniciació de catecumenats d'adults; consolidació de comunitats de base; constitució de 22 grups de jovent «Hem d'anar més lluny»; més contactes de reflexió entre sacerdots, religiosos, religioses i laics; independència de l'Església en les eleccions polítiques.

Aspectes negatius que subretxa el balanç: falta de sensibilitat davant dels marginats; divisió i recels entre tendències d'Església; apatia i desànim pastoral; desconcert i confusió sobre la fe i les seves exigències; inhibició en el compromís per la justícia i deures socio-polítics; falta de comunicació de béns en l'Església; degradació de l'esperit de pregària i la vida sacramental.

Una veu autoritzada, doncs, clou avui la nostra crònica.

Pere Llabrés

Menorca: Sempre caminam!

17 de gener de 1287, festa de Sant Antoni Abat. Per Menorca aquesta data té una significació ben important. Les tropes catalanes —cristianes, diuen les cròniques— comandades pel rei Alfons III conquista Menorca. La «bona gent catalana» (amnistiats potser?) substitueix la gent mora que de segles tenien Menorca com la seva terra. Encara avui a Ciutadella se celebra una festa cívico-religiosa que vol tenir arrels en la història: litúrgicament, se celebra la «restauració» del cristianisme a Menorca; políticament, l'annexió a la Corona d'Aragó; culturalment, la introducció de Menorca a l'àmbit català. Això celebrant la festa de Sant Antoni Abat, de l'ermità del desert d'Egipte, convertit per obra de la llegenda en un vell i pintoresc «matamoros» pedestre.

Enguany, el 17 de gener del 1978, també ho hem celebrat. El sermó (que no fa gaire temps encara anomenàvem de la reconquesta), l'ha fet el bisbe nou Monsenyor Deig. Sembla, a més, que és la primera vegada que el fa el bisbe.

Però no és d'açò que hem de parlar. Aquest dia en feia 75 que el bisbe nou havia estat ordenat a la catedral de Menorca —73 per a ésser més exactes. El bisbe ha volgut reunir tots els capellans

del bisbat al Toro, el centre geogràfic de l'illa, muntanya segons la nostra apreciació de 358 metres (no tenim res més alt, què hi hem de fer?), amb un santuari de la Mare de Déu i un centre d'acolliment de jornades de reflexió i de pregària.

Ens hi hem trobat quasi tots els capellans (segons el meu compte només n'hi mancaven 9 dels qui hi podien ésser). Vam fer una breu pregària i després ens va parlar el bisbe. Era la primera vegada que ens parlava.

Us envii el que ens ha dit. En fareu el que voldreu. Nosaltres, en una primera impressió, hem de dir que ens ha agradat. Més avall en farem un bocinet.

El 1977 ha estat l'any de canvi de bisbe. El bisbe Miquel Moncadas se n'ha anat a pastorejar per terres solsonines i d'aquelles terres ens ha vingut el nou pastor (pilot, si ens miram el bàcul en forma de rem) Antoni Deig Clotet.

La primera temptació maligna és la de fer comparacions i no n'hem de fer. Perquè les persones episcopals són diferents i no tenim dret a parlar de millor i pitjor. El que sí podem dir és que l'expectativa del 1968, quan el nomenament del bisbe Moncadas, va ser molt més forta en el poble: anava ja pels dos anys

d'ençà de la mort del bisbe Marroig (en tenia més de 90 quan va morir) i feia ja temps que estava malalt. Quan el 22 de setembre de 1977 es feia públic el nomenament del bisbe Deig havien passat 4 mesos i 20 dies des que es féu públic el trasllat del bisbe Moncadas a Solsona, el 2 d'abril. També podem dir que no és gaire arriscat pensar que el protagonisme de l'Església, en aquests moments, es mou en uns nivells més, diguem-ho així, eclesials.

A més —aço sí que és una apreciació ben personal— l'actitud clerical el 1968 era de «fer-se escoltar» pel bisbe (després de molts anys només «d'escoltar» i, ben pot ésser, de convertir el possible diàleg en murmuració) i ho va aconseguir amb el bisbe Moncadas, amb les tensions normals, que des de més enfora no semblen tan grosses. Ho va aconseguir i ara qualcú ha dit que fins i tot massa, que tot ho va fer passar pel sedàs dels Consells de Pastoral i Presbiteral. L'actitud d'ara fóra, per part dels capellans, el desig de tornar sentir, «d'escoltar».

Per açó, vam escoltar el bisbe Deig. Les seves paraules no volen ésser cap tipus de programa pastoral. Em pens que el comprometen més a ell que a nosaltres, perquè ens ha vingut a dir «com vol ser el nostre bisbe».

Vos ho diré només amb els títols que hi ha als quatre folis i

que, em sembla, en donen un bon resum: I) Inici del servei episcopal; II) Ministeri del bisbe: 1. Testimoni de la fidelitat; 2. Guia de la fe; 3. Constructor de la unitat; 4. Pare i amic de tots; III) Què he vingut a fer: compartir; IV) La vostra col·laboració; V) Creixement ben articulat en el Crist.

Em sembla que va ser una cosa ben senzilla i ben esperançadora.

L'amic Fisa ha estat a Menorca aquests dies i m'ha dit que encara hi seria a temps aquesta crònica una mica estantissa. Us l'envio tal com la vaig fer. Només hi vull afegir uns versos del bisbe (a mi m'alegra que faci versos perquè em sembla que els poetes tenen «el cor net»). Feu-ne el que vulgueu. No m'ha donat permís per a publicar-los però em sembla que no li sabrà greu.

Tramuntana, tramuntana! / De bona o de mala gana, / ves-te'n prest, no tornis més. / El silenci de la brisa / ens curarà de la grisa / malaltia del teu bes.

«Església Jove», una nova publicació menorquina

El Secretariat de Joves Cristians de la diòcesi de Menorca, ha publicat el primer número del seu «Full informatiu». El segon ja està a punt de sortir. Amb aquesta publicació periòdica es

vol prestar un servei per a «ajudar a crear lligams entre els grups, que es coneguin totes les iniciatives, coordinar esforços i oferir de tant en tant elements de reflexió sobre la postura dels joves davant dels diversos esdeveniments». Acaben la «Presentació» d'aquest servei dient: «L'anomenam "Església Jove" no perquè vulguem que sigui una església diferent, sinó perquè els joves cristians sentiguem damunt nostre la responsabilitat i la joia de donar un rostre nou a l'Església, que la volem més i més semblant a Crist, un espai d'autèntica comunicació, lloc d'alliberació personal i de pregària, on la nostra vida i la de tots els creients se sent vigoritzada per la presència de Crist i animada pels germans. Sentint-nos un sol poble

que camina ple d'esperança, convidrà, però, que ho visquem palpablement dins els nostres grups».

L'índex d'aquest primer número és el següent: Jornada de la Pau a Mahó i Ciutadella. Els universitaris menorquins. Informacions de diverses activitats i intercanvis de grups. Trobada general de joves al Toro, santuari menorquí. Manifest final de l'àmbit de fe del Congrés de la joventut catalana. Curset d'aprofundiment de la fe. Finalment, informacions diverses del mateix secretariat.

Aquest esforç de treball conjunt de la pastoral de joventut a Menorca és un fet esperançador del qual hem de prendre nota i que hem de vetllar perquè tiri endavant.

Miquel Anglada

Ciutadella de Menorca,
11 de març de 1978

Quan escric una crònica amb l'encapçalament «des de Lleida», no penso en els bisbats de la Seu o Solsona sinó en les terres catalanes del bisbat de Lleida i els pobles d'Aragó corresponents al bisbat de la Terra Ferma. Però avui us escric realment *des de Lleida*.

Jornades de consiliaris

Es tracta d'unes jornades de consiliaris de pastoral de jovent rural, estudiant, obrer i d'altres grups, com l'escoltisme o les paròquies urbanes. Els dies 3, 4 i 5 de gener, una setantena de laics, religioses, religiosos i sacerdots que treballen entre el jovent als bisbats de Lleida, Tarragona i Vic, es trobaren al santuari del Sant Crist de Balaguer, per tal de prendre seriosament el pols al seu ministeri evangelitzador i catequètic. Hi feren d'animadors i moderadors Antoni Serramona i Ramon Prat, que acaba de ser nomenat consiliari coordinador de la pastoral de jovent a Lleida.

Revisió de la vida pastoral. Les sessions consistiren en una revisió reposada i tranquil·la, seguint aquests passos:

Què fem? El primer dia volfem descobrir els condicionaments interiors i exteriors del jove de cara a la maduresa personal cristiana, com evangelitzem en aquest medi,

quins objectius tenim, quines dificultats hi trobem i, finalment, quines limitacions patim com a consiliaris. Aquest treball va ser feixuc i corríem perill que el carro se'ns encallés.

Què hem de fer? El segon dia vam voler veure on som en aquest treball. I constatarem que el jove queda aïllat de la resta del món, la família, el treball, la cultura, l'empresa, etc., i que ens cal un projecte pastoral. Ens preguntàrem què hi ha al darrera del nostre llenguatge que fa que no arribem al cor del jove?

Passos bàsics i necessaris. Constatàrem una sèrie de passos que estem fent:

- crear condicionaments favorables al Crist;
- anunciar-lo explícitament;
- ajudar a fer opció pel Regne;
- aprofundiment d'aquesta opció;
- celebració de tot el que hi ha de gràcia-salvació-resposta;
- testimoni perquè el mateix jove sigui el que creï condicionaments favorables a la trobada de Crist amb altres joves, i així tornar a començar el cicle.

A través de la panoràmica del primer dia, i amb l'ajut de Jaume Rubió, consiliari de la JOC, constatarem que estem en una societat industrial on el drac dels set caps, que al llarg dels vint segles de cristianisme hem anat designant amb diferents noms, avui

sembla que apareix sota el signe de les multinacionals. El capitalisme no s'ha acabat, com va predir Marx, sinó que s'ha perfeccionat, i en aquesta situació, als cristians, se'ns demana una lucidesa molt gran. La crítica i la protesta, tret de constituir un element pedagògic, no serveixen per a gran cosa. Si només encetem entre els joves la descoberta contestatària i no els acompanyem fins al final del procés, fem una mala feina pastoral. En Tano Casacuberta, consiliari de la JOC, amb un llenguatge concret i realista, ens va fer veure que, igual que la «Clementina», d'altres clementines i clementins joves poden anar canviant parcel·les de la nostra societat, i que «com taques d'oli» aniran eixamplant i amorosint la realitat salvífica.

Elements de pedagogia evangèlica:

— Nosaltres, animats per l'Esperit de Crist, hem de ser en el nostre temps, allò que ell va ser en el seu;

— cal partir de la vida, però no per quedar-nos-hi sinó per veure quins problemes estructurals i de tota mena hi ha en el fons;

— cal enginy, seny i una gran crítica per a dir cap on volem anar. Cal saber, a més, quin pas podem fer avui amb aquest noi, aquella vella, etc., que encara no tenen la plenitud (utopia);

— cal revisar i verificar constantment allò que anem fent i confrontar-ho amb la pràctica.

El bisbe Ramon, que la tarda del

segon dia ens va acompanyar en les plenàries i en el treball de grups com un membre més, al final de la jornada va presidir l'eucaristia. «Així podrem anar lluny —hom es deia—, malgrat totes les trifulgues i deficiències.» Aquells dies l'esperit de comprensió regnava per damunt dels diferents temperaments i mentalitats.

Informacions diverses

Xavier Saigí informà en les jornades sobre el MUEC de Lleida i l'Antoni Pijuan, antic militant, i en Tano Casacuberta informaren sobre la JOC a la capital de la Terra Ferma. El responsables dels estudiants solsonins a la Facultat de Sant Cugat del Vallès van invitar els presents a respondre aquesta qüestió: Com atendre avui i en un futur immediat el ministeri sacerdotal? Ramon Solé, que treballa pastoralment a Artesa de Segre i és consiliari de la Seu, va presentar una realitat de pastoral juvenil que va repercutir en les conclusions de l'àmbit de fe del Congrés de joves a Montserrat. Membres de l'escoltisme varen exposar la situació d'aquest moviment a les nostres comarques, sobretot al bisbat de Solsona i a Balaguer.

Destaca la presentació que Lluís Sallant, membre de l'equip de preveres de Fraga, va fer sobre una realitat d'adolescents a Lleida i la comarca. Es tracta d'una activitat que ha arrencat d'una sèrie de jor-

nades i trobades d'adolescents de parròquies i del moviment de colònies, i que aglutina actualment quinze monitors, de dotze parròquies, i uns dos-cents nois i noies. Ben mirat, podem dir que es tracta d'un moviment catequètic en recerca d'identitat, d'una pastoral d'adolescents que bàsicament no se centra en els col·legis sinó en les comunitats cristianes i les parròquies. Encara Joaquim Lax, de l'equip sacerdotal de Sant Pau, va parlar de l'Acció Catòlica general a la barriada de la Mariola.

Arran de les darreres experiències, es féu remarcar que cal una pastoral coordinada a fi d'evitar estralls entre els adolescents i entre els mateixos monitors... Per a més detalls i per a les conclusions definitives, podeu adreçar-vos a Francesc Roselló, d'Alguaire.

Catequesi d'adults

El Departament de Catequesi d'Adults del Secretariat interdiocesà de Catequesi va organitzar, els dies 14 i 15 de gener, una primera trobada de catequistes i membres de grups de catequesi d'adults, a Balaguer. Fou un grup d'uns quaranta laics, religioses i sacerdots dels bisbats de la Seu (Pobla de Segur, Balaguer, Avellanes i Tartareu), Barcelona (Granollers, Sabadell, l'Hospitalet-centre, Bellvitge, el Clot i Rubí), Lleida (les Borges Blanques), Menorca i Tarragona (Vila-seca). A més, estaven interessats a assistir-hi

d'altres catequistes de Girona, Vic, Solsona i Tortosa, però els fou impossible per culpa de la nevada. La trobada assolí un to molt agradable i un nivell de fe molt adulta.

El motiu de la trobada fou una constatació de l'últim curset d'iniciació a Santa Coloma d'Andorra, on veiérem que la nostra catequesi d'adults requeria un aprofundiment, el qual ha de partir de la base.

La jornada va consistir en una presentació d'experiències. Se'n va presentar una de Badalona, a càrrec del matrimoni Nadal-Padrós, sobre la tasca que es porta a terme en la catequesi familiar i en les comunitats parroquials i de base. Una altra experiència presentada va ser la de Sant Esteve de Granollers, on se segueix un procés de programació, realització i revisió de catequesi d'adults, veritable model per a tota parròquia urbana i de nivell mitjà.

La trobada esdevingué un moment fort per a la fe personal dels catequistes i responsables diocesans que hi van participar, gràcies a la posada en comú de les dificultats i els encerts, en uns moments eclesials que no poden ser de lamentacions sinó d'anar fent camí. Val la pena, també, de subratllar el nombre creixent de laics que es va incorporant en aquesta tasca. Mirant endavant, cal tenir en compte la trobada d'aprofundiment de l'estiu, sense oblidar la tasca d'iniciació.

Xavier Batiste

Sobre l'afer dels canonges de Lleida

Quan aquestes planes ja són a la impremta, els diaris informen que el cèlebre afer dels canonges de Lleida encara cueja. Ara ja no són les terres, venudes per una milionada, que ningú no sap a quant puja, tot i la forta retallada (de 70 milions?) ocasionada per la fallida d'un grup econòmic amb el qual s'havien relacionat els interessats. Ara es tracta d'una causa canònica, que ha estat fallada pel tribunal competent a favor dels canonges i en contra del bisbe Ramon Malla. Els senyors del capítol podran, doncs, fer —legalment— el que vulguin dels «seus» diners. Ja costa més d'entendre que evangèlicament puguin també fer-ho. I que continuïn essent el «senat del bisbe». I costa d'entendre aquestes sentències «jurídiques» en l'Església, com si el dret anés fent el seu camí, independentment de la vida que fan les comunitats cristianes, sota l'acció renovada de l'Esperit. Però, ¿és que no sap tothom a Catalunya —i més enllà— que els afers pecuniaris dels canonges de Lleida són una mena d'escàndol públic? La redacció de «Quaders» testimonia el seu afecte al bisbe de Lleida, en aquest moment en què la seva gestió queda així compromesa.

Acord del Consell Presbiteral de Lleida

El Consell presbiteral de la diòcesi de Lleida, reunit en sessió extraordinària el 13 de març de 1978, ha estat informat de la sentència dictada pel Tribunal Sagrat de la Signatura Apostòlica en relació amb el recurs presentat pel Capítol catedral contra el Decret de la Sagrada Congregació del Clergat, referent a la distribució de les rendes dels béns propietat de l'esmentat Capítol.

Ponderades les circumstàncies en madura i serena reflexió, el Consell ha acordat manifestar el següent:

1. El Consell lamenta profundament les repercussions pastorals que pot tenir la sentència dictada pel Tribunal Sagrat de la Signatura Apostòlica. Creu que no ha d'entrar en la fonamentació jurídica de la sentència, però amb tot el respecte manifesta la seva perplexitat i preocupació, perquè preveu una repercussió negativa i una seriosa dificultat per a poder presentar un rostre nítid de l'Església de Jesucrist.

Per consegüent, es creu amb l'obligació de manifestar que la sentència dictada pot repercutir molt desfavorablement en la tasca d'evangelització a la diòcesi, i pot produir fortes crisis en les consciències d'alguns creients i no creients.

2. El Consell agraeix profun-

dament a l'actual bisbe de Lleida totes les gestions i tots els treballs i esforços de cara a resoldre el problema plantejat pels béns del Capítol, com també la sensibilitat que revela haver captat la seva autèntica dimensió pastoral. En conseqüència, el Consell s'identifica amb els seus criteris i li expressa el seu recolzament i la seva adhesió, i li demana que continuï en la mateixa línia, assegurant-li que no li mancarà el recolzament resolut del presbiteri.

3. En nom de la fraternitat sacerdotal i de la corresponsabilitat pastoral al servei de la diòcesi, el Consell s'adreça al Capítol i a cada un dels seus membres, i, sense menysvalorar la seva aportació al clergat i a les necessitats de la diòcesi i malgrat la sentència de la Signatura Apostòlica que ratifica el seu dret, els demana que facin passos per resoldre el problema de fons, en la línia del decret de la Sagrada

Congregació del Clergat.

4. El Consell, segur de l'adhesió general a aquest comunicat, vol adreçar-se als sacerdots, religiosos, religioses i laics per demanar-los en aquest moment difícil una serena esperança en l'acció de l'Esperit de Déu, que es mou en la història que escrivim els homes; una actitud de ferma evangèlica en la continuïtat de la seva col·laboració corresponsible en l'edificació de l'Església concretada pel concili Vaticà II, i una solidaritat plena amb el seu bisbe.

5. El Consell exhorta totes les persones i entitats d'Església a avançar per un camí seriós de revisió dels altres problemes econòmics i pastorals que té plantejats la diòcesi, d'acord amb les directrius conciliars. Així el Consell es compromet a impulsar i recolzar tots els esforços tendents a aconseguir-ho.

Em reafirmo, benèvolos lectors, en la meva crònica anterior que podríem resumir de la següent manera: el bisbe Miquel continua donant mostres d'una bona voluntat excel·lent i arreu del bisbat, gràcies a Déu, van apareixent símptomes de recuperació, fragilíssims si voleu, però esperançadors, dignes de ser saludats com les flors de l'ametller (oh, Maragall!) després d'un hivern tan llarg i tan cru. De vegades les flors es glacen, però ja en surten d'altres i res ni ningú no pot aturar l'estat primaveral de la vida.

En la primera reunió del nou Consell del Presbiteri (Solsona, 18 de gener) el mateix prelat intentaria de treure'ls a llum, com en un balanç succint, sense ocultar-ne les ombres. Entre els signes positius esmentava: l'«Ajuda a l'Església» que es va implantant en tots els arxiprestats impulsada pel Consell Diocesà d'Economia; l'assistència força nombrosa de capellans als recessos trimestrals que han estat represos; el bon regust que va deixar la jornada sacerdotal celebrada a Queralt (6 de desembre) entorn del doctor Pont de Tarragona, el bisbe Joan de la Seu i Mn. Anton Deig, el flamant bisbe de Menorca, sortida de la base que en diuen i secundada en tot moment pel propi bisbe Miquel; la primera reunió en la història (!?) dels delegats

diocesans; l'organització que es projecta de la pastoral sanitària; l'expansió del Full i la consolidació del Butlletí, els dos únics mitjans de comunicació a nivell diocesà que tenim; l'activitat de la delegació de religioses; la desena de clergues que cursen estudis al Centre de Pastoral; el curset de pastoral celebrat darrerament a Tàrrrega... Entre els negatius mencionava: una certa desconfiança i atonia que es nota en general; la relativa, és a dir, no massiva participació que hi ha hagut en les recents eleccions del nou Consell del Presbiteri...

El resum episcopal, més autoritzat que el meu, m'estalvia feina. Tanmateix, jo hi afegiria encara, entre els primers: el dinamisme desplegat per les delegacions de Càritas i de Joventut; la comunió eclesial que hom intenta d'establir amb els capellans que tenim a Amèrica i amb tots els missioners solsonins escampats arreu del món; la inquietud que el nou equip director del seminari és capaç d'encomanar entorn del problema vocacional; entre els segons: l'automarginació d'alguns companys, pocs, tant més de dolre quant el moment és prou crític per a necessitar l'esforç de tots i prou esperançat per a no tirar el barret al foc, si és que els ordenats in sacris podem tirar-l'hi mai, només que ens diguem sim-

plement cristians. El Crist no l'hi va pas tirar: es va deixar clavar a la creu.

Un altre detall que jo considero prou significatiu de la nova etapa: «Quaderns de pastoral», la nostra revista (concretament alguns articles del n.º 49), van servir de document de treball en la darrera reunió d'arxiprestos juntament amb d'altres textos, i les seves jornades desembrines (aquestes jornades tan interessants a les quals no vaig assistir, en demano perdó públicament), així com diverses activitats del Centre de pastoral litúrgica, foren publicades al butlletí diocesà. (El nostre butlletí, sigui dit de pas, ja comença de fer cara i ulls i està cridat a convertir-se, de superflu que era, en instrument vàlid de pastoral. Deixant de banda allò d'«oficial» que no saps mai ben bé a quina mena de vida es refereix, es titula simplement, encertadament: «Butlletí de l'Església de Solsona».)

Em descuidava de dir que, segons acord del Consell del Presbiteri, el mínim vital per a tot melquisedec que s'arrossega per aquests tocoms serà, és, a partir del gener d'enguany, de 17.000 pts. Déu n'hi doret!

Església enfora, les novetats de tot arreu: la por arran dels atemptats terroristes ocorreguts darreument a Barcelona i el tragí de les eleccions sindicals (em fa gràcia el cartell de la UGT, és exac-

tament igual que la nostra propaganda del Dijous Sant o del Corpus d'ara fa un o dos anys). El que hi ha hagut, això sí, són alguns conflictes laborals d'una certa gravetat: a Cardona, Navàs i les mines de Fígols. Aquest, particularment aquest, es veu que era molt tèrbol d'intencionalitats, allò que se'n diu un merder. Quant a la resta, el ram tèxtil, per exemple, que és el que tinc més a prop, s'aguanta per un fil però es va aguantant, esperant temps millors (?).

Les propassades festes nadalenques si van acusar poc o molt (no gaire, em sembla, per aquests verals si els torrons i els Reis em guarden de mentir) la crítica situació política i econòmica que estem vivint o patint, van donar peu a fenòmens simptomàtics, observats si més no des de la torre de Merola: una major aflluència de gent a les funcions religioses i una creixent, indissimulable necessitat que té la gent de veure's, de trobar-se, de comunicar-se, com ho demostra la seva participació activa en actes populars o folklòrics.

I em penso que una crònica d'urgència no dona per a més. A un pare de família crec que, en consciència, no se li pot demanar més, almenys per avui, després d'haver celebrat cinc misses. Bona nit!

Climent Forner

Navàs-Solsona, 29 de gener 1978

La Vicaria de Pastoral és un bon observatori. A mida que passen els dies l'agenda es va ennegrint, la taula s'omple de papers i els projectes es van convertint en realitat.

He fullejat la ja caducada agenda de l'any passat, he repassat la darrera pàgina del «Full dominical», he rellegit els papers i programes enviats i de sobte el calendari de l'any passat, envellit cementiri de números sense significat, ha recobrat vida i ha esdevingut aquest breu però fecund calendari d'activitats pastorals.

Setembre

6 — Vic. Festa sacerdotal entorn de Mn. Cinto Verdaguer. 40 preveres del bisbat. Poesia, pregària, convivència i germanor.

12 — Reunió del Col·legi arxiprestal. Projecte de programació arxiprestal. Reflexió sobre l'*Evangeli nuntiandi*. Programació de les visites pastorals. Suggestiments. Propostes pastorals.

18 — A les Avellanès, 800 fidels vinguts de tota la contrada s'apleguen entorn del bisbe Joan amb els seus preveres per fer assemblea comarcal, conviure i pregar. Joia del bisbe en retornar!

22 — Recés amb els preveres del Pallars Sobirà i reunió amb el delegat de Càritas.

25 — La Vall Fosca s'aplega entorn de la Mare de Déu del Fa

amb motiu del cinquantenari de la coronació de la Verge. Un triadum de reflexió cristiana i la visita del bisbe fan més densa la festa de la Vall.

27 — A la Seu d'Urgell comencen les reunions mensuals de l'equip de direcció amb els delegats de Zona. Una nova experiència de corresponsabilitat.

27-28 — Jornades d'Art Sacre a la Seu d'Urgell. Les dirigeix el P. Aguilar, O.P. 50 preveres i uns quants religiosos i seglars s'hi fan presents.

30 — Al Pla de Tartera es reuneixen els preveres de l'arxiprestat de Cerdanya i Batllia-Baridà. Pregària, programació del curs.

29-2 d'octubre — A Balaguer, després d'11 anys, es fa el 96è. curset de cristiandat. Renovat. 13 joves dels 16 participants. Es comparteix amb goig aquesta realitat.

Octubre

1-2 — Assemblea intercomarcal d'estudiosos a la Seu d'Urgell. Inauguració de les noves instal·lacions de l'Arxiu Capítular a la Casa del bisbat.

4 — Reunió de la Comissió per al Patrimoni artístic i documental.

5 — Reunió de la Delegació diocesana de Catequesi, a Artesa de Segre. Programació del curs. Escola de formació de catequistes. Serveis a oferir... Reunió del Con-

sell de Núria. Pastoral per a un temps d'oci.

6 — Reunió de la Comissió permanent del Consell diocesà d'Economia.

7 — Recés i programació arxiprestal a Ribes de Freser.

10 — Reunió a Balaguer de la Zona sud del bisbat. Els sis arxiprestats llegeixen i comenten llurs programacions arxiprestals.

12 — L'Orfeó de Tremp festeja a Montserrat la seva trobada anyal.

15 — El Servei diocesà de Colònies engaga a Artesa la seva activitat.

15-16 — A Santa Maria de Meià es fa la primera reunió d'un grup de joves que treballen dins l'àmbit de la fe del Congrés de la joventut catalana.

17-18 — Reunió a Balaguer del Consell Presbiteral. Programacions, prioritats pastorals, evangelització del món rural...

22-23 — Comencen les visites pastorals. Tremp, Isona... Trobada fraternal de tot l'arxiprestat.

27 — Es torna a reunir l'equip de direcció amb els delegats de Zona.

29-30 — Visita pastoral a l'arxiprestat de la Segarra.

Novembre

5-6 — El grup de joves fa la segona reunió a Santa Maria de Meià. Es va treballant el Manifest de la joventut cristiana.

9-11 — A Balaguer, festes del

Sant Crist. Visita pastoral a Camarasa. Reunió arxiprestal presidida pel senyor bisbe.

13 — A la Seu d'Urgell es reuneix el Consell diocesà de Pastoral. Gent nova. Plantejament de la pastoral del bisbat. Recerca d'objectius pastorals prioritaris.

17 — Equip de direcció i delegats de zona continuen la seva reflexió.

18 — Recés a Ribes i reunió arxiprestal.

19 — A Ponts es torna a reunir el Servei diocesà de Colònies.

19-20 — Enmig d'una forta nevada, el grup de joves de la comarca de l'Urgellet fa la seva trobada a Bastanist. Agramunt i els poblets de la contrada reben el bisbe en visita pastoral.

21 — Reunió de la Delegació de Catequesi a Artesa de Segre. Es posa fil a l'agulla a la catequesi d'adolescents. Es reuneix a la Seu la Permanent del Consell Presbiteral.

26-27 — A la Plana de Monrós, en plena Vall Fosca, es reuneix per quarta vegada el grup de joves del Congrés.

27 — Oliana celebra la festa de Sant Andreu a la bella ermita totalment reconstruïda del castell.

28 — Des de la Vall de Ribes fins a Oliana i Organyà els preveres ens trobem fent recés i revisió pastoral.

30-1 desembre — A Balaguer s'organitza un curset de Càritas. Pensament, reflexió i anàlisi de les nostres realitats.

Desembre

4 — Visita pastoral a l'Urgellet. A cada poblet una festa.

5 — Recés espiritual al Pallars Sobirà.

8 — Continua la visita pastoral a l'Urgellet, aquesta vegada en jeep.

9 — «Església d'Urgell» mira de renovar-se. Reunió a Artesa i la Seu d'Urgell.

11 — Acaba la visita pastoral a l'Urgellet. A la Seu es constitueix la Federació diocesana de pares dels col·legis d'Església.

15 — Es reuneix el Consell diocesà d'Economia: amb un ordre del dia molt dens.

18 — Ens fem presents a Montserrat al final del Congrés de la joventut catalana, «àmbit de la fe». 60 joves del bisbat que engresquen la festa.

19 — Es reuneixen a la Seu els delegats de Zona amb l'equip de direcció.

26-28 — A Santa Maria de Meià el grup de joves celebra el Nadal. Reflexió, pregària, presència del bisbe, germanor...

28 — Homenatge i memòria del P. Mañanet a la Seu d'Urgell. Jornada de convivència sacerdotal. Reunió de la Comissió per al Patrimoni artístic i documental.

29 — Constitució de la Societat cultural urgellitana. Projecte d'edició d'una revista d'investigació històrica i cultural.

Gener

2-4 — A Balaguer tenen lloc les

Primeres Jornades de Consiliaris de Moviments juvenils dels bisbats de Lleida, Solsona i Urgell. Hi participen 60 preveres, religiosos i laics. Es dibuixen les línies claus d'una pastoral per a aquesta edat. A la Conreria (Tiana) se celebren les Jornades interdiocesanes de Càritas. Una bona representació de preveres del nostre bisbat.

3 — Es tornen a reunir els delegats de Zona a la Casa del bisbat.

7 — Recés i revisió pastoral dels arxiprestats i religioses de la Conca de Tremp i Conca Alta Flamisell.

13 — El Col·legi d'arxiprestos fa la segona reunió a Balaguer. Repàs general a les activitats del bisbat.

14 — Es reuneixen a Balaguer els secretariats de Catalunya i Saragossa de Cursets de cristianitat.

14-15 — També a Balaguer, té lloc la Jornada interdiocesana sobre Catequesi d'adults. Experiències, projectes pastorals per anar endavant...

21 — Reunió a Andorra de l'equip arxiprestal.

23 — La Delegació de catequesi passa revista a Artesa d'algunes activitats.

29... A Balaguer comencen, dirigits pel P. Vives, els Exercicis Espirituals.

Hom s'adona, en acabar aquesta crònica, que ha sortit un xic llarga. Millor. Testimoni i acta de l'activitat pastoral.

Joan Pujol

Telegrama «ultra» als bisbes valencians

Amb motiu d'una de les conclusions de l'Ambit Religiós en la clausura del Congrés de Cultura Catalana, segons la qual es demana la formació de la Conferència de bisbes dels Països Catalans, els «ultres» valencians altra volta s'han exaltat i han començat a exterioritzar llur nerviosisme.

Així, els diaris donaren la notícia d'un telegrama enviat als bisbes de les tres diòcesis valencianes per un dels «ultres» més representatius i batallers, el senyor Giner Boira, advocat valencià (no català!), el qual ja tothom anomena «Enero Niebla» per allò que sempre escriu en castellà, tot i ser un dels més fanàtics de la llengua valenciana.

En el telegrama adverteix seriosament els bisbes de no acudir a formar part de la projectada reunió de bisbes dels Països Catalans, «perquè això suposaria comprometre els fidels greument en actituds per a les quals el bisbe no està investit ni autoritzat, com és ara realitzar programes de cultura i política catalana». Després d'insistir una vegada més que a través de la història mai no han existit els suposats Països Catalans, ni civilment, ni eclesiàsticament, el senyor Boira (o «Niebla») els demana que facin una comu-

nicació pública clara i contundent de rebuig i condemna de l'esmentat projecte, convocat pel Congrés de Cultura Catalana.

Fins aquest moment els bisbes no han fet cap declaració; però, coneixent com coneixem els nostres bisbes d'Alacant i València, no hi ha por de cap acostament a les altres diòcesis catalanes.

El senyor Boira pot estar ben tranquil.

Antoni Roig és notícia

L'«ex-carmelita» Antoni Roig ha estat notícia per la seua novel·la, més o menys autobiogràfica, *No todos los parques son un paraíso*, finalista del premi Planeta. L'autor s'hi declara homòfil i fins i tot conta algunes experiències viscudes a Londres. La primera edició, que pel tema i l'autor que el tractava ja es venia millor que bé, s'esgotà el mateix dia o l'endemà de publicar la premsa que l'arquebisbe havia suspès el pare Antoni Roig d'exercir públicament el ministeri. Un parell de dies després fou expulsat de l'orde. Aleshores l'ex-religiós inicià una «assentada» a la porta del que fins aleshores havia estat el seu convent (al carrer d'Alboraia, de València), on va romandre fins que fou cridat a Barcelona per l'editorial, que ja prepara la segona

edició. En les declaracions fetes a la premsa, A. Roig diu que té tres llibres més a punt. Mentre ha estat a la porta del convent no li ha mancat companyia; hi anava gent —no cal dir que més aviat jove— per tal de solidaritzar-s'hi o bé per conversar amb ell.

Les reaccions davant aquest fet han estat diverses i oposades. Uns consideren l'actitud de l'Església Jeràrquica autoritària i col·laboradora en la marginació d'un grup social que prou que en pateix. D'altres, pel contrari, troben lògica del tot la conducta de les autoritats diocesana i regular: qualsevol que no compleix les condicions de pertinença a una entitat, perd el dret a ser-hi.

A propòsit d'aquest cas hi ha qui ha comentat que ja és hora que l'Església s'allibere i allibere tant i tantes consciències de la problemàtica sexual, deixant aquests problemes per a la ciència. Tot i que una entitat, la pertinença a la qual siga lliure, sempre tindrà dret a posar unes normes exigibles als qui hi vulguen pertànyer.

Assemblea del presbiteri

Ha estat convocada per alguns membres del Consell del Presbiteri, és a dir, no ha estat promoguda des de dalt. El bisbe auxiliar, Mons. Pla, ha volgut —almenys indirectament— ser-hi present; el seu «emissari», però, va

ser refusat. Així i tot, sembla que no hi ha massa il·lusió a participar-hi: «hi ha una organització massa de dretes», diuen. D'altra banda, s'acusa els organitzadors d'haver oblidat «el Poble de Déu». De tota manera, és innegable que el fet en si és positiu, i que ha despertat alguna expectació.

Falsa alarma sobre la dimissió de l'arquebisbe

Qui té fam, somnia pans. Hi havia la remor insistent que l'arquebisbe no dimitirà fins que no s'aprove la Constitució de l'Estat, perquè fins aleshores Roma no nomenarà bisbes nous. Un dia, però, la premsa local llançà la notícia com a possible i el dia següent la confirmà: que l'arquebisbe havia presentat la dimissió i li havia estat admesa. Al primer diari radiat de la tarda el mateix arquebisbe ho desmentia mitjançant una conferència telefònica amb RNE. Digué l'arquebisbe que la dimissió, la presentaria en fer els setanta-cinc anys, és a dir, el pròxim març.

I Assemblea de comunitats de base

Fou convocada per la comissió corresponent de l'Assemblea Pastoral del País Valencià. El lloc previst de primer fou el Seminari de Montcada. La cúria, però, s'hi va negar radicalment. Havent

intentat conversar amb el bisbe auxiliar sobre la qüestió, aquest va respondre clar i ras que «*no es asunto negociable*».

Sistemàticament, i simptomàticament, la nostra jerarquia actual no aprova res que no haja nascut d'ella o que no li haja estat sotmès incondicionalment des d'un principi. I cal donar gràcies quan la no-aprovació significa «ignorar un fet», car no és pas gens rar que a la no-aprovació segueixin els entrebancs més impensables. Podríem posar-ne exemples.

L'assemblea se celebrà al convent caputxí de la Magdalena (Mas-samagrell-València). Tot i que el temps era bastant fred, s'hi aplegaren unes cinc-centes persones. El matí va transcórrer a base de comunicacions de les distintes comunitats. La tarda es dedicà a fer festa i, a última hora, a la celebració de l'eucaristia.

Cal remarcar primer el fet en si mateix. Al País Valencià són molts els qui dubten de la possibilitat a casa nostra d'un cristianisme no tradicional, obert i alliberat. Per tant, veure aplegats cinc-cents cristians, joves en la quasi totalitat, sense ínfulas triomfalistes i contents de la seua fe, fou una realitat força encoratjadora.

Des d'un altre punt de vista, s'observà una manca total de consciència de País, tant a nivell organitzatiu com a nivell de massa, cosa força greu avui que no hi ha cap grup polític que no estigui estructurat a nivell de País (pot-

ser Fuerza Nueva n'és una excepció). A més, a l'assemblea no hi hagué cap representant de les diòcesis de Castelló i Alacant. També foren molts els qui veieren equivocament que l'assemblea no tractàs sobre l'enquesta que ha difós la comissió corresponent de l'Assemblea de Servei Pastoral del País Valencià sobre el bisbe que haurà de substituir el Dr. García La Higuera. Així mateix un nombre considerable dels assistents consideraven equivocament el canvi de lloc de la convocatòria. La negativa de l'autoritat diocesana els havia ofert —deien— una magnífica oportunitat de fer-se sentir presents davant de qui tan sovint els ignora.

La Paraula Cristiana

Aquesta associació, tan oportunament nascuda fa set anys, i amb una tasca tan urgent i necessària com és la promoció d'un valencianisme cristià arrossega una vida esmorteïda. La inconsciència de les cúries diocesanes i dels rectors de parròquies i col·legis sobre el moment actual del País, ha fet que siguin ignorades o menyspreades les grans possibilitats d'aquesta associació. La voluntat de servei que anima els seus socis, ben pocs per cert, vol fer una campanya d'activitats aprofitant el seu nou local (al carrer de Jofrens, 6, de València). El primer fruit ha estat la inauguració d'una delegació a Algemés.

El col·legi del Sagrat Cor d'Almussafes

Es va muntar a partir d'una deïxa amb aquesta finalitat. El venien governant —millor o pitjor— religioses doctriñeres. Com que la seua economia des de fa anys era deficitària, per a aquest curs la direcció va advertir que, si no arribava la subvenció estatal, el col·legi plegaria. I com que la subvenció no arribà, els professors foren indemnitzats i el col·legi plegà. Tot seguit succeí allò de sempre: assemblees dels pares dels alumnes, soroll a la premsa, etc. Aleshores entrà en escena el bisbe Pla. El problema s'ha resolt: el col·legi ha

tornat a funcionar aquest mes de gener, però al seu front hi ha tres capellans designats pel bisbe. El professorat, mentre no arribi la subvenció estatal, cobrarà del banc diocesà, FOICA. No sabem amb detall les passes fetes per arribar a la situació actual, però ens consta l'amargor de les religioses, les quals estan convençudes que, si el bisbe i els capellans haguessin fet uns mesos abans una part no més del que han fet a partir de novembre, elles s'haguessin estalviat disgustos i indemnitzacions, i avui continuarien al front del col·legi i no els hauria calgut esdevenir minyones dels clergues que hi fan classe.

Antoni Signes i J. Lluís Sanchis

SUMARI:

PÒRTIC

Tot pensant en la data jubilar, per Josep Pont i Gol, Arquebisbe de Tarragona	1
--	---

PONÈNCIES

L'Església catalana en la desintegració del franquisme, per Modest Prats	4
La represa de Catalunya, interpellació als cristians, per Joan Gomis	19
L'Església catalana al llindar d'una nova etapa, per Josep Bigordà	35

COMUNICACIONS

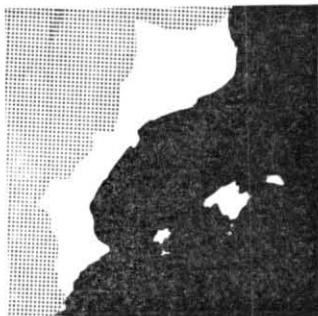
Mallorca, per Pere Llabrés i Martorell	51
L'Església al País Valencià, avui, per J. Lluís Sanchis	60
L'Església catalana a Catalunya del Nord, per Jordi Planes	70
L'Església catalana i la immigració, per Josep M. Galbany	77

CRÒNICA

Les primeres Jornades de «Quaderns de Pastoral»	78
Aportacions de les reunions de grups	81

QUATRE VENTS

Barcelona: L'assemblea de preveres per Josep M. Aragonès	83
Trobada del MUEC català, per Salvador Pié	88
XXIV Jornada de l'ACO, per Josep Castaño	90
Girona: Cop d'ull, per Ramon Oller	91
Crònica de Mallorca, per Pere Llabrés	93
Menorca: Sempre caminam!, per Miquel Anglada	97
Des de Lleida, per Xavier Batiste	100
Solsona: Crònica d'urgència, per Climent Forner	105
Urgell, setembre 77-gener 78: calendari pastoral, per Joan Pujol	107
Crònica des de València, per Antoni Signes i J. Lluís Sanchis	110

QUADERNS DE PASTORAL. Publicació bimestral.

Director: Josep M.ª Totosaus.

Redacció i administració: Rivadeneyra, núm. 6, 4.ª - tel. 317 48 58 - Barcelona-2.

Preu de subscripció: 600'— ptes. l'any.

Número solt: 150'— ptes.

Dipòsit legal: B. 25.506 - 1969.

Impressió: I. G. Santa Eulàlia - c. Sant Joan Bosco, s/n. - Santa Eulàlia de Ronzana. Empresa periodística: Joan Carrera Planas (núm. 458, tom 6, secció de persones naturals, foli 127. Inscripció 1).

Amb censura eclesiàstica.